הצופה

ב"ה, יום שישי י"ט באלול תשנ"ד (26.8.1994) • שנה נ"ו • גליון 16613 • המחיר: 4.85 ש"ח, כולל מע"מ ★ מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל ★ עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל־המזרחי

היום — פרשת **תבא**

	ששי	שבת
הפרק	דבהי"א, ג"ד	דבהי"א, ה"ו
המשנה	שקלים ג"ה, א"ד	שקלים ד', ב"ג
הדף - בבלי	בבא מציעא טו	בבא מציעא טז
ירושלמי	ביצה ט	ביצה י
ההלכה	שו"ע מו, ב"ד	שו"ע מו, ה"ז
רמב"ם	שבת יו"ד	שבת כא"כג
זריחה	6.06	6.07
שקיעה	7.14	7.13
סוף זמן ק"ש	8.36	8.36

תחזית מזג האוויר

בהיר עד מעונן חלקית
ירושלים 22־31, גולן 18־31, הגליל 18־30, חיפה 22־33, דגניה א' 23־38, עפולה 23־34, ת"א 22־31, שכם 20־32, אריאל 20־32, נתב"ג 21־33, עזה 22־30, באר שבע 20־34, אילת 26־42, מעלה אדומים 24־33, יטבתה 26־41, סדום 30־40.

אולם ניסל
אולם לשמחות ולאירועים ושרותי קייטרינג לכל מקום
קידוש וארוחות שבת • גלאט כשר בלבד
אל תשכחו להזמין את הבר מצווה מבצע בר מצווה באולמי ניסל בהמשך
רח' ר' טרפון 1 פינת ר' עקיבא בני־ברק
טלפון: באולם 5707276 בבית: 03-6187326

רבין ממתין לחוות דעת הרבנים, לפני שיביא את ענין מערת המכפלה לממשלה

הרבנים הראשיים ידונו עם ראשי הוואקף בסדרי התפילה במערת המכפלה

מגמת מערכת הביטחון נוגדת את דעתה של הרבנות הראשית ואת דעת ראשי העדה המוסלמית, שהחלוקה לתפילות תהיה במועדי התפילה ולא בחדרי התפילה ★ הבוקר תיערך פגישה בין הגרי"מ לאו לבין ראשי המתיישבים בקרית־ארבע

מאת כתבנו המדיני בירושלים, חגי הוברמן סופר "הצופה", ועתי"ם

הרבנים הראשיים לישראל, הרב ישראל מאיר לאו והרב אליהו בקשי דורון, ייפגשו עם ראשי הוואקף המוסלמי במערה לפתוח בדו־שיח ישיר בין ראשי הדתות בנושאי דת משותפים, ובכלל זה הסדרי התפילה הנדרשים במערת המכפלה.

כתב עתי"ם מוסר, כי במהלך השבוע פנו הרבנים הראשיים ליועץ שר הדתות ישראל ליפל, שיארגן את הפגישה. עד כה טרם נקבע מועד או מקום.

לאחר ביקורם במערת המכפלה, הביעו הרבנים הראשיים לישראל ספקות לגבי אפשרות פתיחתה של מערת המכפלה למתפללים בתקופת החגים.

הרב לאו אמר, כי תקוותו היתה שהמערה תיפתח כבר בימי הסליחות, אולם התברר לו שהמשימה קשה. הוא ציין כי לא ברור עדיין כיצד תתבצע ההפרדה בין יהודים לבין ערבים, אם על ידי הפרדת אולמות או על ידי הפרדת מועדי התפילה.

הרב בקשי דורון התייחס להפעלת המכשירים האלקטרוניים במערה בימי שבת וחג ואמר, כי "ימצא לכך פתרון, כשם שנמצא פתרון להפעלת מכשירים בכותל המערבי".

בכניסה למערה המתינו לרבנים מפגינים יהודים מקריית ארבע ומחברון ובראשם שרה מרזל, אשתו של מנהיג תנועת "כך" ברוך מרזל, הנמצא במעצר מינהלי. היא ביקשה מהרבנים להתערב ולסייע בשחרור של בעלה, לקראת החגים הקרובים.

כתב עתי"ם מוסיף, כי הרב ישראל מאיר לאו נפגש לפני כשלושה חודשים עם השייח' חסן טאהבוב, מראשי הוואקף המוסלמי. בפגישה זו טען השייח', כי בתי קברות מוסלמיים ומסגדים מחוללים ומשרד הדתות אינו נוהג להגנתם.

בפגישה סוכם, כי השניים ישובו וייפגשו.

חגי הוברמן סופר "הצופה" מוסר, כי במערכת הביטחון מתגבשת מגמה לבצע את חלוקת מערת המכפלה בין יהודים וערבים בכל הקשור לסדרי התפילה על־פי חלוקה של אולמות התפילה ולא על־פי חלוקה של מועדי תפילה.

עדיפות קיימת הצעה כי בהבנה יהודית־מוסלמית יוסכם שיהיו ימים מוגדרים בשנה שבמשך השעות תהיה כל מערת־המכפלה בידי צד אחד בלבד. מדובר כמובן בימי מועד הן של היהודים והן של המוסלמים.

(סוף בעמוד 2)

ח"כ ביבי: פוליטיקה מכוערת

המפד"ל תעלה את נושא מערת המכפלה בכנסת

סיעת המפד"ל תעלה את הנושא לדיון במליאת הכנסת המתכנסת בשבוע הבא.

יו"ר סיעת המפד"ל בכנסת, ח"כ יגאל ביבי, אמר כי מעצם מעורבותם של גורמי השמאל בנושא התפילות במערת המכפלה – עולה ריח רע של פוליטיקה מכוערת.

לדבריו, אנשי מרצ מנסים להכתיב את סדרי התפילה במקום המקודש הזה, כאילו הם פוסקי הדור ומורי הלכה. "מערת המכפלה שנקנתה על ידי אברהם אבינו הפכה להיות כלי משחק בתככנות הפוליטית" אמר.

עם זאת הביע ח"כ ביבי תקוה שראש הממשלה אכן יעמוד בדיבורו ויפתח את המקום לתפילת הימים הנוראים.

ח"כ יגאל ביבי

בעקבות נסיון החטיפה של תושב אלון שבות:

אלוף פיקוד מרכז פירסם צו האוסר נסיעה בטרמפים ביו"ש

גם מועצת יש"ע ממליצה להימנע מנסיעה בטרמפים

אלוף פיקוד מרכז אילן בירן פירסם אתמול אחה"צ צו האוסר נסיעה בטרמפים, גם על אזרחים, באזור יהודה ושומרון.

הצו הוצא בעקבות נסיון החטיפה והרצח של תושב אלון שבות ביום רביעי.

ביישוב היהודי ביו"ש לא התלהבו מנוסח האיסור, בטענה כי "המתיישבים אינם חיילים של האלוף בירן". עם זאת, ממליצה גם מועצת יש"ע להימנע מנסיעה בטרמפים לא מוכרים. המועצה קוראת לתושבים לנסוע בכלי־רכב מהישוב או אנשים מוכרים, ולא לעמוד בצמתים ועל כבישים ראשיים.

מועצת יש"ע פנתה לקואופרטיב אגד בדרישה להגביר קווי תחבורה שהצטמצמו בחודשים האחרונים. אגד צמצם קווי־נסיעה רבים, בעיקר על כביש ירושלים־חברון והדרומה, מיד לאחר הטבח במערת המכפלה. הצמצום נעשה בעקבות פגיעות חוזרות ונשנות באוטובוסים של אגד באזור ובשל בעיות בליווי הצבאי לאוטובוסים אלה. צמצום נוסף ועיכובים נעשו בקווים בכביש חוצה שומרון ובכביש טול־כרם־שכם.

יחידת צה"ל חילצה מסתערבים בלב שכם

4 ערבים נפצעו בהפרות סדר קשות

ארבעה תושבים ערבים נפצעו אתמול במהלך הפרות סדר קשות בשכם.

מקורות ערבים מסרו, כי כוח מסתערבים לכד צעיר אשר ידה אבנים לעבר מכוניות ישראליות.

עשרות צעירים ערבים החלו לידות אבנים לעבר המסתערבים ולמקום הוזעק כוח נוסף של צה"ל לחילוץ המסתערבים. החיילים הפעילו את נשקם וכתוצאה מכך נפצעו אשה ושלושה תושבים ערבים נוספים, כולם באורח בינוני. הפצועים הועברו לבית החולים רפידיה בשכם ושם הם נותחו.

כתב עתי"ם מציין כי ביום רביעי ערך צה"ל חיפוש במסגד סלאח א־דין בשכם ומצא שם חומרי הסתה של ארגון החמאס, כרזים ותמונות של מחבלים מארגון זה.

8 ישראלים נפצעו בתאונה בה מעורב רכבו של פייסל חוסייני

8 אנשים נפצעו אתמול אחה"צ בתאונת דרכים בה היה מעורב פייסל חוסייני, מאנשי הפתח, בכביש גבעת־זאב־לוד, לא רחוק מהרשותים מכבים רעות.

חוסייני נסע ברכב מסוג טרנספורטר, הסמוך לתחנת הדלק הורגאזיה עצר נהג המכונית בפתאומיות. מכונית מסוג סובארו שנסעה אחריו התנגשה במכוניתו וכתוצאה מכך נפצעו קל 3 מנוסעיה ו־5 מנוסעי הטרנספורטר.

חוסייני עצמו לא נפגע כלל.

משטרת נפת יהודה חוקרת את נסיבות האירוע.

שליח מיוחד של נשיא רוסיה בוריס ילצין:

גם לכנסיה האורתודוכסית הרוסית תביעות בירושלים

ההצהרה הפתיעה את משרד החוץ ★ ביילין: איני חושב שאנו צריכים לדחות את תביעת הרוסים ★ השליח ייפגש היום עם רבין

הכנסיה הרוסית האורתודוכסית היא הכנסיה הנוצרית הגדולה בעולם, אף יותר מזו הקתולית והפרוטסטנטית, ולכן גם לרוסים יש זכויות בירושלים, ובשיחות זמן הדיונים על נושא ירושלים במשא־ומתן, יהיה גם לרוסיה מה לומר. זאת אמר אתמול ויקטור פוסובאליוק, שליחו המיוחד של נשיא רוסיה בוריס ילצין, שהגיע לביקור בישראל, לאחר סיור בסוריה, ירדן ובירות.

השליח הרוסי, המשמש גם כראש מחלקת המזה"ת במשרד החוץ של רוסיה, נפגש אתמול עם סגן שר החוץ יוסי ביילין, ולאחר פגישתם השמיע את ההצהרה המפתיעה.

סגן שר החוץ ביילין אמר בתגובה כי הצהרתו של פוסובאליוק בנושא ירושלים הפתיעה גם אותו. "זו הפעם הראשונה שהרוסים מעלים את הנושא. וכבר נפגשתי עם פוסובאליוק מספר פעמים אך מעולם לא דיברנו

(סוף בעמוד 2)

שעון החורף – ממוצאי שבת

שעון החורף לשנת התשנ"ד 1994 יחל במוצאי שבת, אור ליום א' כ"א אלול תשנ"ד (28.8.94) בשעה 24:00.

במועד זה, יש להזיז את מחוגי השעון שעה אחת אחורנית, דהיינו משעה 24:00 לשעה 23:00.

שעון הקיץ החל השנה ב־1.4.94 ונמשך 150 יום.

שעון הקיץ נקבע ע"י שר הפנים בתוקף סמכותו ע"פ סעיף 3(א) לחוק קביעת הזמן, התשנ"ב – 1992, לאחר תאום עם ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

שר החוץ המצרי יבוא ביום ג'

קהיר (עתי"ם־איי.אף.פי) הדובר של שר החוץ המצרי עמרו מוסה הודיע אתמול כי יבוא ארצה ביום שלישי לביקור של יומיים.

מוסה ישוחח עם ראש הממשלה יצחק רבין ושר החוץ שמעון פרס על תהליך השלום והדרכים לקדמו.

מצרים פועלת למען שיחות בין סוריה וישראל, וזה עתה אירחה סידרה נוספת של שיחות בין ישראל והפלשתינים, שנסתיימה ביום רביעי בערב בחתימת הסכם בראשי תיבות על העברת סמכויות אזרחיות בגדה המערבית.

הדלקת נרות

	כניסת שבת	מוצ"ש
ירושלים	6.34	7.49
תל־אביב	6.52	7.51
חיפה	6.45	7.51
באר־שבע	6.50	7.46
אילת	6.48	7.48

מוזיאון לשואה יוקם גם בניו יורק

ניו יורק (עתי"ם־ספיר) אחרי 13 שנים של אי־הוראות, הודיעו יוזמי מוזיאון השואה בניו יורק כי סוף סוף יוכלו להתחיל בנוסף השנה בהקמת הבניין.

המוזיאון ייבנה במנהטן התחתית, בבאטרי פארק סיטי, ואמור להיפתח בסוף 1996.

המוזיאון יעמוד מול פסל החרות ואליס איילנד. על פי תוזה הזכירה שנתתם בשבוע שעבר, שלטונות השכונה ישתתפו בעלות ההוצאות הבנייה המוערכת ב־15 מיליון דולר. מימון נוסף יבוא מתרומות פרטיות.

מנהל המוזיאון, דוד אלטשולר, השיב כשנשאל מדוע זקוקה ניו יורק למוזיאון שואה בנוסף למוזיאון בוושינגטון: "כאשר עבדתי במוזיאון בוושינגטון, שאלו אנשים 'מדוע שם?, כשכבר קיים יד ושם בירושלים. יום לאחר שהמוזיאון נפתח בוושינגטון, איש לא הציג עוד אותה שאלה."

סקר: 65% מן הפלשתינים נגד סגירת עיתונים

בסקר שערך המרכז למחקרים פלשתיניים השוכן בשכם מתברר, כי 65 אחוזים מכלל הנשאלים בשטחים מתנגדים לסגירת העיתונים הפלשתיניים ע"י ערפאת.

כזכור, הורה ערפאת שלא להפיץ את העיתון אן־נהאר השבועון אחבר אל־בלאד בשטחי האוטונומיה. שני העיתונים החליטו לסגור את מערכותיהם ועד היום לא נפתחו שנית. ברחוב הפלשתיני נתקבלה החלטת ערפאת בסערת רוח, שכן הדבר נראה מנוגד להצהרות בדבר דמוקרטיה של השלטון הפלשתיני.

הסקר מתייחס גם למידת התמיכה לה זוכה ערפאת ולפיו 38 אחוזים תומכים בפת"ח, 14 אחוזים בחמאס, 3 אחוזים בג'יהאד האיסלאמי ו־12 אחוזים בחזית העממית. 53 אחוזים מהנשאלים אמרו, כי תיפקוד הנהגת האוטונומיה חיובי לעומת 36 אחוזים אשר אמרו כי התיפקוד שלילי.

קראוס נופש

בס"ד

נמשכת ההרשמה לסוכות תשנ"ה במלונות: דן כרמל חיפה • הגליל - טבריה • גולדאר - נתניה • רנסנס - ירושלים

החלה ההרשמה למלונות בים המלח: נירוונה 20.11.94 – 24.11.94

חנוכה תשנ"ה: מוריה פלאזה 27.11.94–1.12.94

נמשכת ההרשמה לראש השנה תשנ"ה
במלונות: • לרום ירושלים • רנסנס־ירושלים
מבצע מיוחד לשמחת תורה תשנ"ה
במלונות: • דן כרמל • חיפה • הגליל – טבריה

מחירים מיוחדים ומאייק!!
תנאי תשלום נוחים ומיוחדים!!
פרטים נוספים והרשמה במשרדינו!!

ההסתדרות 13 פתח־תקוה, מיקוד 49540 טל' 03-9348783-9
פקס': 03-9307818, מען: 03-9334383, חיפה 04-229069 (רבקה)

מרכז הדסי צפתמן — מכירה בסיטונאות, למוסדות וסוחרים.
הגענו עונת השמיטה. ניתן להשיג את ההדסים צפתיים אמיתיים, הדומים בשילוש וביופים — "הדסי צפתמן" — בהשגחת הבד"צ של העדה החרדית ירושלים
להשיג: "צפתמן", 04-344740, 04-243841 פלאפון: 050-214118, 050-302991 ובערב: 03-9607010, בירושלים: 284115, 02-272510

עיריית ירושלים — האגף לתרבות תורנית, המחלקה לספריות
הפרס לספרות תורנית
בהמשך למה שפורסם על חוברת הפרס ובה התקנות של ה"פרס" וכן "שאלון"
הננו שמחים להודיע שניתן להשיג את החומר החל מיום ראשון, כ"א באלול תשנ"ד (28.8.94) במחלקה לספריות, האגף לתרבות תורנית
רח' כורש 14, טל' 231522
המחלקה להסברה

מרכז הדסי צפתמן — מכירה בסיטונאות, למוסדות וסוחרים.
הדסים צפתיים אמיתיים
לולבים ממויינים — באריזה מהודרת ובהכשר מהודר
להשיג: "צפתמן", 04-344740, 04-243841 פלאפון: 050-214118, 050-302991 ובערב: 03-9607010

בנק אדנים
לרו"ח **אברהם רוזנצוויג** — המבקר הפנימי של הבנק
ברכות להולדת הנכד
רו"ח חיים פריליכמן, מנכ"ל
בשם ההנהלה

בריאות בזכרון יעקב — במלון בית מימון
7 לילות כולל ראש השנה או 7 לילות בסוכות
2250 ש"ח לזוג, פנסיון מלא
מיזוג + טלויזיה צבעונית + סאונה וג'אקוזי * סוכה * מסעדה כשרה
לפרטים והזמנות: 06-390212

פנינת הזהב — החתנים קונים ב־ — תכשיטים פנינים וכלי כסף
הגיע מבחר יחודי של שרשרות וצמידים לחג
רח' יונה 4 ירושלים, טלפון 375155

בס"ד

למורנו ורבנו ראש ישיבת ההסדר בגולן
הרב **אמנון שוגרמן** שליט"א ורעיתו שתחי'
מזל טוב!
שפע איחולים וברכות
לרגל נישואי בתכם
אשרית עם **שוקי**
יהי רצון שישרה הקב"ה שמחה במעונכם ותזכו להקים בית נאמן בישראל.
בברכת
כתיבה וחתימה טובה
תלמידי ישיבת הגולן ואברכיה

בנות המעונינות בשרות לאומי ועדיין לא שובצו, מוזמנות להתקשר לטלפון:
03-5462101
בין השעות 8:00–14:00

בס"ד

בואו בחופשת ראש השנה וסוכות להולידיי אין קראון פלזה ת"א או ירושלים ונארח את הילדים (עד 2*) חינם!

הם יבלו ב"מועדון נמשים" בהדרכת מדריכים מנוסים, ואתם תוכלו להנות משפע של פעילויות מהבוקר ועד שעות הלילה המאוחרות.
♦ לרשות האורחים עומדים חזנים ובתי כנסת מפוארים וממוזגים.

מבצע מיוחד בהולידיי אין קראון פלזה ת"א: חצי פנסיון במחיר לינה וארוחת בוקר בלבד.

בונוס מיוחד: לשוהים מינימום 3 לילות יינתן צ'ק ע"ס 250 ש"ח לחופשה הבאה בכל אחד ממלונות הולידיי אין בישראל. להזמנות צלצלו עד היום להולידיי אין, או פנו לסוכן הנסיעות שלכם.

הולידיי אין קראון פלזה ת"א טל. 03-5201111
הולידיי אין קראון פלזה ירושלים טל. 02-581414

הולידיי אין מזמינה את הילדים על חשבון הבית

* מקסימום 2 ילדים עד גיל 19, בחדר ההורים על בסיס לינה בלבד.

סיגבל פרס

על הצפה

עוד כניעה לאש"ף

הסכם שנחתם בקהיר בין ישראל לאש"ף על־פיו יועברו סמכויות לפלשתינים בענייני חינוך, בריאות, מיסוי רווחה ותיירות ביהודה ושומרון מעורר תמיהות רבות. ישראל לא היתה מחוייבת לחתום על הסכם מסוג זה בפרט כאשר אש"ף לא קיים עד כה את המוטל עליו המתייחס לביטול האמנה הפלשתינית הקוראת להיסולה של מדינת ישראל. מחובתה של ישראל היה להבהיר לאש"ף בצורה חד־משמעית שכל עוד לא בוטלה האמנה הפלשתינית ייפסק יישום ההסכם בינה לבין אש"ף. ישראל לא נהגה כך. נראה שאצה לה הדרך כדי "להפטר" מיהודה ושומרון ולהחזיר את המדינה היהודית אל תוך "גבולות החנק" מלפני מלחמת ששת הימים. זהו ההסבר היחיד לאירועים האחרונים בכל הקשור בהמשך יישומו של ההסכם עם אש"ף.

אמנם ראש המשלחת הישראלית לשיחות קהיר האלוף דני רוטשילד, אמר כי "אנחנו ממשיכים לשלום בשטח". אולם מי שעיניו בראשו אינו יכול להתעלם מהעובדה שהעברת הסמכויות בידי אש"ף בחמישה תחומים עיקריים פירושה המעשי הוא, העברת השלטון הכולל בידי ארגון זה. יתר על כן, עם העברת הסמכויות לאש"ף בכל התחומים העיקריים ביו"ש אנו עלולים להיקלע למצב של תוהו ובוהו שלא בנקל יוכלו להתגבר עליו. בהקשר זה חשוב להפנות את תשומת הלב לדברים שהשמיע מנכ"ל רשות החינוך באוטונומיה הפלשתינאית לפיהם ההסדר חל גם על ירושלים, למרות שמבחינה מינהלית מוסדות החינוך הערביים במזרח העיר נמצאים לכאורה תחת פיקוחה של עיריית ירושלים.

זריזות היתר מצד הממשלה להעביר מה שיותר סמכויות בידי רשות הפלשתינית המתנהגת על־ידי אש"ף אינה מעידה על תבונה יתירה. לאמיתו של דבר אף עומדת בסתירה לאינטרסים המיוחדים של מדינת ישראל, ובמיוחד במישור המדיני והבטחוני.

יש להצטער שהממשלה נמנעה עד כה מנקיטת צעדים תקיפים כדי להכריח את יאסר ערפאת להביא לביטול האמנה הפלשתינית. כל עוד האמנה הזאת בתוקף לא רק שאין עוד להסכמים שנחתמו בין ישראל לאש"ף, אלא יש בהם אף כדי להסב נזקים כבדים למדינה בעניינים הקשורים בשלומה ובטחונה.

לפי הידיעות ביום א' ייחתם ההסכם באופן רשמי על ידי נציגי ישראל באש"ף. דומה שזה הזמן לדרוש מהממשלה כי תימנע ברגע האחרון מלחתום על ההסכם ובמקום זה תנקוט צעדים כבדים כדי להבהיר לאש"ף שכל עוד האמנה הפלשתינית בתוקפה – אין תוקף להסכם שנחתם באוסלו ולהסכמים הנלווים אליהם שנחתמו בקהיר.

הגיע הזמן שהממשלה תפסיק להכנע לאש"ף ולתעלוליו של יאסר ערפאת.

מעמד חדש לרבנות הראשית

הועדה שנתמנתה על־ידי שר הדתות כדי לבחון את ההצעות לפיקוח תיפקוד הרבנות הראשית לישראל ל"יהדות סמך", כדוגמת מערכת בתי המשפט החליטה להמליץ על ניתוק הקשר המנהלי בין הרבנות הראשית למשרד הדתות ולהעניק לה מעמד מיוחד ובלתי תלוי, כיאה למוסד ההלכתי העליון של מדינת ישראל.

המלצה זו מן הדין שתיושם בהקדם האפשרי. זאת כדי לאפשר לרבנות הראשית למלא את השליחות המוטלת עליה, בלא להיות קשורה בגורמים מינהליים במשרד הדתות שלא תמיד מוכנים להעניק עדיפות לפעולות של הרבנות הראשית ובתי הדין הרבניים.

הרבנות הראשית לישראל ראויה כי ייקבע לה מעמד עצמאי, בלתי תלוי בפקידים של משרד ממשלתי זה או אחר. התפקידים המוטלים עליה ועל מערכת השיפוט של בתי הדין הרבניים מחייבים בין היתר עצמאות תקציבית ומינהלית. זו הדרך היחידה שיש בה כדי להבטיח את תיפקודה היעיל והבלתי תלוי של המערכת ההלכתית השיפוטית העליונה במדינה.

המלצות הועדה לא זכו לברכה מצד פקידים מסויימים במשרד הדתות. גם גורמים פוליטיים שהם כיום בעלי השפעה במשרד הדתות, גם אחרי שנאלצו לפרוש מתפקידים האפרטיזיים על פי החלטת בג"צ מנסים להביא לדחיית יישום המלצות של הועדה. אולם הנימוקים והטיעונים שהם מעלים אינם עניניים. הם נובעים מהרצון – לשלוט ולהשתלט על הרבנות הראשית ומערכת השיפוט הרבני.

יש לקוות ששר הדתות שהוא גם ראש הממשלה לא יענה לדרישות של הפוליטיקאים, גם לא ייכנע ללחצים קואליציוניים אלא יפעיל את מלוא סמכותו כדי ליישם את ההמלצות של הועדה בהקדם.

ראויה לציון תגובתו של מנכ"ל משרד הדתות עו"ד זאב רוזנברג אשר אמר כי הוא מוכן ליישם את המלצות של הועדה ברגע שתפקיד זה יוטל עליו על ידי השר הממונה על המשרד.

נקווה אם כן שהשר הממונה על משרד הדתות יעביר את ההנחיות המתאימות כדי להפריד את הרבנות הראשית והשיפוט הרבני ממשרד הדתות ויוענק להם המעמד המיוחד של "יהדות סמך" כמקובל לגבי מערכת השיפוט הכללית במדינה.

יש לקוות שעם יישום ההמלצות – ייפתח דף חדש בדרך פעילותה ותיפקודה של הרבנות הראשית לישראל ובתי הדין הרבניים במדינה.

יתוקן חוק השבות

ראש מחלקת העלייה והקליטה של הסוכנות היהודית אורי גורדון פנה לנשיא המדינה בבקשה כי יתמוך במאבק הציבורי המכוון להביא לשינויים בחוק השבות כדי למנוע התנגנותם של לא יהודים לארץ. לדבריו של גורדון ישראל ניצבת כעת בפני סכנה של פלישת לא יהודים במספרים רבים מאוד, עקב אי הבהירות שנתגלתה בכל הקשור בפירוש חוק השבות.

הגם שראש מחלקת העלייה והקליטה התעורר רק עכשיו כדי להביא לתיקון חוק השבות יש לברך על עצם היוזמה, מה גם שזה זמן רב חלקים גדולים בציבור היהודי בארץ ובעולם הביעו את דעתם כי בא מועד לסתום את הפרצות בחוק השבות שבאמצעותן "מסתננים" אלפי לא יהודים למדינת היהודים הם נהנים מכל היתרונות שחוק זה מעניק לעולים חדשים.

חוק השבות שנחקק בשעתו, עם תקומת מדינת ישראל פתח פתח לבני הדור השני, השלישי והרביעי של צאצאים שהסבים שלהם, ואף קרובים רחוקים יותר, הם קשורים בדרך זו, או אחרת עם בני העם היהודי הם יהודים למחצה, לשליש ולרביע כדי לאפשר להם לעלות לישראל. זאת מתוך התחשבות במשפחות "נשואי תערובת" אשר התבוללו בבריה"מ בהשפעת המשטר הקומוניסטי אשר מנע מיהודים לשמור על זהותם היהודית. הדינם כדין "אנוסים". אולם בשנים האחרונות התברר כי הרבה לא יהודים מנצלים חוק זה כדי לעזוב את ארץ הסובייטים לשעבר בלא שתהיה להם זיקה כלשהי ולו הפעותה ביותר לעם ישראל. במקביל אנו עדים לנסיונות חוזרים ונשנים גם מצד לא יהודים באתיופיה להיעזר בחוק השבות כדי להגיע לישראל בנימוק של "איחוד משפחות" וכו'. לאחרונה אף הוזה על יוזמה מצד גורם מסויים להעלות רבבות לא יהודים מהודו בטענה שהם נמנים עם צאצאי עשרת השבטים על כן חוק השבות חל גם עליהם.

אם לא יתוקן החוק בהקדם אנו צפויים איפוא "למבול" של "עולים" שאין להם כל קשר עם היהודים והיהדות.

אם בעבר היה מקום להכיל את חוק השבות על בני נשואי תערובת ולהתייחס אליהם כאל "אנוסים", הרי שכיום אין להשלים עם הפרצות הללו. רוב רובם של היהודים בבריה"מ לשעבר והם בעלי זיקה יהודית כלשהי כבר עלו לישראל. מבין הנותרים, מספרם של היהודים השלמים מועטי מאוד. כל השאר מבין המתדפקים על שערי א"י, לא רק שיהדותם מוטלת בספק, רובם הגדול גם אינם יהודים, אף לא לפי חוק השבות.

מדינת ישראל תנהג בתבונה אם תיזום חקיקה מתאימה אשר תסתום את הפרצות שבחוק השבות כדי לשמור מכל משמר על זהותה היהודית של מדינת היהודים.

אם לא נעשה כן הרי שבשנים הבאות מדינת ישראל עלולה ליהפך למדינה של מהגרים ותיפסק להיות מדינה של יהודים.

מנתונים שפרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עולה:

ניכרת האצה בפעילות הכלכלית במשק בחודשים מאי עד יולי

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

האצה משמעותית נרשמה בפעילות הכלכלית במשק בחודשים מאי־יולי השנה. מנתונים שפרסמה אתמול הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עולה כי מרבית האינדיקטורים הכלכליים עלו בתקופה זו, וחלקם אף עלה בצורה תלולה. בשלושת החודשים האמורים עלו יצוא הסחורות לחו"ל, מכירות המסחר הקמעוני, מספר משרות השכיר במשק, הייצור התעשייתי, שטח התחלות הבנייה ושיווק המלט. במקביל ירד מספר התיירים הנכנסים והצטמצם יבוא מוצרי השקעה על ידי המפעלים.

הייצור התעשייתי עלה בתקופה מאי־יולי בשיעור שנתי של 11 אחוזים, לאחר ירידה של 4 אחוזים בחודשים הקודמים. ההתאוששות בייצור נרשמה בעיקר בענפי התעשייה הקלה והמזון. גם היצוא התעשייתי עלה בתקופה הנסקרת בשיעור שנתי של 14 אחוזים, בהמשך לעלייה של 11 אחוזים בחודשים מארס־אפריל. שטח התחלות הבנייה עלה ברבע השני של השנה בשיעור שנתי של 21 אחוזים, לאחר צמצום של 9 אחוזים ברבע הקודם. עלייה מרשימה במיוחד נרשמה בשיווק המלט. בחודשים מאי־יוני גדל שיווק המלט ב־32 אחוזים, המהווים קצב גידול שנתי של 411 אחוזים. עלייה זו בולטת במיוחד על רקע הצמצום שנרשם בשיווק המלט בחודשים הראשונים של השנה.

הגרעון המסחרי של ישראל (ללא יהלומים) הצטמצם אף הוא בחודשים מאי־יולי ברמה חודשית ממוצעת של 440 מיליון דולר, לעומת ממוצע חודשי של 505 מיליון דולר בחודשים הקודמים. גם הנתונים המעידים על רמת הפדיון עלו בתקופה זו במידה ניכרת: מכירות המסחר הקמעוני המאורגן גדלו בחודשים מאי־יולי בשיעור שנתי של 11 אחוזים ואילו ביבוא מוצרים בני קיימא נרשמה בתקופה זו עלייה בשיעור שנתי של 9 אחוזים.

גם נתונים שפירסם אתמול בנק ישראל מצביעים על המשך המגמה החיובית במשק. המדד המשולב לבדיקת מצב המשק עלה בחודש יולי ב־0.2 אחוזים, בהמשך לעלייה של כחצי אחוז בכל אחד מהחודשים הקודמים. יחד עם זאת, מציין בנק ישראל כי ההתרחבות בפעילות המשקית ברבע השני של השנה נמוכה יותר מזו שנמדדה ברבע הראשון.

השכר הממוצע ברוטו – 4,200 ש"ח

השכר הממוצע במשק ברוטו, ללא עובדי השטחים, הסתכם בחודש יוני בכ־4,200 ש"ח. ברבע השני של השנה הסתכם השכר הממוצע בכ־3,900 ש"ח והיה גבוה ריאלית ב־3.4 אחוזים מבתקופה המקבילה בשנה שעברה. במחצית הראשונה של השנה עלה השכר הממוצע במשק ב־2.4 אחוזים בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, לאחר ירידה של 1.1 אחוזים במחצית השנייה של השנה שעברה. יחד עם זאת, מציינת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שפירסמה אתמול את הנתונים, כי במחצית הראשונה של 1994 שולמו הפרשי שכר עבור תקופות קודמות בגין הסכמי השכר החדשים במשק.

מחבל מבוקש מארגון חמאס מת בבי"ח ביריחו

מוחמד אבו מועלם סואבנה, תושב קבטייה בן 25, מחבל מבוקש מאירגון החמאס, האחראי בין היתר לפיגוע מכונית התופת בעפולה, מת ביום רביעי בלילה בבית חולים ביריחו.

סואבנה הקים לפני שנה חוליית חמאס באזור ג'נין, וגייס אליה פעילים מהסביבה. הוא יצר קשר עם מבוקשים מוכרים, ביניהם הוואליל אבו רוב ויחיא עיאש, אשר היה אחראי למספר פיגועי מכוניות תופת שהיו בשנתיים האחרונות, בשטחים ובתחומי מדינת ישראל.

לפי החשד, גייס סואבנה את אמאר זכרנה, אף הוא תושב קבטייה, לביצוע פיצוץ מכונית התופת בעפולה לפני חצי שנה. בסיועו של עיאש הוכנה מכונית התופת בקבטייה וזכרנה הוביל אותה לעפולה ופוצץ אותה.

כוחות הבטחון עלו על עקבותיו של סואבנה, והוא נמלט ליריחו יחד עם מבוקשים נוספים מהאזור. לפני כחודש נתגלתה אצלו מחלת הסרטן והוא אושפז בבית חולים. ביום רביעי בלילה מת סואבנה ונקבר ביום חמישי בצהרים, בבית הקברות הישן בעיירה קבטייה. מאות אנשים השתתפו בלוויה, בעיירה הנחשבת לאחד ממעוזים החדשים של החמאס.

בניגוד לדברים אלה טען ביום חמישי בבוקר ג'יבריל ראג'וב, ראש שירותי הבטחון הפלשתיניים ביריחו, כי אין בעיר מחבלים מבוקשים, נושאי נשק. ראג'וב יצא ביחד עם שישה אסירים משוחררים לרצועת עזה, כדי להיפגש עם יאסר ערפאת. האסירים קיבלו אישור מיוחד מישראל והם לוו על ידי משמר הגבול, בדרך לעזה.

בין מחבלי הפתח הנמצאים בעיר חמישה מחבלים מחוליית ניצי הפתח באזור טול כרם, אשר היסלה לפתות עשרה תושבים ערביים שנחשדו על ידם כסוכנים לישראל, בחודשים האחרונים. צה"ל עצר עשרה מחבלים מחוליה זו, אולם החמישה האחרים, בראשות ג'אמיל שוראבנה, תושב קלקיליה, נמלטו ליריחו וידוע שברשותם נשק רב.

פיס חוק

בסך 1,000,008 ש"ח כרטיס מספר 354393

במכונית הונדה זכה כרטיס מספר 600400

בסך 5000 ש"ח כרטיסים מספר

164029 560204 362298 342521
563878 450064 221496 886997
351897 472485 244571 647964
593776 566595 777735 010116
311257 669018 583125 540859
422469 031775 440457 322539
162789 273329

בסך 1000 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־5 ספרות 94814
68432 45355 24448 27265 84545
76258 89455 58122 48142 18682
62865 07888 66209 40841 08791
29489 91387 98868

בסך 100 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־3 הספרות 094 341 963 802

בסך 20 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־2 הספרות 15 93 59 75

בסך 10 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב־2 הספרות 57 92 75 66 21 55 69

בסך 7 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים בספרה 1.

כ־100 נוסעים פונו מספינת מעבורת בוערת בתעלה

דובר, אנגליה, (עתים־אי.אף.פי.) דליקה גדולה פרצה אתמול בבוקר בספינת מעבורת בקרבת נמל ראמסגייט, בדרום־מזרח אנגליה, והיה צורך לפנות ממנה 102 איש, מהם משמר החופים ויתר הצוותים בנמל דובר.

הדליקה פרצה בשעה 0530 בחדר המכונות של ה"סאלי סטאר", ספינה שאורכה 137 מטר ועליה היה צוות של 104 איש ו־17 נהגי משאיות. הספינה היתה במרחק של כ־10 ק"מ מראמסגייט, בבואה מהנמל הצרפתי דנקרק.

כ־50 כבאים הוטסו במסוקים לספינה והצליחו לכבות את הדליקה.

המעבורת, המעבידה בדרך כלל נוסעים ומסוגלת להוביל 625 מכוניות ו־65 משאיות, הובילה הפעם רק מטען – 10 משאיות ו־12 מכוליות.

השלטונות הוליכו לפנות בסירות הצלה את כל האנשים שנבחותם לא היתה חיונית.

מערת המכפלה

(המשך מעמוד ראשון)

סופרנו מציין, כי המגמה המתגבשת במערכת הביטחון עומדת בניגוד גמור לרצון המשותף הן של הרבנות הראשית לישראל והן של ראשי העדה המוסלמית, שהחלוקה לתפילות תהיה בזמני התפילה ולא במחדי התפילה.

עוד נודע לסופר "הצפה", כי קיימת מחלוקת בין הרמטכ"ל, רב־אלוף אהוד ברק, לבין אלוף פיקוד המרכז האלוף אילן בירן, בקשר להסדרי הביטחון הנאותים לקראת פתיחות מערת המכפלה לתפילה וסיבה זאת ככל הנראה, מונעת לפי שעה את פתיחת מערת המכפלה לתפילת יהודים ומוסלמים.

הבוקר תיערך פגישה בין הרב הראשי לישראל, הרב ישראל מאיר לאו לבין ראשי המתיישבים היהודיים בקרית־ארבע בהם ראש המועצה צבי קצובר, הרב דב ליאור, הרב משה לוינגר, משה הגר ועוד, בה יציגו ראשי המתיישבים בפני הרב את השגותיהם לגבי נהלי התפילה הרצויים במערת המכפלה על סמך נסיונם כמי שמתגוררים בקירבת־מקום.

שליח רוסי

(המשך מעמוד ראשון)

על כך. "בנצרך לקחת בחשבון את כל הגורמים שיש להם נגיעה בירושלים, ואינני חושב שאנו צריכים לרוחות את תביעת הרוסים בנושא זה", אמר ביילין.

בפגישתם הוליפו ביילין ופוסואליוק דעות על היחסים בין רוסיה לישראל, השליח הרוסי בישר לביילין, כי רוסיה תשתתף אף היא בועידת העסקים של המזה"ת שתתקיים בקזבלנקה בנובמבר השנה.

פוסואליוק סיפר על רשמיו מביקוריו בדמשק, ביירות ורבת־עמון, ואמר כי רוסיה לקחה על עצמה לנסות לקדם את המשא־ומתן בין ישראל וסוריה ואת המשא־ומתן הרב־צדדי.

סגן שר החוץ סיפר, כי פוסואליוק לא הגיע עם מסר חד משמעי מביקוריו בבירות ערב, וגם הרוסים מבינים שארה"ב ממלאת את התפקיד המרכזי בתיווך בין ישראל למדינות ערב. "היתרון האמיתי הוא, שפוסואליוק מכיר באופן אישי את מנהיגי ערב, מכהונתו כשגריר במדינות אלו, ויכול להעביר להם את המסר של ישראל ולשכנעם, כי אנו רציניים בכוונות השלום עימם", אמר ביילין. ביילין סיפר כי פוסואליוק התרשם מכוונת סוריה להגיע לשלום עם ישראל וגם על אי הנוחות שמרגישים בסוריה על ההסדרים הצדדיים שישראל עשתה בשנה האחרונה בלעדי סוריה.

לאחר הפגישה עם ביילין יצא פוסואליוק לרצועת עזה לפגישה עם יו"ר אש"ף יאסר ערפאת.

היום יקיים השליח הרוסי פגישה עם ראש הממשלה יצחק רבין בלישכתו בת"א, ולאחר מכן עם שר החוץ שמעון פרס. בשבת יסייר פוסואליוק בצפון הארץ בביקור פרטי של השגרירות הרוסית, וביום ראשון יחזור למוסקווה.

עצרת התעוררות

ביום השלושים לפטירתו של האי גברא

הגאון הרה"ח ר' משה מסוס הרשטיק זצ"ל

בהגה"צ ר' חיים אליעזר זצוק"ל הי"ד זי"ע

משאלגוטריאן – הונגריה

תתקיים בעיה הקמת מצבה בבית החיים נציבי שרביד – חלקת ויזניץ

ביום שלישי כ"ג אלול בשעה 4.00 אחה"צ בשעה 5.45 תפילת מנחה בבית הכנסת המרכזי בת"א רח' מאנה 12 (ע"י העיריה)

ולאחר מכן: סיום שיום משניות ודברי התעוררות ע"י הגאונים:

הרב ש. ליבובסקי שליט"א – מרא דאתרא ודיין ביה"ד הגדול בים

הרב ב.צ. נשר שליט"א – רב דקהילת "אחוד שיבת ציון" ת"א

הרב א. ברודנא שליט"א – רב שכון דן ת"א

הרב א. הרזק שליט"א – רב אזור רחביה ים

בנו ח.א. הרשטיק שליט"א – חזן ביהכ"נ המרכזי היכל מאיר ת"א.

מוכירים לציבור כי אמירת סליחות ראשונות תערך במוצ"שק פ'. "כי תבוא" בשעה 11.00 בביהכ"נ המרכזי היכל מאיר – ת"א ע"י החזן חיים אליעזר הרשטיק ובניו הי"ו בלווי מקהלת גברים וילדים

הנהלת ביהכ"נ

בהוטו תבקר בעזה לפני ראש השנה

ירושלים, (עתים־אי.אף.פי.) ד"ר אחמד טיבי, יועצו של יאסר ערפאת, אישר אתמול כי ראש ממשלת פקיסטן בנאזיר בהוטו תבקר ב־4 בספטמבר בעזה, והוא גם אישר את ביטול ביקורו של סגן נשיא ארה"ב אל גור.

"ביקורה של הגב' בהוטו תוכנן לאותו מועד כמו ביקורו של גור, וזה אילץ אותנו לקבוע מועד חדש עם פקיסטן. אולם מכיוון שגור נכנס לבית חולים וביטל את ביקורו בעזה, יתקיים ביקורה של הגב' בהוטו ב־4 בספטמבר כמתוכנן", מסר ד"ר טיבי בדיוק.

ביילין: הביקור בעזה רק ברשות ישראל

"בידינו ההחלטה אם לאפשר לראש ממשלת פקיסטאן בנאזיר בהוטו להגיע לביקור ברצועת עזה, אם לאו" – כך אמר אתמול סגן שר החוץ יוסי ביילין.

ביילין הוסיף, כי בהאחד בהוטו לא הודיעה עד כה לישראל דבר על כוונת ביקורה באוטונומיה בעזה, והדגיש כי היא חייבת לעבור דרך מעבר הגבול הישראלי ברפיח אם ברצונה לבקר בעזה ולכן תהיה חייבת להודיע על כך לישראל ולקבל את רשותה.

לשאלת כתבים התייחס ביילין גם לפעולות חבר הכנסת דראושה במישור העיראקי: "לא היינו רוצים לראות כל משלחת מישראל שמגיעה לעיראק. אנו רואים בשלילה את פעילותו של דראושה במישור זה. אנו תומכים בלי סייג בסנקציות האמריקניות כלפי עיראק", הזהיר.

מטוס אל־על ניזוק בהמראה בנתב"ג

מאת דני שלום
סופר "הצופה"

מטוס בואינג 737 של חברת אל־על אשר היה בדרכו מנתב"ג לבריסל, ניזוק אתמול תוך כדי המראה, וחזר לנחיתה.

המטוס היה בדרכו לבריסל, ותוך כדי תהליך ההמראה, פגע חלקו האחורי של הגוף במסלול, וניזוק.

המטוס השלים את ההמראה אולם חזר לנחיתה מיד אחר כך בנתב"ג.

בבדיקה התברר כי נגרם נזק לחיפוי האלומיניום שבתחתית חלקו האחורי של גוף המטוס.

הנוסעים הורדו מן המטוס, נשלחו לבתי מלון ויצאו לבריסל באיחור של כ־11 שעות.

המטוס נכנס לתיקון הנזק ויחזור לשרות היום בבוקר. סמנכ"ל אל־על למבצעים הקברניט י. שקד מינה ועדת חקירה לבדיקת הארוע.

סופרנו מציין כי אירוע קטן זה – הנגרם בשל משיכה יתר של חרטום המטוס מעלה – נכון במהלך בחינות הרישוי של המטוס, אינו מהווה בעיה בטיחותית יוצאת דופן. הנזק היחיד הוא חיכוך ניכר בגוף האחורי של המטוס, ואולי נזק למבנה הגוף.

דליקה במחסן בדיזנגוף סנטר בתל אביב

דליקה פרצה ביום אתמול סמוך לשעה 6 בערב במחסן גדול הממוקם במעמקי הדיזנגוף סנטר בתל־אביב.

בשריפה עלו באש מספר שקי קמח ונגרם נזק לפריטי מזון נוספים במחסן.

פיס צ'אנס

ההגרלה מיום 25.8.94

♣	♦	♥	♠
K	7	K	A

צפוי כי מפלגת 'הבעת' תזכה בבחירות בסוריה

דמשק, (עתים־רויטר) הבחירות לפרלמנט הסורי נמשכו אתמול אחה"צ וספירת הקולות הוחלה מיד, כדי לבחור מי נבחר לפרלמנט בן 250 המושבים.

דובר משרד הפנים מסר לכתב רויטר, כי תוצאות הבחירות ישוחררו על ידי שר הפנים מוחמד חרבה ברגע שהספירה תסתיים. הוא אמר כי אין ביכולתו לומר מתי ישלם התהליך, אך ציין כי יתכן שביום שישי תתקיים מסיבת עתונאים.

יותר מ־7.3 מיליון איש היו זכאים להצביע בבחירות, שבהן התמודדו 7,266 מועמדים על 250 המושבים באסיפה העממית.

ההצבעה החלה ביום רביעי בבוקר ונסתיימה אתמול בצהריים. בהודעה של משרד הפנים נאמר כי תהליך ההצבעה עבר ללא תקלות והתנהל "באווירה של סדר וחופש".

אין מצפים לשינויים גדולים בקו המדיני בפרלמנט החדש, שכן משערים כי רשימת המועמדים של "החזית הפרוגרסיבית הלאומית" שבהנהגת מפלגת הבעת', תנצח. רשימות אלה ניצחו בכל 5 הבחירות הקודמות.

מחבל חיזבאללה נהרג בהתנגשות עם צד"ל

ביירות, (עתים־רויטר) – מחבל החיזבאללה נהרג אתמול בהתנגשות עם אנשי צד"ל באזור הבטחון בדרום לבנון, מסר מקור באירגון.

החיזבאללה ציין, כי ההרוג נפגע בעת חילופי ירי, לאחר שאנשי האירגון תקפו באש מרגמות וטילי נ.ט. עמדת צד"ל בכפר סוג'וד.

מקורות בטחוניים אישרו את הידיעה על ההתקפה, והוסיפו כי התקפות דומות היו גם נגד עמדות של צד"ל בג'זלאן ובסומאס ביתא. אולם המקורות לא ציינו אם היו נפגעים.

הם מסרו, כי לעבר 30 פגזים נורו בשעות הבוקר בעיר מארג' עיון ובסביבותיה.

דובר של החיזבאללה בביירות נטל את האחריות להתקפה הנוספת, כי אש ארטילרית נורתה מאזור הבטחון אל מבואות הכפר לואייזה, מעוז של החיזבאללה בגבול הצפוני של אזור הבטחון.

בשורה משמחת

לכבוד התנא האלקי רשב"י זיע"א

הננו שמחים להודיע על צאתו לאור של

הזוהר הקדוש

מנוקד וכלול בשלימות והדר, מסודר מחדש, מפוסק ומחולק לקטעים.

מודפס באותיות מאירות עיניים ב־ 9 כרכים

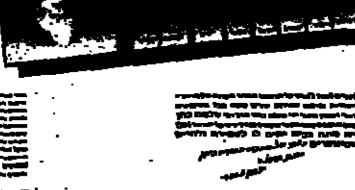

הבא ברכה אל ביתך–וזכות רשב"י תעמוד לימינך

לרגל ההוצאה במקום 265 ש"ח רק 210 ש"ח

ידיד הספרים מאה שערים 6, 02-370016 מיקוד 95229

ועדות משותפות לישראל ולירדן יתכנסו ביום א'

רבת עמון, (עתים־רויטר) – ועדות ישראליות־ירדניות יתכנסו ביום ראשון בצד הירדני של ים המלח, כדי לדון בנושאי פנים, תיירות, בטחון ומים – מסר אתמול פקיד בממשל הירדני.

הפקידים אמרו כי בשני ימי הדיונים ישתתפו עשר ועדות. אלה יהיו הדיונים הראשונים הנערכים על אדמת ירדן מאז חתימת ההסכם בין ישראל לבין ירדן בוושינגטון ב־25 ביולי. יותר מ־94 נציגים ישראליים ישתתפו בשיחות.

"אנחנו מעוניינים לשמור על הקצב בתהליך השלום", אמר אחד הנציגים לכתב רויטר.

בשיחות האחרונות, שהסתיימו ביום חמישי שעבר, הסכימו שני הצדדים לחדש את הדיונים בפרטים הטכניים.

ראש המשלחת הירדנית, פאיז אל טאראוונה, ועמיתו הישראלי, אליקים רובינשטיין, יישבו בראש השיחות בירדן.

שר התיירות עוזי ברעם אמור לטוס ביום ראשון עם המשלחת הישראלית, כדי להמשיך בשיחות אותן קיים בשבוע שעבר עם עמיתו הירדני, מוחמד אדוואן.

ברעם יהיה שר התיירות הישראלי הראשון שיבוא לירדן ב־46 השנים האחרונות. השר אדוואן היה האישיות הציבורית הירדנית רמת הדרג ביותר שביקרה אי־פעם בישראל באופן פומבי.

שני הצדדים הסכימו להגיש הצעה משותפת לכנס התיירות הגדול ביותר בעולם, שייערך בפורטוגל בסוף השנה. כמו כן הסכימו להתחיל בתוכניות שיווק משותפות.

ברעם אמר, כי הוא מצפה ששתי המדינות יתחילו עד סוף השנה להכנן מפעלי תיירות משותפים.

חמאס דורש חופש פעולה תמורת דו־שיח עם הרשות הפלשתינית

הארגון מצדיק המשך האלימות בטענה כי "הרשות הפלשתינית אינה יכולה להפעיל לחץ על ישראל, אם אין התנגדות לכיבוש"

עזה, (עתים־אי.אף.פי.) ארגון החמאס קרא אתמול לרשות הפלשתינית לפתוח בדו־שיח ולא לערוך עוד מעצרים בקרב הציבור.

בהודעה שפורסמה בעזה ציין חמאס, כי הוא "מוכן לדו־שיח כאשר יובטח החופש".

ההודעה טוענת כי העובדה שהרשות הפלשתינית חייבת לכבד את ההסכם שלה עם ישראל והתחייבות החמאס "להתנגד לכיבוש", אינן סותרות.

"הרשות הפלשתינית אינה יכולה להפעיל לחץ על ישראל, אם אין התנגדות לכיבוש", נאמר בהודעה.

חמאס הוסיף כי "פעולות ההתנגדות הן לטובת העם הפלשתיני והרשות הפלשתינית", וכי זו "אינה צריכה להפריע לחמאס אלא לשתף פעולה עמו".

בס"ד

בית הספר לתקשורת ולאומנויות הטלויזיה והקולנוע

מעלה ירושלים

נותרו מספר מקומות לשנת הלימודים תשנ"ה

□ **הוראת קולנוע, טלוויזיה ותקשורת**
שלוש שנים במסלול מקוצר או ארבע שנים במסלול מלא, הכולל לימודים עיוניים ומעשיים של כל מקצועות הטלוויזיה והקולנוע בצד לימודי הוראה.

□ **הרחבת הסמכה**
לבעלי תעודת הוראה, הרוצים ללמד תקשורת וקולנוע. תוכנית מודולרית: ימי ג' (יום מלא), ב' וה' (מחצהריים) או חלקם, במסלול של שנה, שנתיים או שלוש. התוכנית מתאימה גם למורים הרוצים להרחיב את השכלתם בתחומי הקולנוע והטלוויזיה וללמד צפייה מבקרת. (התוכנית מוכרת לגמול השתלמות ולשנת שבתון).

□ **מולטימדיה**
מסלול של שלוש שנים, בו גלמדות שפות מחשב, תוכנות ותוכניות, תסריטאות אינטראקטיבית, עריכה ממוחשבת, גרפיקה ואנימציה, תוך דגש על נקודת המוצא הקולנועית ובשילוב לימודי טלוויזיה וקולנוע.

כן נותרו עוד מקומות אחדים **למסלול התלת־שנתי בטלוויזיה ובקולנוע.**

בית הספר מתייחד בחיבור שבין עולמות התוכן היהודיים לבין המדיה, ומקבל תלמידים ותלמידות בעלי תעודת בגרות מלאה.

ההרשמה המאוחרת תסתיים ביום ה', כ"ד בתשרי תשנ"ה (29.9.94)

משרדי ביה"ס יהיו סגורים בערבי חג ובמוה"ח

לפרטים והרשמה:
רח' שבטי ישראל 20, ירושלים 95105, טל' 02-277366

ב"ה

יח' באלול תשנ"ד
26.8.94

לפתוח את מערת המכפלה בימים הנוראים

שישה חודשים עברו מאז שמערת המכפלה נסגרה בפני מתפללים.

המפד"ל סבורה שזהו פרק זמן ממושך מדי, מספיק בהחלט כדי להרגיע את הרוחות, ודי והותר כדי להחליט על סדרים ונהלים חדשים.

המפד"ל קוראת לממשלה לסיים את "פסק הזמן" המתמשך הזה, ולפתוח את המערה לקראת הימים הנוראים והחגים, לתפילתם של כל בני אברהם, יהודים וערבים כאחד.

המפד"ל דורשת שהחלוקה בין יהודים לערבים תיעשה בהקצאת זמני התפילה ולא בחלוקת המרחב, אשר משמעותה היא שבחלקים ניכרים של קברות אבותינו לא תדרוך כלל רגל יהודית.

התנועה הדתית לאומית, המזכיר המדיני

הצופה ★ ★ ★ ★ ★ מוסף של שבת

ממשלת כחש

מאת משה אישון

בעקבות החלטת הממשלה להטיל מס על הבורסה התעורר ויכוח ציבורי עירני מאוד: האם מותר לראש ממשלה לשקר בעניינים של פיחות ומיסוי? הדיעות נחלקו; היו שטענו, כי בנושאים כגון אלה חייבים להסתיר את האמת מעיני הציבור, אחרת המשק וכלכלת המדינה ייפגעו בצורה קשה, ואולי אף בלתי הפיכה. לעומתם אמרו; הכלל שנקבע "מדבר שקר תרחק" חל על כולם, לרבות ראשי ממשלה, שרי אוצר ועושי דברים. גם הפנו את תשומת הלב לדברי חז"ל, כי "כך עונשו של בדאי, אפילו אמר אמת אין שומעים לו". ברגע שמתירים את הרצועה ומצדיקים את השקר, לא רק אמון הציבור מתערער בלפני הנהגתו, אלא גם המדינה יוצאת נפסדת. אמנם, יתרונו של פיחות בהפתעת הציבור, וכן בכל הקשור במיסוי. אולם לא אחת שכר ההפתעה יוצא בהפסדו עקב אובדן האמון של הציבור. דומה, כי אין עוררין על כך שממשלה המתעלמת מדעת הציבור גם עלולה לפגוע באינטרסים החיוניים של העם והמדינה.

ממשלה, כל ממשלה, בין אם היא נשענת על הימין, או על השמאל, יונקת את כוחה וסמכותה מהאמון שהציבור רוחש לה. ברגע שהציבור חדל להאמין לראשיה ולשריה, לא רק שנוצר חיץ בינה לבין הציבור, היא גם מאבדת מסמכותה ומכושר תפקודה. יתר על כן, גם ראשי עמים ומדינות שהיא קשורה איתם יחדלו להאמין לה. הם יימנעו מלהתייחס באמון להצהרותיה ולהתחייבויותיה.

ראש הממשלה, יצחק רבין, עם שובו להנהיג את המדינה, אחרי שנים של גלות אופוזיציונית, הקפיד להציג את כרטיס הביקור שלו — כאיש אמין, דבר המבדיל בינו לבין יריביו בתוך מפלגת העבודה, שהאמת והשקר משמשים אצלם בערבוביה. אין ספק שתעודת האמינות אותה הציג ברבים סייעה בידו לנצח בשתי מערכות בחירות — ב"פריימריס" מול שמעון פרס ובבחירות לכנסת מול יצחק שמיר. עוזריו הקרובים אף הקפידו להפנות את תשומת לב הציבור למידת אמינותו של יצחק רבין. בין היתר, ניצלו את אמירתו של יצחק שמיר, כי "למען ארץ ישראל מותר לשקר", כדי לנגח את הליכוד שהוא ניצב בראשו. הקו המוביל היה: "אמת", לא רק בגלל צירוף האותיות בפתק ההצבעה של מפלגת העבודה, אלא מתוך דבקות באמת כערך עליון והמוביל בחיים המדיניים והחברתיים כאחד. מכאן גם גודל האכזבה, כאשר ראש הממשלה מתגלה לפתע כ"דובר שקרים", בפרט שלשקרים בענייני מיסוי הבורסה קדמו שקרים בנושאים מדיניים וביטחוניים. כך למשל, רבין אמר ערב הבחירות לכנסת, שעה שניצב מול מתיישבי רמת הגולן, כי הוא שולל ירידה מהגולן, הואיל וזו תפגע בשלומה וביטחונה של מדינת ישראל, ועם כניסתו לתפקידו כראש ממשלה נהפכה הקערה על פיה. רבין מוביל לנסיגה מהגולן כולו, עד הסנטימטר האחרון, במסגרת המגעים הנושאים בציר ואשינגטון, דמשק וירושלים. גם בעניין אש"ף רבין חרג מהתחייבויותיו המפורשות. הוא אמר, כי לא יכיר באש"ף, לא ינהל מו"מ עם ערפאת, כמובן שגם יתנגד בכל כוחו להקמתה של מדינה פלשתינית עצמאית בין הירדן לים. הנה, רבין מכיר באש"ף, לוחץ את ידי ערפאת. לא זו בלבד, מדיניות ממשלתו מובילה להקמת מדינה פלשתינית עצמאית. וירושלים — בירת הנצח של עם ישראל ומדינת ישראל — ניצבת בפני סכנה מוחשית כי לא ירחק היום והיא תבותר מחדש על־ידי רשמי רעותה של עיר דוד שחוברה לה יחדיו.

וכה אנו עדים לתופעה מוזרה במקצת ש"איש האמת" יצחק רבין רושם שיאים במדיניות השקרית של ממשלתו. האם הוא מרגיש בכך, כי סטה מדרך הישרה? אם להשיב על שאלה זו לפי תגובותיו של ראש הממשלה — התשובה היא שלילית. רבין אינו מרגיש כי מעד. הוא מוצא הסברים למכביר כדי להוכיח, כביכול, כי אין במהלכים שלו משום סטייה מדרך האמת. אולם אין בכל אלה כדי להסיר את תווית השקר שדבקה למצחו, בשעה שכל האמיתות שלו נחשפו כשקר אחד גדול.

אילו השקר היחיד של ראש הממשלה היה מתייחס למיסוי על הבורסה בלבד, ייתכן מאוד שניתן לסלוח לו על חריגה מדרך האמת. לא כן, כאשר לאורך כל הדרך — כל האמיתות של ראש הממשלה מתגלות אחת לאחת כשקריות. זה כבר יותר מדי, לא ניתן עוד להחריש, מה גם שאסור לעבור לסדר היום בשעה שהאמת והצדק נרמסים על־ידי ראשי המדינה לעיני כל ישראל.

אולם אם בעבר כאשר נחשפו השקרים של ראש הממשלה בעניינים מדיניים, שלדעת חלק גדול מהציבור יש להם השלכות ביטחוניות — אנשי השמאל התייצבו לצידו של רבין ואמרו, כי מדינאי בעל שיעור קומה מצטיין ביכולתו לשנות כיוון לאור הנסיבות המשתנות. בכך ניסו להצדיק את החלטתו לתמוך "בנסיגה עמוקה ומכאיבה" מהגולן. ברוח זו גם הצדיקו את ההסכם עם אש"ף, לרבות התמיכה בהקמתה של מדינת פלשתין בחלקים גדולים מארץ ישראל. מאידך גיסא, עם החלטתו של ראש הממשלה לתמוך במיסוי הבורסה תוך התחייבותו המפורשת שכל עוד הוא עומד בראש המדינה לא יוטלו מסים על הבורסה, גם תומכיו הקרובים אינם חוסכים את שבטם כדי לייסר את רבין על אובדן האמינות. חלק מהם אף מזהירים אותו שכתוצאה מכך הוא עלול להפסיד בבחירות, עת יתמודד מחדש על כהונת ראש הממשלה.

ברם, לא נרחיב דברים בכל הקשור בתחזיות של בחירות אשר ייערכו בעוד כשנתיים. דיה השמחה בשעתה. כעת אנו מודאגים מאוד מכך שהמדינה מופקדת בידי הנהגה שכל היוצא מפיה אינו עומד במבחן האמת. בבחירות ניתן לבחור באדם כלבבך, באיש אמת השומר ומקפיד לקיים כל מוצא פיו. לא כן בעת כהונתה של ממשלה שאינה נהנית מאמון הציבור, אבל הודות ל"דובי חוסם" המגן עליה בהצבעות אי־אמון בכנסת היא מצליחה לשרוד.

לא אחת נוצר הרושם כי אין בידי האופוזיציה כדי לעצור בעד ההידרדרות ההולכת וגוברת בזירה המדינית והביטחונית. ראש הממשלה ושריו גם אינם מוכנים להטות אוזן קשבת לקולות העולים מקרב הציבור הרחב הבאים להזהיר בפני כשלונות מדיניים וביטחוניים. הם "מצפצפים" על דעת הקהל. הציבור מוחה, ולעתים גם מפגין, והשיירה עוברת... היא עוברת את גבול המותר, אבל כמעט שלא ניתן לעצור אותה. הדהירה נמשכת.

★

הממשלה שאימצה את סיסמת השלום מתגאה ב"הסכם אוסלו" שנחתם לפני כשנה בין ישראל לאש"ף. ברם, כאשר בתום שנה לחתימת ההסכם מנסים לבדוק מה הושג, מוצאים, כי "ישראל בלבד היא הנותנת", בעוד אש"ף לא מילא אחרי התחייבויותיו הכלולות בהסכם. הטרור לא נפסק. האמנה הפלשתינית לא בוטלה. אש"ף מכריז בראש חוצות, כי מטרתו להקים מדינה פלשתינית עצמאית, כאשר ירושלים המזרחית היא בירתה. לא זו בלבד, למעלה משליש מחברי המועצה הלאומית הפלשתינית חתמו השבוע על "מסמך" הקובע כי ההסכם שנחתם בין ערפאת לבין רבין הוא "בלתי חוקי", ממילא גם אינו מחייב. יתר על כן, באותו "מסמך" נאמר עוד, כי לא יתנו יד לביטול האמנה הפלשתינית הקוראת להשמדת ישראל. הג'יהאד חייב להימשך!

שר החוץ, שמעון פרס, בהגיבו על הדברים הללו אמר, כי הפלשתינאים זקוקים יותר לביטול האמנה הפלשתינית מהישראלים. הוא הוסיף: "זה עניינם ולא עניננו".

לפנינו תגובה תמוהה. ממה נפשך, אם אין חשיבות לביטול האמנה הפלשתינית, מדוע עמד מר פרס בתוקף על הכללת סעיף זה ב"הסכם אוסלו"? ומאידך גיסא, אם סעיף זה נכלל בהסכם, הרי חובה לדאוג ליישמו. ממשלת רבין מתעלמת מכך. היא מוכנה להשלים עם השקרים של יאסר ערפאת, שאינו עומד בהתחייבויותיו. ייתכן שהממשלה מבקשת בדרך זו להסתיר את כשלונותיה עם חתימת ההסכם באוסלו. אולם היא לא תצליח במשימתה זו. הציבור הרחב, מן הימין והשמאל כאחד, אינו מוכן עוד לקבל את הסבריו של שמעון פרס, כי ביטול האמנה הפלשתינית חשוב יותר לפלשתינאים מאשר למדינת ישראל. הוא רואה את הדברים בצורה אחרת; לדעתו, התעלמותו של ערפאת מהתחייבויותיו על־פי "הסכם אוסלו" מצביעה על כך כי אין בדעתו לקיים את ההסכם. מטרה אחת לנגד עיניו — לבסס את שלטונו ביהודה, שומרון ורצועת עזה כדי להתקדם לקראת הקמתה של מדינה פלשתינית עצמאית שבירתה במזרח ירושלים.

ערפאת, הגם שהוא שקרן פתלוגי, אינו משקר את הפלשתינאים. הוא מופיע אצלם בלבוש של "איש האמת". אותנו בלבד הוא מאכיל כזב. וממשלתנו — ממשלת השמאל — משום מה מתייחסת לדברי הכזב כאל דברי אמת, תוך התעלמות מהסכנות המוחשות האורבות לשלומה ולבטחונה של המדינה.

הממשלה אף מתבזה בעיני כל רואיה, אבל זה לא מזיז, ככל הנראה, לראש הממשלה, מאז הצטרפותו לחבורה בה האמת והשקר משמשים בערבוביה.

כל אימת שרבין הופיע כאיש האמת, לא רק כבאה חדש, אלא גם כבאה מקיים, הוא היה רגיש לתגובת הציבור. כיום הוא מופיע בלבוש אחר, רחוק מן האמת. הוא נתפס, כאמור, בשלושה שקרים בולטים; האחד בעניין רמת הגולן, השני בעניין אש"ף והשלישי במיסוי הבורסה.

הכיצד ניתן עוד להתייחס באמון לממשלה שהוא עומד בראשה — ממשלה שקיפלה את הדגל הציוני שלה; ממשלה שכשלה עם חתימת "הסכם אוסלו"; ממשלה שגם לא הצליחה במדיניותה הכלכלית והחברתית; ממשלה שאין בה מתום.

★

קשה להשלים עם המציאות הזאת. לא רק האופוזיציונים המושבעים מודאגים מכך. גם בקרב תומכיו המובהקים של יצחק רבין עולים קולות של דאגה ואי שביעות רצון. אף הם שותפים לדעה כי הממשלה כשלה. ראשיה לא הטיבו לראות את הנולד. הם האמינו ליאסר ערפאת חובר מרעיו, כי פניו לשלום. אך הוא נשאר כפי שהיה — נאמן לאמנה הפלשתינית הקוראת בגלוי לחיסולה של מדינת ישראל.

והממשלה, במקום להפסיק את יישום ההסכם עם אש"ף, כל עוד לא הביא לביטולה של האמנה הפלשתינית — ממשיכה ביישום ההסכם, לא רק בעזה וביריחו, אלא גם ביהודה ושומרון, כאשר חיצי אש"ף מכוונים לעבר של ירושלים.

אין ספק, כי זהו פועל יוצא של מדיניות השקרים של הממשלה שנחשפה עתה לעין כל. ממשלה שהציבור אינו מאמין לה חייבת לפנות את מקומה לטובה ממנה. לא לעולם חוסן, לא לנצח תשרור בעזרת "הגוש החוסם".

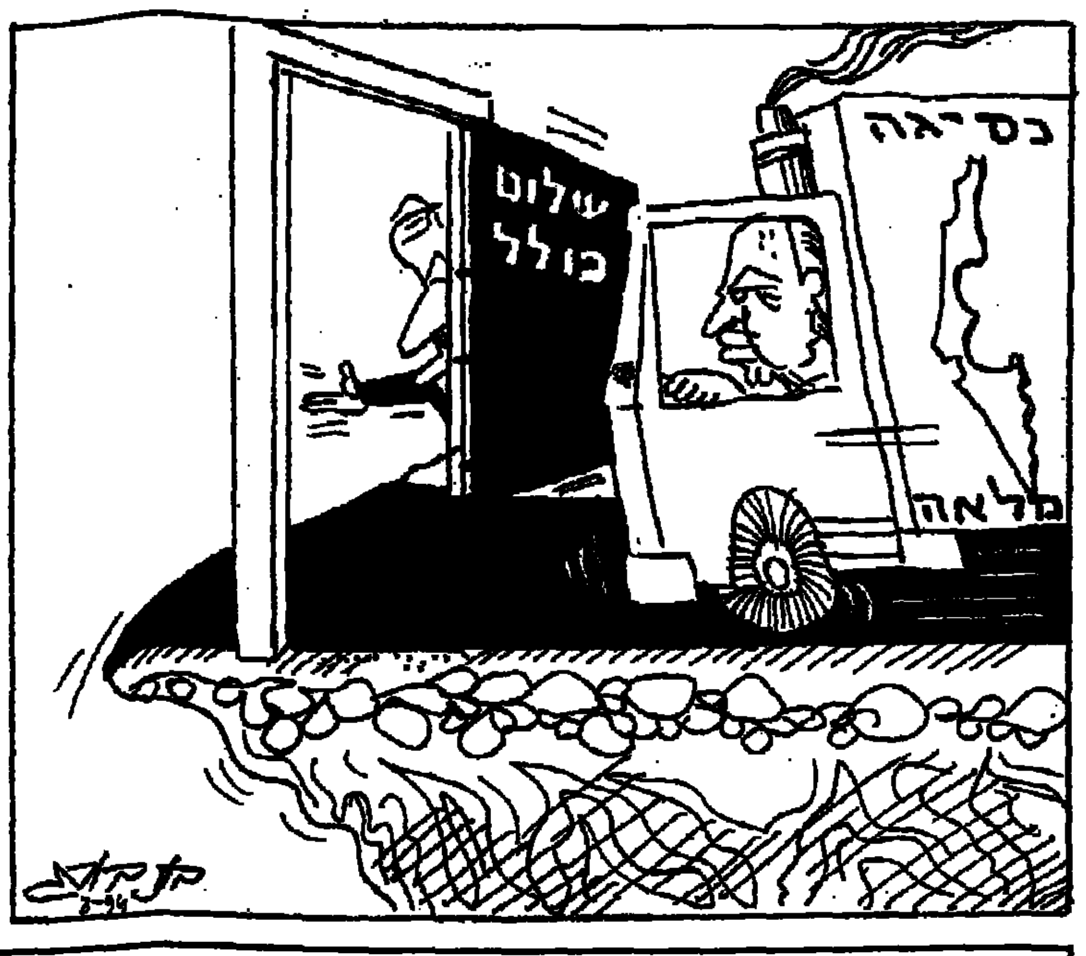

הקטר מוביל לנסיגה מהגולן

שנה להסכם אוסלו

מאת יעקב אדלשטיין

האם הסכם אוסלו שבר את המחסום בעולם הערבי כלפי ישראל, או שנוצרו תנאים שהביאו לכך? מה שעשתה הממשלה הזו הוא, שהיא ניפצה את העיקרון של אי ניהול מו"מ עם אש"ף, עיקרון שהיה מקובל על כל הממשלות בישראל מאז קוממה של המדינה. בכך ביקשה לפרוץ דרך, שכל קודמותיה לא העיזו לפרוץ, לקראת הקמת מדינה פלשתינאית.

מאז קומו של הסכסוך הישראלי־ערבי היה ברור שאי אפשר לקיים דו־שיח עם ההנהגה הפלשתינאית, משום שתמיד היתה זו הנהגה קיצונית שלא היתה מוכנה להידברות, בראשה עמד המנהיג הידוע האג' אמין אל חוסייני, המופתי הירושלמי, שכרת ברית עם היטלר והשלטון הנאצי בגרמניה. לא היתה כתובת בצד השני לנהל מו"מ. היה ברור, שגם אם ההנהגה הפלשתינאית תסכים לנהל מו"מ, היא תציג דרישות קיצוניות כאלה שפירושן ביטול השאיפה הציונית למדינה יהודית, והקמת מדינה פלשתינאית.

המו"מ החשאי באוסלו תפס את הנהגת אש"ף ברגע של חולשה גדולה. בגלל הזדהותו של יאסר ערפאת עם סדאם חוסיין במלחמת המפרץ, הפסיקו מדינות המפרץ העשירות להזרים כספים לאש"ף. קופתו היתה ריקה. הגוש הסובייטי התפורר ושב לא היווה משענת פוליטית. כך שכל המשענות הפוליטיות והכלכליות של אש"ף התמוטטו. ברגע זה הוצעה ליאסר ערפאת הצעה שלא יכול לסרב לה: הכרה באש"ף לא רק מצד ישראל אלא גם מצד ארה"ב, והזרמת סיוע כלכלי מצד עשרות מדינות לקופתו הריקה של אש"ף, כדי לממן את המנגנון של רשות העצמית הפלשתינאית בתחילת דרכו. אש"ף הורם מאשפתות אל מרומי המרפסת של הבית הלבן. איך יכול היה יאסר ערפאת לסרב להצעה כזו?

נכון, יש בהסכם אוסלו מכשולים עבור ערפאת. לא לכך שאף אש"ף. שאיפתו היתה הקמת מדינה פלשתינאית עכשיו ועל יסוד "זכות השיבה", היינו בכל אדמת א"י, ואולי אף על יסוד האמנה הפלשתינית הקוראת למחיקת ישראל מעל המפה. מה שהוצע לו — אוטונומיה לפלשתינאים — הוצע גם בהסכמי קמפ דייויד, אלא שאז אש"ף לא היה מוכן לקבל זאת.

בקבלו זאת עכשיו התכחש אש"ף לכל הסיסמאות המקודשות שלו. אבל התברר לו שעליו להיות מציאותי ולקבל מה שנותנים, ואחר כך לדרוש את ההמשך. זהו הלקח שלמד משנות הסירוב הרבות שהשאירו אותו בשממה.

על אף שאש"ף מציג את הסכם אוסלו כהצלחה מדינית, הרי במציאות זוהי תבוסה, והוא מסמל את הכישלון ההיסטורי של הפלשתינאים במלחמתם נגד הציונות ונגד מדינה יהודית. אך הפעם למדו את הלקח, שהסיסמה המדינית הלאומית "הכל או לא כלום" הביאה אותם לאסונות, ויש לשנותה בסיסמה חדשה: לקבל מה שנותנים ולדרוש עוד.

בדרך למדינה

מה שהוצע לפלשתינאים בתוכנית החלוקה בשנת 1947 וסירבו לקבל מוצע להם כיום הרבה פחות. יש להניח שחותמי הסכם אוסלו בצד ישראל הבינו כי ההסכם מוביל למדינה פלשתינית, מה שכל הממשלות הקודמות שללו. ישראל לא תוכל להפוך את הקצב בדרך למדינה פלשתינית. היא תעמוד בלחץ בינלאומי. ייתכן שאם הקצב יואט, יפעיל אש"ף את הטרור בדרך משלו, באמצעות החמאס או ארגונים אחרים. אחרי הסכם אוסלו ישראל לא תוכל להתחמק מלהסכים להקמת מדינה פלשתינית. אילו ממשלות קודמות היו מסכימות לכך, יש להניח שיכלו להגיע להסכם עם אש"ף בתנאים הרבה יותר טובים מאשר הסכם אוסלו.

ההסכם עם אש"ף צריך היה להביא לסיום הטרור הערבי־פלשתינאי נגד ישראל, אבל מטרה זו לא הושגה. הטרור נמשך. אפשר להבחין במדיניות דו־גונית של ערפאת ביחס לחמאס, והמאבק בפיגועי הטרור. המשטרה הפלשתינית לא פירקה את הנשק מעל ארגון החמאס. מעצרם הזמני של פעילי החמאס בעזה היה עניין תיאטרלי בלבד, להראות כלפי חוץ שערפאת עושה משהו נגד הטרור. אבל ערפאת לא מעיז לצאת למאבק נגד ארגון החמאס.

ערפאת קבע לעצמו מדיניות שלא להתנגש עם הארגונים הקיצוניים בעזה וביריחו. הוא מגלה יחס סבלני כלפי פעילי החמאס. בכל הזדמנות הוא דורש את שחרור מנהיגם השייח' אחמד יאסין הנמצא בכלא ישראלי, משום שמסרב לחתום על הצהרה נגד הטרור ובעד השלום. בדיעבד, נוח לערפאת שיש פיגועים נגד ישראלים, משום שהם משרתים את המטרה הסופית שלו.

ייתכן שבמפקדת אש"ף יודעים את שמות מבצעי הפיגועים, אבל המשטרה הפלשתינית לא ממהרת להניח את ידה עליהם. השבוע אמר בעניין זה דברים ברורים מפקד המשטרה הפלשתינית, שאילו היה מקבל פקודה לפעול נגד מבצעי הפיגועים מהחמאס הוא היה עושה זאת.

ערפאת סבור שהפיגועים האלה מסייעים לו בעקיפין נגד ההתנחלויות. הוא לא מקבל את הדעה הישראלית שהפיגועים מזיקים לו. דעת הקהל בישראל תתנגד להמשך ביצוע ההסכם כל עוד הטרור נמשך. אך הממשלה בשאיפתה לבצע את ההסכם, למרות הכשלונות, מתעלמת ממעשי הטרור ומהמעללים של אש"ף. אילו הוצגה הדרישה תקיפה תוך התניה מפורשת שכל עוד נמשך הטרור, לא יימשך המו"מ על ביצוע הסכם אוסלו, ייתכן שאש"ף היה מתאמץ לתפוס את מבצעי הפיגועים.

הסיסמאות ה"מתפכחות" של אש"ף, שצריכות להיות לסיסמאות של שלום, בניין ויציבות כלכלית, מוצאות את ביטויין בטרור של החמאס, שאש"ף מתעלם ממנו. ובינתיים אש"ף ממשיך לנהל מו"מ על ביצוע הסכם השלום בעוד הטרור נמשך. זהו מצב פרדוכסלי במלאת שנה להסכם אוסלו.

האמנה הפלשתינית ומשמעותה

למרות התחייבותו של יאסר ערפאת לתקן את האמנה הפלשתינית, אין סיכוי שהתחייבות זו תבוצע. מלכתחילה היתה זו התחייבות שקרית, משום שערפאת ידע שאין לו את הכוח ואת היכולת לכנס את המועצה הלאומית הפלשתינית ולהשיג בה רוב לשינוי האמנה.

האמנה הפלשתינית היא אולי התעודה החשובה ביותר בסכסוך הישראלי־ערבי, המסמלת את העמדה של הצד הפלשתיני בסכסוך זה. היא מהווה סיכום מוסכם ומרוכז של עמדת הארגונים הפלשתיניים בסכסוך. מן האמנה מתברר עד כמה העמדה הערבית היא קיצונית ואינה מאפשרת הסדר של פשרה.

הנוסח הקודם של האמנה נקבע בקונגרס הפלשתינאי הראשון שנתכנס בירושלים בחודש מאי 1964, עם הקמת "ארגון השחרור הפלשתיני". בתרגום הרשמי לאנגלית של האמנה הראשונה היא נקראת "קובנט", ולא "צ'רטר", כלומר "ברית", להדגיש את קדושתה הלאומית, ומלות ההקדמה לאמנה מסתיימות בשבועה לבצעה. הקונגרס קבע שמועצה לאומית פלשתינית, שהיא המוסד העליון של הארגונים הפלשתיניים, תתכנס לפרקים, וכי לתקן את האמנה אפשר רק ברוב של שני שלישים של חברי המועצה. עם השינויים שחלו באש"ף, לאחר מלחמת ששת הימים, נתכנסה המועצה הפלשתינית בקהיר למושבה הרביעי בימים 10־17 ביולי 1968 ותיקנה את האמנה. במושב זה השתתפו נציגי כל הארגונים הפלשתיניים המצויים בארצות ערב, כולל כל ארגוני הפידאיון החשובים.

העקרונות שנקבעו באמנה הם: במדינה הפלשתינית יוכרו כאזרחים רק היהודים שחיו בא"י לפני 1917. היהודים אינם אומה ולכן אינם ראויים להגדרה עצמית ולמדינה. רק הפלשתינאים הם בעלי זכות הגדרה עצמית והם בעלי הארץ כולה. כל פתרון שאינו שחרור שלם של הארץ — נדחה. להשגת מטרה זו אין דרך מדינית אלא רק דרך צבאית. הלחימה נגד ישראל היא חוקית, ואילו הגנת ישראל על עצמה היא בלתי חוקית. אלה הם התיקונים שהוכנסו באמנה, בכיוון קיצוני יותר.

סעיף 1 של האמנה אומר: "פלשתין היא מולדת העם הפלשתינאי והיא חלק בלתי נפרד מהמולדת הערבית הגדולה, והעם הפלשתינאי הוא חלק מן האומה הערבית". סעיף 2 אומר: "פלשתין בגבולותיה כפי שהיו בתקופת המנדט הבריטי היא יחידה טריטוריאלית אינטגרלית". סעיף 3 אומר: "העם הערבי הפלשתינאי הוא בעל הזכות החוקית במולדתו והוא יגדיר עצמו אחר שיחרור מולדתו בהתאם לרצונו ואך ורק בהתאם לרצונו". על הציונות נאמר בסעיף 6 של האמנה כדלהלן: "הציונות היא תנועה מדינית הקשורה קשר אורגני באימפריאליזם העולמי והיא עויינת לכל תנועות השיחרור והקידום בעולם. היא תנועה גזענית קנאית בהווייתה. היא תוקפנית; התפשטותית־התיישבותית במטרותיה. היא פאשיסטית־נאצית באמצעיה. ישראל היא מכשיר התנועה הציונית ובסיס אנושי וגיאוגרפי לאימפריאליזם העולמי".

סעיף 21 באמנה אומר: "העם הערבי הפלשתינאי דוחה את כל הפתרונות שהם תחליף לשחרור פלשתין בשלמותה, ודוחה את כל התוכניות שמטרתן חיסול הבעיה הפלשתינית או בינאומה".

למקרא סעיפי האמנה מתברר שאין טעם לתקן אותה, אלא יש לחבר אמנה חדשה לגמרי. אך הסיכויים לכך הם קלושים עוד יותר, הן משום שהאמור באמנה מבטא ביסודו של דבר את השאיפות של הפלשתינאים, והן משום שלא יימצא רוב במועצה שיסכים לחבר אחרת.

ערפאת מתעתע ברבין

מאת ד"ר מרדכי ורטהיימר

ה"אמנה הפלשתינית" חזרה השבוע למרכז הפעילות המדינית במסגרת "תהליך השלום". נראה כי יצחק רבין וממשלתו נכנסו ללחץ לאחר שעשו את "מאזן הביניים" של ביצוע "הסכם אוסלו" והצהרת העקרונות עד כה. התברר כי במסגרת הנוסחה של "נתינה ישראלית ולקיחה פלשתינית" שלפיה מתבצעים הסכמים אלה בשנה האחרונה, מתקרבת הממשלה במהירות לביצוע שלב נוסף ההיסטורי של העברת יהודה ושומרון לידי אש"ף. הכותרת שניתנה הפעם לשלב הזה היא "EARLY EMPOWERMENT" או "העברה מוקדמת של סמכויות" לידי אש"ף בשטחי יו"ש שעדיין נמצאים בידי ישראל. לאור צעד משמעותי זה, בדרך להקמתה של "מדינת פלשתין" סבר ככל הנראה יצחק רבין כי יש ללחוץ על שותפו לתהליך, יאסר ערפאת, שיעשה משהו שיוכיח כי הוא מתכוון לבצע את ההתחייבות הכמעט יחידה שלקח על עצמו בהסכם אוסלו, דהיינו ביטול סעיפי חוקת אש"ף, "האמנה הפלשתינית", הקוראים להשמדתה של מדינת ישראל. עד מהרה התברר כי גם הפעם הצליח ערפאת לתעתע ביצחק רבין.

ערפאת, בטקטיקה המוכרה עליו, כינס בחשאי את צמרת הפת"ח בטוניס, ושם התקבלה ההחלטה לא לשנות את האמנה עד אשר תושג המטרה של הקמת מדינה פלשתינית עצמאית בכל שטחי יש"ע. בהחלטה זו אותת ראש אש"ף לכולם והבהיר כי המוביל הקובע את המהלכים "בתהליך השלום" הוא יאסר ערפאת ולא יצחק רבין ושמעון פרס. למעשה יצחק רבין העמד בפני דילמה לא קלה. אם הוא יעבור לסדר היום על החלטת צמרת הפת"ח בטוניס, יהיה בכך משום הודאה פומבית שממשלת ישראל מוותרת גם על ביצוע התחייבות של אש"ף לביטול סעיפי האמנה הפלשתינית. מאידך, אם יחליט להגיב על צעדו של ערפאת, הדרך היחידה שיוכל לעשות זאת היא, עצירת ההתקדמות בביצוע השלב הבא של ההסכם עם אש"ף, היינו עיכוב ההעברה המוקדמת של הסמכויות בכל שטחי יו"ש. צעד מעין זה של יצחק רבין יעצור את ביצוע ההסכמים עם אש"ף, ויהווה הודאה בכשלון "תהליך השלום" פרי יוזמתה של ממשלת השמאל. מתוך נסיון השנה האחרונה, ניתן להבין במידה רבה של ודאות, שיצחק רבין יבחר באלטרנטיבה הראשונה. הוא יעבור לסדר היום על החלטת ערפאת וצמרת פת"ח, ואש"ף ייצא פעם נוספת כשידו על העליונה, במערכה המדינית שהוא מנהל נגד ישראל. ההישג של ערפאת הפעם משמעותי ביותר. הוא יוכיח בכך לפלשתינאים ולערבים בכלל כי הוא ממשיך לדבוק במטרה המרכזית של הערבים המעוגנת "באמנה הפלשתינית", שתביא בסופו של התהליך לעקירתה של ישראל מנוף המזרח התיכון.

ההתחייבות נשארה על הנייר בלבד

כאשר התראיין "אדריכל" הסכם אוסלו, שמעון פרס, לאחר חתימת ההסכם בין ממשלת ישראל ואש"ף, הוא הדגיש כי צוות המו"מ הישראלי עמד בעקשנות על כך שבהסכם תכלל התחייבות מפורשת של אש"ף לבטל את סעיפי האמנה הפלשתינית הקוראים להשמדתה של מדינת ישראל. שמעון פרס הסביר אז, כי היה ברור לו שהוא לא יוכל "למכור" ליצחק רבין את הסכם שהוא, וסגנו יוסי ביילין, גיבשו במו"מ החשאי באוסלו, מבלי שתכלל בו התחייבות לשנות את "האמנה הפלשתינית". חברי הצוות הישראלי שניהלו את המו"מ עם אש"ף, הודו כי שינוי האמנה הפלשתינית היה אחד הנושאים הקשים במשא ומתן. בסופו של דבר הושגה פשרה בנושא זה. בהסכם עצמו "ובהצהרת העקרונות" שנחתמה על מדשאות הבית הלבן בוואשינגטון, לא נכלל סעיף המתייחס לאמנה הפלשתינית. לעומת זאת התייחס לנושא יאסר ערפאת במכתב המיוחד ליצחק רבין, אשר צורף כנספח להסכם. במכתב, מתשעה בספטמבר, כתב יאסר ערפאת לרבין כי אש"ף מתחייב להביא בפני "המועצה הלאומית הפלשתינית" הצעה בכל הנוגע לשינויים המתחייבים "באמנה הפלשתינית". מאז חלפה שנה, במשך תקופה זו עמד ערפאת על ביצוע כל פרט מן ההתחייבויות שלקחה על עצמה ממשלת ישראל "בהצהרת העקרונות", בעוד שהוא וארגון הטרור אש"ף, דוחים באמתלות שונות ומשונות את ביצוע ההתחייבות לשנות את "האמנה הפלשתינית". כאשר חל עיכוב כלשהו בביצוע התחייבויות הישראליות, או בלוח הזמנים, הרים אש"ף קול זעקה והטיח האשמות שישראל מפרה את ההסכמים. ערפאת לא הסתפק בכך שכתב במפורש בהסכם, אלא כלל בהאשמותיו את האשמה שיצחק רבין סוטה "מרוח ההסכם" בעוד שבדרך כלל השיג אש"ף את מטרותיו וסחט מרבין מתנות ויתורים הרבה מעבר למתחייב מן ההסכמים.

"העברה מוקדמת של סמכויות"

עתה, משחלפה שנה מאז מכתב ההתחייבות של ערפאת לרבין ולא נראתה באופק כוונה מצד אש"ף לשנות את סעיפי האמנה הפלשתינית, החליט רבין להעלות את הנושא בדיונים עם ערפאת. רבין חזר לנושא משום שהוא עומד בפני ההחלטה לבצע בקרוב שלב נוסף של העברת יהודה ושומרון לידי אש"ף — שלב המתקרא "העברה מוקדמת של סמכויות". נראה כי ראש הממשלה הושפע גם מדעת הקהל בישראל שיותר ויותר משתכנעת שאין כל כוונה מצד אש"ף וערפאת לכונן שלום אמת עם ישראל, אלא לאלץ אותה לסגת לקווי 67, וזו לא. כאשר ערפאת נוכח לדעת כי הפעם דרישת רבין לקיים את התחייבות אש"ף, לשנות את האמנה הפלשתינית, היא יותר מפורמלית, הוא החליט להניח את כל קלפיו גלויים על השולחן. במרכז החלטה זו של ערפאת הבהרה חד משמעית שבעתיד הנראה לעין אין הוא מתכוון לשנות את סעיפי האמנה הקוראים להשמדת ישראל. במהלך הזה לקח ערפאת על עצמו "סיכון מחושב" מול "סיכוי סביר". הסיכון המחושב שלקח, היה האפשרות התיאורטית שרבין יסרב להתקדם בביצוע ההסכם עם אש"ף. לעומת זאת הסיכוי הסביר להצלחת המהלך הזה של אש"ף, שרבין יבלע גם הפעם הוא כמעט ודאי. ערפאת באמצעות "תרגיל מבריק" כורך מעכשיו את שינוי "האמנה הפלשתינית" בדרישה "למתנות ותמריצים" של ממשלת ישראל, הרבה מעבר למתחייב מן ההסכמים. החל משחרור כל האסירים הערבים, כולל אלה שדם יהודי על ידיהם, ודרך התביעה לקיום בחירות ביש"ע לאיוש המקומות הפנויים במוסדות אש"ף, וכלה בדרישה לכרוך את שינוי סעיפי האמנה הפלשתינית בנסיגה ישראלית לקווי 67, והכרה במדינה פלשתינית עצמאית ובירושלים כבירתה.

האמנה הפלשתינית לא תשונה

הטיפול הפומבי בנושא שינוי האמנה הפלשתינית, החל ביום שישי שעבר בסיום פגישת ערפאת־פרס בעזה. במסיבת עתונאים שקיימו השניים התייחס ערפאת לנושא בתשובה לשאלה שנשאל ואמר כי הבעיה בביטול סעיפי האמנה הפלשתינית היא בכך שישראל אינה מאפשרת לרבים מחברי המל"פ להכנס לעזה. פרס הגיב מיד ואמר שישראל מוכנה לאפשר לכל חברי המועצה הפלשתינית לבוא לעזה כדי להשתתף בישיבה שתדון בנושא זה. ערפאת שלא ציפה לתגובה מהירה כל כך, שינה בו במקום את תשובתו ואמר כי הדבר אינו תלוי בו אלא זו חייבת להיות "החלטה דמוקרטית" של כל חברי המועצה.

מיד עם סיום מסיבת העתונאים המריא ערפאת לטוניס שם כינס בחשאי את צמרת הפת"ח. בסיומה של הפגישה סוכם כי אש"ף לא יסכים לשינוי האמנה הפלשתינית. במשך השבוע מאז הכינוס בטוניס התיר ערפאת לחבריו בצמרת אש"ף למסור לציבור פרטים על עמדת אש"ף בכל הקשור באמנה הפלשתינית בעוד הוא עצמו שותק. פארוק קדומי, "שר החוץ" של ערפאת הצהיר בטוניס כי "כולנו הסכמנו לכך, שלא ניגע באמנה הפלשתינית, כל עוד ישראל לא נסוגה מכל השטחים הפלשתיניים". פייסל חוסייני הבהיר מצידו בירושלים, כי אש"ף לא ישנה את האמנה אלא לאחר "שישראל תוכיח באמצעות "תמריצים" כגון שחרור כל האסירים הערבים כולל אלה שיש להם דם יהודי על ידיהם". ד"ר נביל שעת', ראש המשלחת הפלשתינית למו"מ עם ישראל הוסיף תנאים נוספים, לקיום ההתחייבות לשנות את האמנה הפלשתינית הם "קיום בחירות בשטחים כדי למלא את המושבים הפנויים במוסדות אש"ף וכן לאפשר לכל חברי המל"פ להיפגש בעזה באופן חופשי, כאשר לכל אחד מהם תהיה הזכות להיות דרך קבע בשטחים".

העצומה האנטי־ישראלית

לקראת סוף השבוע שפורסם תוכן העצומה שחתמו עליה יותר מ־170 חברי המל"פ, המהווים יותר משליש חברי "המועצה הלאומית הפלשתינית", שבה 480 חברים. בעצומה מבהירים החותמים כי הם מתנגדים נחרצות לכינוס המועצה הלאומית הפלשתינית לדיון בשינוי "האמנה הפלשתינית". הם אף מרחיקים לכת ואומרים "אנו מגנים את הסכם אוסלו וכל ההסכמים האנטיים שהושגו עם ישראל, ואת ההתחייבויות שערפאת לקח על עצמו בשם העם הפלשתיני". לכאורה קוראים חותמי העצומה תגר על ערפאת ועל "מהלכי השלום" שלו, אך ברקע נמצאת "הצהרת יוהנסבורג" של ערפאת מחודש מאי בה הבהיר שההסכם עם ישראל הוא זמני. שתיקתו של ערפאת בנושא זה במשך כל השבוע, אף מחזקת את העובדה כי ראש אש"ף בדעה אחת עם המתנגדים לשינוי כלשהו "באמנה הפלשתינית".

בתרגיל שעשה השבוע ערפאת לשני חבריו, רבין ופרס, הוא העביר את הכדור למגרשם, כשהוא משוכנע שהכדור ישאר שם, וידו תהיה על העליונה גם בנושא שינוי האמנה הפלשתינית.

התנהגות ממשלת ישראל, ובראשה יצחק רבין ושמעון פרס השבוע, מצביעה בעליל כי ערפאת צדק בהערכתו. בתרגיל שעשה ראש אש"ף הוא סתם את הגולל על הסיכוי "שהאמנה הפלשתינית" תשונה בעתיד הנראה לעין. יצחק רבין התעלם לגמרי מן מהחלטות הכינוס בטוניס, הן מן ההצהרות של ראשי

(סוף בעמוד 4)

בורסה של אלול

מאת יצחק מאיר

הבורסה היא משל. היא צונחת לה באוגוסט מפני שהיא איננה אוהבת את ינואר. אפילו רצתה לחכות, היא שוב אינה יודעת לחכות, כמונו, כנמשל. כאשר המחר שלנו לוט בערפל, אנחנו מעלים את היום בעשן, כי העתיד הוא ההווה. איננו משגיחים בעבר. רק המנהגים שומרים איתו קשר. המחר מסתתר לו מאחורי קו האופק של חוג יומנו הצר. אם אומרים לנו שהוא חשוב בבשורה טובה, אנו חיים אותו מיד. אם האיצטגנינים רושמים לנו בטורי ההורוסקופים שהוא לוקה באי בהירות, אנחנו מבטלים אותו מן העולם.

הבורסה איננה מוסר פיננסי. רק דקדקנים משעממים מתעקשים להגדיר אותה כמדד לגיוס הון בעבור המשק. מזמן אין לה בתודעתנו כל זיקה לסיבת קיומה הארצית. היא מקדש חילוני האומה והעם סוגד בה למדד המשתנים, ועובד בה את מדד המע"ת, ומקטיר בה למדד הכר"ם, ולשאר צרופי אותיות האומרות לילדינו יותר מתיבותיו הנושנות של הספר שהורשנו, כך ממלמלים הזקנים, לעולם. היא איננה התחנה המטאורולוגית של מצב רוח הכלכלה. היא איננה חוזה את מזג האוויר, את השקעים הבארומטריים, את הרמה. היא עושה אותם: כשהיא מדמה לראות קרע נוצת ענן, מיד היא עושה גשם ולעפות.

מראים לה צל ינואר, ומיד מיד היא עושה חושך בבהרי אוגוסט!

משקיעים, הצודקים תמיד, נסים ממנה על נפשם ומשליכים אל מעבר למעקה הספינה המוכרזת כטובעת, עשרה אחוז מכל הונם ובלבד שקברניט האוצר לא יוכל ליטול מס ועיד מקצת רווחיהם. שום חשבון מרחיק ראות ושום הגיון של זהירות מתחכמת לא הכתיבו את המנוסה. הן יום אחרי גל המשבר הסוחף, יש לפתע ביקושים. קונים שוב: מתעודדים בחבורה ומפליגים הלאה עד המשבר הבא שיבוא לבטח, ואולי לא. אפילו הפרשנים שאין סכר ללהגם, אינם יודעים, לא מה היה ולמה, ולא מה יהיה, אם, ומתי. דומה כי רוב כתבינו לענייני כלכלה נעשו כתבי ספורט: הם לא מדווחים. הם משדרים את ההתרגשות שלהם ואין יודע אם היא עשויה או אם, לא עלינו, היא הזדהות אמת עם מהלך המשחק הלאומי המתוח. ברית כרותה לנו עם חונן הדעת: היא פוטר אותנו מלחשוב. אנחנו רק מגיבים, מהר ונמרץ ומיד, היום כך, מחר אחרת. תורת התיכנון שלנו לטווח ארוך, מתמצית בסיסמה חכמה אחת. נחצה את הגשר כשנגיע אליו! לכל יום, גשר משלו. אין שבילים מתחברים ביניהם לתוואי. אין תוואי בכלל, רק גשרים, גשרים נטו, מפה לכאן ומכאן לפה, ועל קשתותיהם התלויות, מרקדת התגובה. כל הכלכלנים כולם פוסקים כי התגובה איננה כלכלית. מי שומע? הם מייעצים: המתינו! מי מקשיב? הם מלמדים כי טוב לטרוח בערב שבת בכדי לזכות להסב לסעודה בשבת. למי יש בכלל אורך רוח לחכות מיום שישי לשבת? או אוכלים הכל ומיד, או שורפים את המטבח לתמיד. מהר הוא היום. חוק הוא.

בבורסה, כמשל, שליט גם חוק אחר. הוא סותר את הראשון ומשמש איתו בעירבוביה. על פי החוק האחד, כבר אמרנו, העתיד הוא ההווה. על פי החוק השני, ההווה הוא העתיד. הנה כי כן, עתון מודיע כי יזם הביא ציוד לאיתור נפט בתחתית הים, וכבר יש נפט. קונים! עד שיתקינו את מגדלי החפירה, יעבור זמן. עד שיעמיקו הדור מבעד לשכבת סלע אחת ושנייה ושלישית, שוב ינקפו חודשים. עד שימצאו מי מלח מעורבים או לא מעורבים בסימני זהב שחור, בוודאי ובוודאי יצאו ימים רבים. עד שיתבהר למעלה מכל ספק, כי עוד קידוח נסתיים במפח נפש, לא ידעו עוד מתי התחילו לקדוח, אבל היום, כבר יש נפט, ולפי אחוזי זינוק המדדים, לא סתם נפט אלא הרבה נפט, טקסס לפחות, כי ההווה הוא העתיד.

בעתיד יגור, מי אינו מודה, זאב עם כבש, ועל כן, כבר בהווה אין זאבים בעולם. בעתיד תבוטל, מי לא עיין במגילת אוסלו, האמנה הפלשתינאית הנשבעת לגזור עלינו כליה אם אך תוכל! ועל כן, כבר עכשיו, היא בטלה ומבוטלת. בעתיד יחדל הטרור מקרב הארץ, פגיונות ירגעו בנרתיקם, קלאצ'ניקובים במוזאונים צבאיים, מוקשי־צד במחסני גרוטאות, אבל, איך אמר שמעון פרס? אפילו הבורסה מאמינה בתהליך והיא עולה מפני שכבר בשעה שהטרור משתולל, הוא לא קיים עוד! בעתיד לא תהיה לרמת הגולן משמעות אסטרטגית וקיומית, ועל כן כבר בהווה היא חוצצת בינינו לבין השלום, כבר היום חשובים ישוביה כמפורקים, כבר היום לא נולדו בה ילדים מעולם, כבר היום לא היתה התיישבות בה ציונית, כבר היום, על פי ידיעה מופרכת כנראה באותו העתונים, קונים משקיעים מגרשים בגליל בכדי שחמשה עשר אלף חיילים אמריקאים שיבואו להפריד בין שתי מדינות שחתמו על חוזה שלום ואחווה, יוכלו לשחק פוטבול ובייסבול, כדור בסיס. על פי חוק הברזל הקובע כי העתיד הוא ההווה, נסים אנחנו מנוסה מבוהלת אל היום מפני אימת המחר. על פי היפוכו של אותו חוק, הפוסק לנו כי ההווה הוא העתיד, אנחנו גוררים את המחר אל יומנו זה שלנו כדי למרוח את לשדו הטוב כבר עתה ומיד, כדי להתבשם מריחו המתוק לאלתר. היום הוא ממד הזמן האחד. הוא האורך והרוחב, הגובה והעומק, אשר היה, כבר היה ואיננו, ואשר יבוא, כבר בא והנו! היום הוא הנצח, והוא, הלא למדנו, לא ישקר! חוק הוא.

ויש חוק שלישי. ראש הממשלה, בכבודו ובעצמו, אישית וישירות, הוא ולא אחר, אחראי לכל! הספקולנטים מוכרים את דירות נשותיהם וילדיהם, מהמרים בבורסה בתמורה, מפסידים את הכל ותובעים את יצחק רבין לדין! אילו הרוויחו, לא היו מעלים על דעתם לעשות אותו שותף לרווחיהם. את הבטחותיו המרגיעות לא היה איש זוכר, ואת האמינות המוכחת לא היה שום שוטה מתגמל. עכשיו שהוליכו להסתלק משלחן הרולטה בהפסדים, הם המרומים והוא, הה"מנו, המרמה! הוא מוריד שאול ויעל. הוא המעוף והוא הכו"ח. הוא המורד האחד והיחיד. לו נתבע לבג"ץ להשיב מדוע לא הגענו למונדיאל, לא הייתי מתפלא עוד. לו נשפט בעוון פלוני שאינו משלם מזונות לגרושתו, לא הייתי משתומם. הוא האחראי הבלעדי לכל מצוקותינו, לכל כשלונותינו, לכל הכרעותינו. הוא הבחירה החפשית שלנו כשאנחנו מרעים לבחור, אנחנו, כשאנו מיטיבים לבחור. הוא המנוס כשאנחנו עולים על שירטון, אנחנו כשאנחנו מפליגים אל חופי אלדורדו המכושפים. אנחנו חיים את הרגע, בעצמנו, בעבור עצמנו, משוחררים מכל חובות, כי אין לנו מחר. וחובות זה תמיד ענין למחר. אנחנו רוקדים בפסטיבל בערד, ויצחק רבין יורה בלבנון. אנחנו נוסעים לשחק בתורכיה, ויצחק רבין למחסום ארז ברצועת עזה. אנחנו צורכים ללא מעצור, מוציאים פי שלוש משאנו מכניסים, אבל יצחק רבין לא בולם לבדו את האינפלציה. אנחנו איננו מאמינים אלא בממשלת היום שהוא נצח, והוא איננו אמין! לאמינות יש עומק בזמן. היא ברית משמעות רק כאשר העתיד מוכיח כי טוב היה להשען עליה מלכתחילה. בעבר. מי צריך אמינות כשאין מחר? מי יכול לתבוע אותה לדין על שנתגלתה כמופרכת כשאין עבר?

עולמו וחכמתו של יצחק רבין, בין חולקים עליו בין מסכימים איתו, רחבים יותר, וספקניים יותר ומיוסרים הרבה יותר מן העולם והחכמה שאורכם ורוחבם הם כאורכו ורוחבו של יום אחד. אבל העם הפזיז שלנו, או מתיז את ראשו מיד או מניח כתר מלוכה על ראשו לעד, הכל לפי עוצמת ההנאה הרגעית, הכל לפי עומק התסכול המיידי. לא נתפלמס פולמוס של הדך מול הדך עם יצחק רבין כשהוא מבשר שלום. לא נתחכם איתו על המחיר. העיקר שהוא אומר שלום ועל כן כבר יש שלום, וכבר הוא מוכתר כחתן פרס נובל, אמין מכל האמינים. אבל על המס על רווחי ההון שהניס אותנו אל מכירות מבוהלות, לא נסלח לו! נקריב אותו על שאיננו אמין.

★

היום ברור לי כי אנחנו בעד בחירה אישית של ראש הממשלה לאו דווקא מפני שזאת שיטה נכונה, טובה למשטר ומחסנת שלטון מפני נגיפי שחיתות, אלא מפני שאנחנו רוצים שכל ראש ממשלה ידע כי הוא אחראי כלפינו אישית על כל תולדותינו השגויות, על כל בחירה ובחירה שלנו המתגלה בדיעבד כבחירת כשל. אנחנו רוצים בבחירות ישירות ואישיות של ראש הממשלה, כי נתפרקנו מכל אחריות ישירה ואישית למעשי ידינו שלנו. בארץ היום שהוא נצח, אנחנו אלפי ההצלחות וראש הממשלה אדון הכשלונות. חוק הוא.

הבורסה היא משל, לולי אנחנו הנמשל, לא היתה אלא בורסה בלבד פעמים ברוכה, פעמים מכאיבה, פעמים מתגמלת, פעמים מייסרת. לולי אנחנו הנמשל לא היתה עומדת בראש כל שמחותינו ולא ליד מיטת חליינו. היא היתה בורסה, לא פחות ולא יותר. אבל עכשיו שאנחנו הנמשל, והיא בבואת עם שאיננו יודע אלא חיי שעה, אנחנו מתבוננים בה ערב הימים הנוראים לראות בה דמות דיוקננו, ואולי אולי גם הרהורים מתהרהרין בתוכנו ולוואי הם הרהורי תשובה.

השלום במקרא

מאת הרב אברהם וסרמן

לראשונה, נמצא מושג השלום בספר בראשית, (כט; ו) "השלום לו (ללבן)? ויאמרו שלום", ומשמעותו היא 'האם מצבו טוב והוא אינו בצרה'? וכן בשליחות המוטלת על יוסף "לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשיבני דבר" (לז; יד), שפירושה גם הוא כזה.

שלום במובנו הלאומי נמצא בפר' בחוקתי (ויקרא כו: ו), במסגרת ההבטחות הטובות לשומעי דבר ה'.

"אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם, ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו. והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם. ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבר בארצכם. ורדפתם את איביכם ונפלו לפניכם לחרב. ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו ונפלו איביכם לפניכם לחרב. ופניתי אליכם והפריתי אתכם והרביתי אתכם והקימתי את בריתי אתכם".

מפרשי המקרא שואלים, מה מקומה של הבטחת 'ורדפתם את איביכם ונפלו לפניכם לחרב', אחר שכבר הובטח השלום?

תשובתם – ההבטחה היא שיהיה שלום בין היהודים לבין עצמם, ויהיה בטחון – פנים. האומות לא יוכלו להציק ולהזיק לישראל, ולא בגלל הסכמים הדדיים, אלא מתוך מצב בו ישראל רודפים אותם ואילו ה אינם יכולים להרע לישראל. הגדרת האויבים היא: מי ששונא את ישראל, למרות שעקב עצמתו אינו יכול לפגוע בה (ראב"ע, רמב"ן, אור־החיים, שם).

גם בפרשת כי־תבא (דברים כח), מובטח לישראל בטחון על אויביהם, וגם עליונות כלכלית. שם לא מוזכרת המילה 'שלום', אבל תיאור ההבטחות לשכר בעקבות קיום המצוות – דומה לתיאור שבס' ויקרא.

נמצא, כי הבטחת השלום בחמשת חומשי תורה, מתפרשת לבני עם ישראל, ודומה מאוד למובן השלום בשליחות יוסף לראות בשלום אחיו, דהיינו מצב טוב ללא מפריע ומזיק. אך לא במובן שלילת מלחמות.

הבטחות אלה התקיימו בזמן שלמה: "הנה בן נולד לך הוא יהיה איש מנוחה והניחותי לו מכל איביו מסביב כי שלמה יהיה שמו ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו" (דה"א כב: ט).

עם זאת מתואר שלמה "ויהי מושל בכל המלכים מן הנהר ועד ארץ פלשתים ועד גבול מצרים" (דה"ב ט: כו).

הדבר מתאים למה שהובא לעיל בשם אור־החיים על פר' בחוקתי, שאין כאן שוויון בין ישראל לעמים אלא עצמה צבאית וכלכלית של ישראל השולטים על עמי האזור, שאינם מעיזים לפגוע בהם בגלל כוחם.

קריאה לשלום לפני יציאה לקרב

התורה מצווה אותנו לנסות לקרוא לשלום טרם שאנו יוצאים לקרב. מה אותו שלום? "כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום. והיה אם שלום תענך ופתחה לך והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך. ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה וצרת עליה. ונתנה ה' אלקיך בידך והכית את כל זכורה לפי חרב. רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר, כל שללה תבז לך ואכלת את שלל איביך אשר נתן ה' אלקיך לך. כן תעשה לכל הערים הרחקת ממך מאד אשר לא מערי הגוים האלה הנה. רק מערי העמים האלה אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה לא תחיה כל נשמה..." (דברים כ: י – טז).

פסוקים אלה אינם מותירים ספק בדבר אופיו של שלום־זה. אין משמעותו שויון והדדיות אלא שלטון על הנכבש. יש לשים לב לכך שהפסוקים מדברים בעיקר על מלחמת הרשות וכדברי חז"ל בספרי על פסוק זה, המובאים ברש"י. במלחמת שבעת עממים נחלקו רש"י והרמב"ן אם יש אפשרות לקרוא לשלום או לא. גם הרמב"ן האומר שאפשר – מתנה זאת בהתחייבותם לשנוי תרבותי־דתי יסודי, לקיים שבע מצוות בני־נח.

השלום בנביאים

בישעיהו אנו מוצאים שני פרקים המדברים על המצב שלעתיד לבא. בפר' ב': "הדבר אשר חזה ישעיהו בן אמוץ על יהודה וירושלים. והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים. והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה".

בפר' י"א: "ויצא חטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה. ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'. והריחו ביראת ה' ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח. ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לענוי ארץ והכה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימית רשע. והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו. וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ ועגל וכפיר ומריא יחדו ונער קטן נהג בם. ופרה ודב תרעינה יחדו ירבצו ילדיהן ואריה כבקר יאכל תבן. ושעשע יונק על חר פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו הדה. לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים... והיה ביום ההוא יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשור וממצרים... ונפצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ. וסרה קנאת אפרים וצררי יהודה יכרתו אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצר את אפרים. ועפו בכתף פלשתים ימה יחדו יבזו את בני קדם אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם..."

קיימת סתירה לכאורה בין הנאמר בפרקים אלה. בעוד שפר' ב' מדבר על הפיכת חרבות לאתים, ושלום עולמי – הרי שבפר' יא מתוארים כיבוש וביזה של העמים השכנים לישראל.

נראה שהנביא מתאר שני מצבים שונים בשלבים. בתחילה יעמוד מלך לישראל מבית דוד, הוא יכבוש את מלכות ישראל, יקבץ נדחים, ישפוט בין פלגים שונים בעם ויקים את הצדק החברתי. בימיו יהיה בטחון בכל הארץ ("בכל הר קדשי"), וישראל אף תכבוש ארצות שעד כה היתה מנועה מלכבוש: על עמון ומואב נצטוינו שלא לצאת למלחמה. בעתיד רחוק יותר, יבאו כל הגויים אל המקדש לשמוע תורה (מפי הכהנים או הנביאים), ושם יתבררו כל הסכסוכים שביניהם, על כן לא יהיה עוד צורך במלחמות. גם במיכה (פר' ד') נבואת אחרית הימים, בדומה לדברים שבישעיהו (פר' ב'), ובסמוך לה מתנבא מיכה אודות מלחמה שבין ישראל לעמים – "קומי ודושי בת ציון כי קרנך אשים ברזל ופרסותיך אשים נחושה והדקות עמים רבים והחרמתי לה' בצעם וחילם לאדון כל הארץ... והיה זה שלום אשור כי יבוא בארצנו וכי ידרך בארמנותינו והקמנו עליו שבעה רעים ושמנה נסיכי אדם. ורעו את ארץ אשור בחרב ואת ארץ נמרד בפתחיה והציל מאשור כי יבוא בארצנו וכי ידרך בגבולנו... והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כאריה בבהמות יער ככפיר בעדרי־צאן אשר אם עבר ורמס וטרף ואין מציל...".

פרשנות חז"ל למקרא נחלקו תנאים במשנה, לדעת ר' אליעזר, חרב היא קישוט ומותר לצאת בה לרשות הרבים בשבת. לדעת חכמים, חרב אינה קישוט אלא כלי מלחמה וגנאי ואין לטלטלה ברה"ר (שבת סג). ובגמרא הביאו את חילופי הדברים הבאים: "תניא אמרו לו לר' אליעזר, וכי מאחר שתכשיטין הן לו מפני מה הן בטלין לימות המשיח? אמר להן לפי שאינן צריכין שנאמר לא ישא גוי אל גוי חרב. ותהיה לנוי בלבד? אמר אביי, דומה הדבר לנר בצהריים. (ותנא זה הסובר שהחרב בטילה בימות המשיח) על שמואל שאמר אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד גליות בלבד. ומסייע (התנא) לדעת ר' חייא בר אבא הסובר שכל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא 'עין לא ראתה אלהים זולתך' (שם, בתרגום לעברית). שמואל ור' חייא חלוקים בשאלה האם כבר בימות המשיח יגיע זמן השלום העולמי, או שרק ב'עולם הבא' (פירוש עולם הבא לעניננו אינו עולם הנשמות אלא עולם שאחר תחיית המתים. [מהרש"א שם]). אך מוסכם עליהם שקיימים שני שלבים, הראשון שבו עדיין יש מלחמות אלא שתמיד ישראל מנצחים בהן.

לסיכום: לדעת שמואל, גם בימות המשיח יהיו מלחמות, רק בעוה"ב לא תהיינה מלחמות.

לדעת ר' חייא, בימות המשיח עצמם יגיע המצב המיוחל בו לא תהיינה מלחמות.

בהלכות מלכים (פר' יא הלכה א) אומר הרמב"ם: "המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה... ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל... דרך כוכב מיעקב זה דוד, וקם שבט מישראל זה מלך המשיח. ומחץ פאתי מואב זה דוד... וקרקר כל בני שת זה המלך המשיח שנאמר בו ומשלו מים עד ים. והיה אדום ירשה זה דוד... והיה ירשה וכו' זה המלך המשיח שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון...". והוא מביא לכך ראיה מבר כוכבא, שהיה לוחם דגול. נמצא, שגם הרמב"ם מדבר על מצב של משיח הנלחם בגוים.

אבל בהמשך דבריו (שם פר' יב הלכה א, ד, ה), מתאר הרמב"ם את המצב העתידי, שבו שורר שלום בעולם: "...וזה שנאמר בישעיה וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ – משל וחידה... שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי עכו"ם המשולים כזאב ונמר... ויחזרו כולם לדת האמת ולא יגזלו ולא ישחיתו אלא יאכלו דבר המותר בנחת עם ישראל... ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות. שהטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד... שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". לכאורה סותר הרמב"ם את דבריו הקודמים על מלחמותיו של המשיח! אבל הוא עצמו מבאר היטב שמדובר בתקופות שונות. שכתב (שם ב, ג): "יראה מפשוטן של דברי הנביאים שבתחילת ימות המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג... בימי מלך המשיח כשתתיישב ממלכתו ויתקבצו אליו כל ישראל יתייחסו כולם על פיו ברוח הקדש שתשרה עליו...". הרי שבתחילה מדובר על מלחמות, ולכשיתקיימו בזמן מאוחר יותר, ישרור אותו שלום מיוחל בו אכן יפסקו מלחמות בעולם כולו, שיעסוק רק בידיעת ה'.

הכותב: רב ביהכ"נ גבורת מרדכי בגבעתיים, ור"מ בכולל רצון יהודה מית.

ערפאת מתעתע ברבין

(סוף מעמוד 3)

אש"ף וכן העצומה שחתמו עליה למעלה משליש חברי המועצה הלאומית הפלשתינית. למעשה הוא נהג ברבין כמו ערפאת שמלא פיו מים בנושא זה. מאידך לא הורה רבין להפסיק את המו"מ על התוכנית להעברה מוקדמת של סמכויות לידי אש"ף, ביהודה ושומרון. להפך, המו"מ הואץ ונוסף השבוע העברת הסמכויות בנושא החינוך ביהודה ושומרון לידי אש"ף, ונחתם בראשי תיבות ההסכם להעברת הסמכויות גם בתחומי הבריאות, הרווחה, התיירות והמיסוי. מעתה לא תוכל עוד הממשלה לטעון כי הם עומדים על כך שאש"ף וערפאת ימלאו את התחייבותם לבטל את סעיפי האמנה הפלשתינית הקוראים להשמדת ישראל.

למעשה רבין ויתר השבוע על התביעה הזאת והיא הפכה להיות אות מתה נוספת "בהצהרת העקרונות" ומצטרפת לסעיפים אחרים בהסכם זה המתייחסים להפסקת הטרור ולמלחמה במבצעי פיגועים שרוקנו מתוכנם ולא מומשו. לויתור זה יש משמעויות מרחיקות לכת. הוא משמיט את הבסיס העיקרי עליו הקימה ממשלת השמאל את "מבנה השלום" שלה. ויתור זה גם מוכיח כי פני יצחק רבין וממשלתו הם למסירת יש"ע לידי ארגון הטרור אש"ף, בלא להבטיח שלום אמת לעם ישראל ולמדינת ישראל.

forever

גרביונים ללא רכבות

לראשונה בישראל הגרביונים המדהימים שכובשים את העולם

חזקים במיוחד ◀ שיטת סריגה מיוחדת ◀ 100% ניילון עובי 20D

הדוקים לרגל ◀ אווריריים ונושמים

לא מתרחבים ◀ פטנט אמריקאי

בצבעים: גוף, שחור, לבן, פנינה

במידות: S-M, L-XL, XXL

* לא ניתן להשיג בחנויות

צלצלי על חשבוננו!!

177-022-1277

177-022-6260

המוצר יגיע לביתך על ידי שליח רשות הדואר תוך 14 יום

אל תפספסי את הרכבת...

3 זוגות גרביונים

רק 99 ש"ח

במקום 129 ש"ח

(המחיר ל-100 המזמינות הראשונות)

הזמיני עכשיו ואמרי שלום לרכבות בגרביונים...

במידה ותיווצרנה רכבות — תעודת אחריות — מצורפת לכל משלוח — ינתנו 3 זוגות גרביונים חינם!

ספח הזמנה

שם בעל כרטיס האשראי:

מס' כרטיס האשראי:

תוקף כרטיס האשראי:

כתובת בעל כרטיס האשראי:

הכתובת למשלוח:

מס' ת.ז.: מס' טלפון:

חתימת בעל כרטיס האשראי:

בתוספת 15 ש"ח דמי משלוח על ידי שליח של רשות הדואר עד הבית

רשמי בתוך הטבלה

צבע: שחור-ש, גוף-ג

מידה: S,M,L,XL,XXL

כמות: לפי בחירה

ניתן להזמין בכל מידה וצבע

צבע	מידה	כמות	צבע	מידה	כמות
ש	XL	1			
ג	S	1			
ש	M	1			

דו-אים בע"מ, ת.ד. 7734 חיפה 31078

forever לא מחליפים אותם כמו גרביים

هكذا من الأصل

صكنا من الاهل

על סדר יומנו/ יוספה שפירא

אמינות, או בצל פרס נובל!

אמינות זה עסק ביש. כך בעייני כלכלה וכך בעייני מדיניות. כך בעייני חברה וכך בעייני בטחון. מי שרוצה שירחשו כלפיו אמון צריך לדעת שיש גבול שאי אפשר לעבור אותו. לפעמים אדם מאבד את אמינותו בגלל שגיאה שהוא אינו אשם בה, כי אמינות היא עניין רגיש ולא תמיד רציונלי.

אשכול המנוח איבד לחלוטין את אמינותו ערב מלחמת ששת הימים, בגלל שלא ראה היטב את הנאום הכתוב שלו והתבלבל. וברגע השל הפחד הגדול מפני המלחמה ומפני תוצאותיה, לכן לא היתה זאת שגיאה כששפירא המנוח ובגין המנוח דרשו שמשה דיין יבחר כשר הבטחון. האמת היא שיגאל אלון יכול היה להיות שר בטחון טוב לא פחות מדיין. אבל הבעיה שעמדה אז על הפרק לא היתה שר בטחון טוב. אלא שר בטחון שיחזיר את האמינות לעם. ומינויו של דיין גרם לכך כהרף עין. באותה מהירות שאשכול איבד את האמינות, החזיר אותה מינויו של משה דיין.

על אמינותו של יצחק רבין בעקבות ההחלטה על מיסוי רווחי הבורסה, כבר נכתב כל כך הרבה, שאין מה להוסיף. אבל נדמה שהיות שהבורסה הולכת להתייצב מחדש, כאילו ישכחו לרבין את המעשה שלא היה צריך להיעשות, אחרי הבטחה ברורה של ראש הממשלה. אין זה נכון לומר שבעייני בכלכלה ראש הממשלה אינו מחוייב לאמת. אין זה נכון! ראש הממשלה יכול להתחמק מתשובה כשאין מוצא. הוא יכול לתת תשובה בחצי פה. אבל ראש ממשלה אינו יכול לחזור בו מהתחייבותו המפורשת, מהבטחתו שהוא קיבל על עצמו ואף נקב במועד!

ראש הממשלה הולך ומכרסם באמינות שלו. על עייני בלכלה כבר נאמר כל מה שאפשר לומר בעניין. אבל עייני הבטחון והמדיניות מתחילים גם הם להיראות כך. הולכת וגוברת ההרגשה שהריקע של פרס נובל. אשר גם רבין וגם פרס עושים לקבל, מצפים לקבל וכבר רבים עליו, הוא אחד הגורמים החשובים ביותר לצעדים הנעשים ואשר אינם נעשים על ידי ממשלת ישראל ובחזות הבטחון.

איך אפשר לפרש אחרת את חוסר המעש של הממשלה בתחום הטרור, את ההשלמה עם בריחת הרוצחים לתחום האוטונומיה, את אי מימוש ההסכם שצה"ל רשאי לרדוף אחרי מפעילי טרור אל תוך תחומי האוטונומיה? איך אפשר לפרש את העובדה שישראל עושה את כל ההצעות כדי לאפשר כנס של המל"פ לבטל סעיפים רלוונטיים של האמנה הפלשתינאית והם מצפצפים. יש להם שליש המנוחה "בלוק חוסם". בדיוק כמו הבלוק שיש לרבין בכנסת. ובו זמנית מעבירים לערבים את הסמכויות של כל חמשת התחומים עליהם הוסכם. איך אפשר להשלים עם ירידת מתוך בתי ערביים ברצועה אל יישובים בגוש קטיף? איך אפשר להשלים עם בנייה עד לגדר בגוש קטיף ובחברון? איך אפשר להשלים עם סגירת המערה? ואיך אפשר להתחשות אחרי מעשי הפיגועים הרצחניים?

איך יכולה הממשלה להמשיך, בו זמנית, בביצוע ההסכמים ובניסוח חלקים נוספים של ההסכם, שעה שברחוב הערבי נערכת הולכת אי ההסכמה עם ההסכם? ההפגנה שהתקיימה בעזה ביום שלישי שעבר, היא הוכחה שאינה מפחידתה מאומה.

בימים אלה של ערעור האמינות של ראש הממשלה, יצא סגן שר החוץ ביילין, בעת ביקורו בסקנדינביה, בהצהרה על נכונתנו לסגת מהגולן למען השלום. אמינותו של ביילין אינה מוטלת בספק. הכל מבינים שזוהי דעתו של ביילין ושל בעל הבית שלו – פרס. אבל האם זו גם דעתו של רבין? ואולי גם הפעם נשלח יוסי ביילין לעשות את העבודה השחורה, לספוג את המכות הראשונות. ואחרי שתוכשר דעת הקהל. יוכל גם רבין לצאת עם אותו רעיון, שכמו שהוא ראש ממשלה הוא עוד לא יצא מגדרו כדי להבהישו. אז אולי נשלח יוסי ביילין גם הוא להכשיר את הקרקע לקבלת הפרס (למי? לרבין, או לפרס ולרבין). ואולי מישהו רמז לו שאם לא נדיע דבר דרמאטי על הגולן לא יהיה פרס נובל. הוא אכן נמצא שם גם כדי לדאוג שהפרס "לא יפול להם מהידיים"?

ההסטנות של הממשלה מפני תגובות על הטרור של החמאס ושאר דברים, מעלה את החשד, שממשלת ישראל נמנעת מלהגיב על פיגועים של ערבים, בגלל המגע המתקרב והולך, בו יבחרו המועמדים לפרס נובל.

פרקי תנועה

מדי פעם בפעם צצה ידיעה על קיפוח חלקו של הציבור הציוני־דתי בסיפור ההיסטוריה של בניין העם והארץ. זו כבר "מסורת"... ב"שיבולת", בטאונה של קבוצת שדה אליהו, כותב מיכאל בן יצחק על כנס של 60 שנות עליית הנוער לזכרה של רחה פרייאר. בכתיבה על קיפוח אחד אפשר לשלב קיפוח שני, הקיפוח של רחה פרייאר בהעלאת רעיון עליית הנוער, גם הוא "מסורתי"... חשוב לציין שרחה פרייאר היתה הוגת רעיון עליית ילדים הנוער ללא הוריהם, מגרמניה הנאצית. הזאת לדעת, כי רעיון העלאת ילדים רכים ללא הורים, דבר שהיום הוא שיגרה, היה אז רעיון "משוגע". רחה פרייאר "בת הרב הקטנה ראתה בבהירות לפניה את כוונת הנאצים ותקעה לעזרה", כך כותב מיכאל בן יצחק.

ונחזור לכנס. הוא התקיים בקיבוץ "יקום" באווה נתניה, ובכינוס סופר סיפור תחילתה של עליית הנוער וסיפורה של רחה פרייאר. סיפרו על עלילותיה בגוב האריות הנאצי עד שנת 1941, אפילו אז "הצליחה לשכנע את הנאצים לשלוח לפלסטינה ילדים הנוער". ובאותה שנה עלתה לישראל דרך יוגוסלביה והביאה עמה עוד נוער לארץ. "הרבה סיפרו בכנס על מפגשיהם עם רחה פרייאר והרושם העז שעשתה אשה קטנה בגוף וגדולה ברוח, עליהם".

ומוסיף מיכאל בן יצחק, מוותיקי שדה אליהו, וכותב על קיפוח הציבור הציוני הדתי: עם כל הארגון היפה והמלבב (של הכנס) אני מוכרח להדגיש באי הזכרת הפעולות של הנוער הדתי... סופר הרבה על הקשיים בנוער א' בעין חרוד, אבל לא סופר שקיבוץ רודגס, היום יבנה, עם 70 חברים: קיבל (150) בני נוער שחיו בתנאים טובים יותר מאשר חברי המשק: כל זה במשק של 200 דונם בלבד ובהתאייצות עבודות חוץ לפרנסה. היום יבנה אחד הקיבוצים המצלחים ביותר. וכמו"כ שדה אליהו ועין הנציב, הוקמו על ידי קבוצת הנוער מרודגס. ואין להם במה להתבייש במשקם ובעובדה שחלק גדול מאותו הנוער נשאר עד היום במשקים או שהם נפטרו כחברי המשק.

בכמה חבל שעד היום לא קם שום גוף תנועתי ולא יום עבודה שיטתית לכינוס עבדה העשיה, הנאה, רב המעש והמאבק, של הציונות הדתית הבונה, זו אשר הפוליטיקה לא עמדה בברכו חייה אלא העשייה, כשמה של התנועה – תורה ועבודה.

*

ישעיהו ליבוביץ

זה הגודל וזה הקושי של מי שכותב מאמר רק אחת לשבוע, שיש פעמים ונראה כאילו הנושא שהוא כותב עליו, כבר עבר זמנו. אבל במקרה דנן, פטירתו של ישעיהו ליבוביץ ז"ל, אי אפשר שלא לכתוב, גם אחרי שנדמה שכאילו הכל כבר נכתב או נרמז.

הרבה התהדרוסעו שהיו כתלמידיו והולכי דרכו של ליבוביץ. דווקא אלה הציגו את כלל הציבור הציוני־דתי, כאילו רובו היה רחוק מדרכו של ליבוביץ. אבל ודאי שאין הדבר נכון. ואם היתה אפשרות לבדוק דברים כאלה לאחר חייו של אדם, אפשר להציה שבין חובשי הכיפה הסרוגה, רבים אלה ההולכים אחרי רוב דעותיו של ליבוביץ, מאשר בין אוכלי טריפות ומחללי שבת ו"באים על הנידה", כפי שאמר מפעם לפעם ליבוביץ עצמו, ואשר הציגו את עצמם כקרובים ביותר אליו בה"א הידיעה. האמת היא שאף אחד מהם לא שינה דבר מאורחותיו, בגלל דעותיו של ליבוביץ, לא רק בתחום שמירת מצוות. ואם ליבוביץ לא היה חושב כמותם, הם היו מגדים אותו ומססים בו, כפי שהם עושים לכל אלה אשר אינם מסכימים עם דעותיהם. והם מחשיבים את עצמם כדמוקרטים לעילא לעילא. גם מי שמסתכל בילדיו של ליבוביץ שיחי', יכול להגיע לאותה מסקנה, שחובשי הכיפה הסרוגה הם הצג הקרוב ביותר, בהתנהגותם היום יומית, לישעיהו ליבוביץ.

יש נקודה אחת בדרכו של ליבוביץ, שלענ"ד היא חשובה ביותר והיא כמעט ולא הוזכרה אחרי מותו. אולי משום שזו היתה עשייה ככל העשיות, לא היתה בה החריפות שבהתרסה וביציאה נגד, זו היתה עשייה של בניין ובדרך הטבע. ועשייה עם קשיים אינה כה מבריקה כברק חריפות הלשון. כוונתי להקמת "העובד הדתי". זה היה ניסיון נועז, של אדם בודד, והרי כזה היה ליבוביץ כל ימיו, להקים מסגרת שהיתה כורח המציאות ובכל זאת היא לא קמה קודם לכן. ליבוביץ הקים מפלגה דתית־ציונית־עובדת בתוך ההסתדרות והוא קרא לה "העובד הדתי". הרבה מסגרות דתיות נטלו לעצמם כינוי של תנועה לא דתית והוסיפו עליה את התוספת "דתי". תנועת הנוער של תנועת תורה ועבודה בפולניה נקראה השומר הדתי על משקל השומר הצעיר. וגם חבריה, כחברי השומר הצעיר, נקראו "שומרים".

הקמת מסגרת דתית בתוך ההסתדרות, היתה צורך גדול, וגם בתוכנו היו שסברו שהפועל המזרחי צריך להיות מפלגה בתוך ההסתדרות. וסיעת למפנה שבתנועה דגלה בסיסמה זאת, הרבה שנים. וגם כשהדבר היה לא ריאלי ולא אקטואלי, הם המשיכו לדגול בסיסמתם ואת שאו כבר היתה ריקה ונבובה. הם פשוט לא יכלו להשתחרר מסיסמאות.

אבל בעת שהדבר עלה על הפרק, היה זה נושא שעמד ברומו של עולם. ובוועידת הפועל המזרחי הוחלט הרוב(!) המכריע להצטרף להסתדרות. המיעוט התנגד להחלטה זאת של הרוב, ובסופו של דבר הדרך של המיעוט שפרש והקים את הפועל המזרחי "הימני", הוא היה זה שניצח והפך לדומיננטי. האם צדקו חברי הפועל המזרחי "השמאלי" בראשות אבי־מורי הרב ישעיהו שפירא ור' ישעיהו ברנשטיין ואחרים, או שמא הם טעו? האם אפשר לדעת מה היה קורה אילו? לי אין תשובה על כך.

אבל יותר מאותר עשה זאת ליבוביץ. הוא עשה את אשר ראוי היה לעשותו אפילו רק מהטעם שרבבות חברים דתיים היו חברי ההסתדרות והם היו זקוקים למסגרת. זו היתה תמורה, שכמעט ולא היה דבר שהבדיל בין חבריה לבין חברי הפועל המזרחי. אותם רעיונות ובעיקר אותן אורחות חיים. והכל מאד שישעיהו ליבוביץ "המבודד", לא היה מתאים לעמוד בראש תנועה להפיח בה רוח חיים, ליצור הווי תנועתי, לנהל אותה וכו'.

זה היה אחד מהסרונותיו של ליבוביץ, שלא היה איש שהיה יכול להתרועע עם אחרים ולקרבם, שהיה תקיף גם אם תריפותו היתה רוחה אנשים. קיצוניותו החריפה גם גרמה לכך שדעותיו, אע"פ שהיו מקוריות, אע"פ שהיו בהן צדדים שאפשר היה להגשימן, איש לא אימץ אותן כדי להגשים אותן את חלקן. זו אינה תופעה יחידה. יש בתוכנו עוד אישים כאלה, קיצוניותם והיותם "עילויים" מרחיקים את האפשרות שאנשים ינסו להגשים את דעותיהם, לדבוק באורחותיהם. ליבוביץ לא קירב ביצוע של אף אחד מרעיונותיו, אם בתחום הדתי ואם בתחום החברתי. הנה לבטל נושא הנישואין האזרחיים. זהו נושא אשר בעייתו הלכתית ומסובכת. בכל שרבה יותר הבעיות שנישואין דתיים גורמים להן, בכל שהמודעות להן גוברת, וככל שהעולם פתוח יותר ומאפשר עקיפתם של החוקים הללו, נוצר לחץ כבד יותר על שינוי בחוק. אילו היה ליבוביץ יותר איש מעשה, אילו היה מצליח לקיים תנועה דתית באותה וכו' ייתכן שהוא היה מצליח (חלילה – לדעתנו, לקרב שינוי בחוק, לגבי חלק מהבעיות.

אילו היה ליבוביץ איש המסוגל להחזיק תנועה, לא מפלגה, אולי היה יכול ללכד סביבו נוער, שהיה נלחם באמת וביושר בעד "הצבע לכת", כן שאפיין את אורח חייו של ליבוביץ ואשר הוא לא שינה בו כמאומה זה.

אילו היה יוצר טיפוס של איש במפלגה מסוג שונה במקצת, לא מטלטל. יקר, ודבר אמת גם אם היא אינה מוצאת חן בעיני הבוחרים, במנהיג המנוהה לנוהים אחריו את הדרך ולא היה מסתכל אל הבוחרים כדי לשמוע ולעשות את אשר הם רוצים, יתכן שהיה בשארך במדינה קבוצה אשר היתה נוטלת חלק בעיצוב פני החברה במדינה ואולי גם בבחירות.

אבל היותו איש שונה כל כך, מנעה ממנו כל השפעה על יישום דעותיו. הוא לא היה מנהיג במובן המקובל של מנהיג, ואף לא לזרם אשר חשב כמותו. על התנגדות בלבד אי אפשר לבנות. לכן גם לא היו לו תלמידים במובן היהודי המובהק של תלמידים, היו לו שומעים. מרוחז כמעט ולא היה קורא תגר במובנו. ועל כן אפשר לומר עליו, קורא תגר (ודבר) – ולא יותר.

כל כך הגל שדבריו היו כל כך קיצוניים עד שלא היה שום הבג שהיו בהם ברצינות הלכה למעשה, הבג שהופעם דרך איך ליישם את דעותיו.

סיכומו של שבוע

הבורסה כראי למצב המשק

הטלטלה שעברה השבוע על הבורסה בתל־אביב, אין כמוה כדי להבליט את השינויים התכופים ומצב אי־הוודאות של המשק הישראלי.

ההיצעים הכבדים ובעקבותיהם הירידות החדות שהיו ביום ראשון בעקבות ההחלטה על מיסוי ריאלי של הבורסה, מקורם לא בשיקול כלכלי טהור של המשקיעים. שהרי לא באמת חשבו שהמס שווה ירידה כה חדה, כיצד זה נשתנתה התמונה תוך יממה אחת?

אין ספק כי מצב אי־הוודאות הוא שהביא לירידות ביום ראשון. גם אין ספק, שאי הבהירות באשר למתכונתו הסופית של החוק האמור, כמו גם דברים חשובים נוספים במשק – קצב האינפלציה, למשל, המשברים בתעשייה הבטחונית, בקופ"ת וכיוצ"ב, שלא לדבר על המצב המדיני – כל אי־הוודאויות האלה, יוסיפו להשפיע על האווירה בבורסה בשבועות הקרובים, וכדאי שהמשקיעים יצפו לכך ולא יהיו "מופתעים" מ"תיקונים" כאלה או אחרים בשערים. אין מנוס מהמסקנה, כי לבעלי לב חלש, כדאי שלא להתקרב לבורסה בתקופה זו, גם אם מול הסיכונים יש גם סיכויים. שהרי הבריאות קודמת לכל.

מ.ז.

מצב־הרוח השתנה

הבורסה התל־אביבית ידעה השבוע את אחד השבועות הדרמטיים בתולדותיה. החלטת הממשלה להטיל מס על רווחי בורסה גרמה בתחילת השבוע, עם פתיחת המסחר, לגל הצעים ענק, שהביא לירידת שערים של עשרות אחוזים. אבל בהמשך השבוע עלו שערי המניות והבורסה התייצבה. בתחילת השבוע היו נציגי הבנקים והברוקרים בבורסה עצבנים, עצבניים ומתוחים. (ראה תמונה), אך בהמשך השבוע, עם עליית השערים, השתנה מצב־הרוח שלהם לטובה, עם תקווה להמשך ההתאוששות

(צילום גדעון מרקוביץ, י.פ.פ.א.י.)

מאות משפחות הצטרפו ליישובי יש"ע

בניגוד להכרזות של כלי התקשורת על נטישת יישובי יש"ע בעקבות "מהלכי השלום" והישומה של האוטונומיה ב"עזה ויריחו תחילה", בפועל פנו מאות רבות של משפחות ונקלטו ביישובים, שפתחו שעריהם בפני הבאים.

מבצעי הקליטה ביישובים אלה, שהגיעו לשיאם בחודשי הקיץ כדי להבטיח מקומות לילדים במוסדות החינוך לקראת שנת הלימודים החדשה, לא צוינו בתקשורת. "זו לא חדשה", אמרו מן הסתם השודרים. מציאות זו לא זכתה לסיקור בכלל, הגם שראשי היישובים היו נכונים לסייע בערכון ובמסירת הפרטים, כמו אלה שנמסרו, אגב, לנשיא המדינה, עזר ויצמן, במהלך "סיור העידוד" שיום ביישוב כפר דרום, ברצועת עזה.

קליטתן של יותר מ־150 משפחות בחבל קטיף, אינה דבר של מה בכך, ובמיוחד בתקופה קשה של פיגועי טרור באיזור חרף "הסכמי שלום" ופעילותה של משטרה פלשתינאית בשטח. בין הנקלטים – משפחות צעירות ממרכז הארץ, עולים חדשים וצעירים הבאים ליש"ע ממניעים לאומיים ובכוונות לחזק ולעודד את היישובים ומתיישביהם.

נשיא המדינה הופתע, מן הסתם, מהנתון שנמסר לו, שחרף ה"מצור" והבדידות של תושבי כפר דרום לא עזבה, ולא גם משפחה אחת, את הכפר וישנה קליטתן של משפחות נוספות ביישוב.

בשעתו יצאה התקשורת בפרסומים מבוהלים על "נטישת בתים ביש"ע", והיא לנו בטלוויזיה הממלכתית את הודעות על "בכירת בתים וחילות באריאל", מיש"ע. אך הכתבים לא יכלו גם להתעלם מההתעקשות על הקטנ"ים שבנתה לאחרונה חברת הבנייה אדר"פ באריאל. "עכשיו כי שהשב שוק הנדל"ן מעבר לקו הירוק כבר מת" – נכתב בעיתון "ידיעות אחרונות".

ואכן היישובים ביש"ע עומדים בסימן של בנייה מאסיבית, נוכח ההתעקשויות הגוברת בדרישת בתים באיזור. גם לאחר הסכם אוסלו.

המגמה ההתפתחותיים הנוגעים מיד אליי אינם שלמים עם המציאות החדשה הזו, אך זוהי עובדה. גם אלה שביקשו ליצור אווירה של "בריחה" מיש"ע, חייבים להודות במציאות השונה של בנייה וקליטה.

חיים פיקרש

ישראל מתעלמת מהתעלמותו של ערפאת מהסכמים

ממשלת ישראל ממשיכה בביצוע הסכם עם אש"ף כאילו הכול מתנהל על מי מנוחות ולפי המתוכנן; ולא זו בלבד... אלא משתדלת להעניק מחוות לאש"ף.

ממשלת ישראל משתדלת לעצום את עיניה ומתעלמת מההפרות המתמשכות של ההסכם מצד אש"ף. אם מישהו חשב שיאסר ערפאת, השקרן הפתולוגי, אשר יש לו "רקורד" עשיר של הפרת הסכמים, יעמוד בהתחייבויות שקיבל על עצמו – באה המציאות וטפחה על פניו. אפילו בנושא כה מובן מאליו של ביטול האמנה הפלשתינית הידועה לשמצה, הכוללת קריאה להשמדת מדינת ישראל – נוהג ערפאת תוך התחמקויות והתפתלויות והוא מתעלם מהסכם אוסלו בו התחייב לפעול בכיוון זה.

ערפאת אינו פועל לכינוס המל"פ (המועצה הלאומית הפלשתינית), ובר כבר גוברים באש"ף הקולות היוצאים נגד עצם המגמה לבטל את האמנה הפלשתינית. 170 מכלל 490 חברי המל"פ, למעלה משליש, חתמו על עצומה הקוראת לאי שינוי כלשהו באמנה הפלשתינית, לרבות בסעיפים השוללים את קיומה של מדינת ישראל. ולא זו בלבד, אלא שהחתומים על העצומה, אליהם בוודאי יצטרפו עוד חלק מחברי המל"פ, אף מודיעים כי ההסכמים בין אש"ף לישראל – בטלים ומבוטלים.

החתומים על העצומה משתייכים ברובם המכריע לפלגים של ג'ורג' חבש ונאיף חוואתמה, המתנגדים למהלכיו המדיניים של ערפאת. האופוזיציה לערפאת באש"ף קיימת כל הזמן, ועתה השמיעו מתנגדיו את קולם. בעצומה זו שוב הוכח כי יאסר ערפאת אינו שליט כליכל באש"ף וכי יש לו באירגון זה אופוזיציה רצינית, שלא לדבר על החמאס. כך שסיכומים שונים של ישראל עם ערפאת אינם על דעתם של חוגים שונים בהנהגה הפלשתינית, ובמשך הזמן עלולים פלגים אלה לבטא את התנגדותם למהלכיו של ראש אש"ף בצורה גלויה ובוטה יותר.

החמאס מצידו אינו יושב בחיבוק ידיים, ובעקבות המעצר של כמה מפעיליו על־ידי המשטרה הפלשתינית הוא משלח איומים לעבר הנהגת אש"ף. כל המעצר הוא צעד שנועד לרצות את ישראל, ורוב העצורים שוחררו תוך כמה שעות. אך החמאס אינו משלים עם עצם הצעד. ד"ר מחמוד אלזאהאר, מראשי החמאס ברצועת עזה, אמר השבוע כי "המעצרים הם טעות חמורה שעשה ערפאת והוא ישלם את המחיר ברחוב הפלשתיני". להלן אמר אלזאהאר: "ערפאת הפך למקל של ישראל באיזור, דבר שניתן להכשילו בקלות. אנו יכולים להוציא 50,000 מפגינים שערפאת לא יוכל לירות עליהם, ואם יידה עליהם, זו תהיה תחילתו של הסוף. אנו יכולים להרוס את כתי הכלא על ראש מי שנמצא בהם, ואם הם יירו תתחולל שפיכות דמים, ולכן, נשאלת השאלה האם ערפאת יכניס את עצמו לצרה הזו, זו שאלה שנשאלת ברחוב הפלשתיני, החמאס מתחייב עד עכשיו לנהוג באיפוק, אבל האם הרחוב הפלשתיני יתחייב לנהוג באיפוק? זו שאלה שיש להפנות לעם".

וזוהי רק דוגמה אחת להתבטאויות המשקפות את מצבו של ערפאת. ראש אש"ף מתכחש בעקביות להתחייבויות שקיבל על עצמו. חלק מהתעלמותו מהסכמים נובע פשוט מאי רצונו לקיימם. וחלק משום חששותיו מגורמים אופוזיציוניים שונים בציבור הפלשתיני ובקרב ארגוני המחבלים. ערפאת מתעלם מהסכמים – אך ישראל ממשיכה להישען על משענת קנה רצוץ זו ומספקת לו עוד ועוד הישגים, מתוך תקווה – שבפועל לא הוכחה – שהדבר יחזק את מעמדו וישתיק את הקולות האופוזיציוניים בקרב הארגונים הקיצוניים והרחוב הערבי ביש"ע.

י' בן חיים

תנאים לשינוי האמנה

ראשי אש"ף מציגים תנאים חדשים לשינוי האמנה הפלשתינאית, לאחר שהתברר להם שהם אינם יכולים לקיים את ההתחייבות המקורית ולכנס את המועצה הלאומית הפלשתינאית כדי לשנות את סעיפי האמנה הקוראים למחיקת ישראל מעל המפה.

אחד התנאים החדשים הוא שישראל תתיר את כינוסם ויחודה בתחום עזה של כל חברי המועצה. כינוסם כאלה השתתפו בכעבר טרור ורצח של יהודים. שר החוץ, שמעון פרס, הבהיר, כי במקרה כזה ישראל תסכים להרשות את כינוסם לעזה לזמן ממושך, כדי שיוכלו להשתתף בישיבות המועצה.

תנאי נוסף הוא, שישראל תסכים להכיר במדינה פלשתינאית בעתיד. תנאי זה לא מופיע בשום מקום בהסכמי אוסלו וקהיר. בינתיים הכחיש ד"ר נביל שעת, מראשי אש"ף, את התנאי הזה, אבל יש לו בכיסו תנאים אחרים. אחד מהם שישראל תסכים לקיימת בחירות למועצה הפלשתינאית בשטחים כדי להכניס למועצה חברים חדשים, במקום אלה שהתנגדו או מתו. מיכל הסריני אמר, כי אכנם אין הילכה על תנאי שישראל תכיר בעתיד במדינה פלשתינאית, אבל אי לשלול צעד כזה בעתיד.

במציאות אין לכך חשיבות אם יבוטלו הסעיפים באמנה הקוראים להשמדת ישראל. זה יהיה עניין טכני מאשר מעשי. יש בכך משום בסר חיובי מבחינה פסיכולוגית. בישראל רבין מעוניינת בשכר הזה כדי לשכנע את אותו חלק באוכלוסייה שמפקפק בהסכמים עם אש"ף, הצרו לקבל את הדעה שאכן חל שינוי באש"ף כתוצאה מהסכמי אוסלו וקהיר. ההתחייבות לשנות את האמנה כלולה במכתב שכתב ערפאת לרבין בחודש ספטמבר 1993. בישראל קיים חשש כי להתנות את המשך ביצוע ההסכם אוסלו בשינוי האמנה, אך להשמיט את ביצועה ההסכם ללא קשר עם אמנה זו אחרת. בינתיים לא הביע היקפה, המל"ב עם אש"ף נמצאה בביזיון של בחירות סמכויות ביו"ש לידי אש"ף בעניני חינוך, תיירות, בריאות וכו'.

לפי מהלך המו"מ על העברת הסמכויות, ביו"ש נראה שישראל תסכים לסכם את הבחירות. האש"ף יגהל איתם, כי לאש"ף אין תקציב למימון הבחירות הללו. במהלך זה יש בו תועלת אבל גם חסרון. התועלת היא, שבכל הכסף הוא בכל העת, ואש"ף לא יוכל לעשות שום דבר אם ישראל לא תממן את הבחירות. כאשר גישא, החוקה הבחירות של אש"ף על ידי ישראל תהווה תקדים, שהמכשול העצבי הפלשתיני יפגע על הקמיבה של מדינת ישראל. הבעיה היא, שאש"ף לא מסוגל לגבות מסים, בטענה שאין מוסרים לו כתח מספרה. ישראל מודעת שאפשר לגבות מסים באמצעות פקח מס שיקבלו המשוות.

בכל מקרה, ענין שינוי האמנה הפלשתינאית לא יתבצע בקרוב. אש"ף אינו מסוגל לקיים את ההסכמה. הצגת תנאים חדשים לשינוי האמנה היא תרגיל כדי להתנער מן ההתחייבות הקודמת. להון לא יועיל פה, אלא אם ישראל תסכים לעכב את העברת הסמכויות עד לשינוי האמנה. אבל אז יתברר שהסכם אוסלו הוא מיסלה, וזה לא תסכים ממשלת רבין.

י.א.

השבוע בקו מעט יקר

במטבח הקלקלי...

התנועה הדתית לאומית

לימין מערכת הכשרות

של הרבנות הראשית

ב"ה

י"ח אלול תשנ"ד
26.8.94

אתרוגי ארץ ישראל

אתרוגי ארץ ישראל ידועים בכשרותם ובהידורם. הן בייחוסם והן בצורתם. יהודים בכל הדורות העדיפו לקיים את מצוות חג הסוכות באתרוגי ארץ ישראל, ולהעלות בכך את ירושלים על ראש שמחתם. אתרוגי שנת השמיטה גדלו בארץ ע"פ הנחיות בתי הדין כולל חישוב של החזר הוצאות. בתי הדין עפ"י גדולי הפוסקים התירו גם לייצא את האתרוגים לחו"ל, כדת וכדין. אין שום הצדקה הלכתית להעדיף אתרוגים מחו"ל, שאיש אינו שומר על ייחוסם.

אדרבה, מצווה להדר אחרי אתרוגי ארץ ישראל.

הציונות הדתית בארץ ובחו"ל תעדיף אתרוגים הקדושים בקדושת ארץ ישראל ובקדושת שביעית.

נהשגחת הרבנות ש כ
אמונה • אחריות • ממלכתיות

התנועה הדתית לאומית
המזכיר הארצי
ת.ד. 22233 ת"א 62032

עיטורי סופרים וספרים

כללים בתלמוד ובהלכה

מאת א. אביגד

מר קשישא, כללים בתלמוד ובהלכה מרבנו יאיר חיים בכרך זצלה"ה בעל "חות יאיר" ו"מקור חיים". מופיע לראשונה מכתב יד קדשו ערוך ומסודר עם ציוני מקורות על ידי הרב אליהו דב פינס. מפעל תורת חכמי אשכנז, מכון ירושלים.

ר' יאיר חיים בכרך זצ"ל (שצ"ח-תס"ב) מגדולי "האחרונים" – מצאצאי המהר"ל מפראג – אך דמותו משתבצת בתודעת העולם התורני כדמות אחד "הראשונים". ספריו ותשובותיו הם נכסי צאן-ברזל בבתי המדרש ובישיבות. בספרי הפוסקים מובאים דבריו בעמודי הוראה, כמו הגדרותיו על "הלכה למשה מסיני" (תשובה קצ"ב) בספרו "חות יאיר", או דיני "שילוח הקן" (פ"ז), קריאה בעל פה – דברים שבכתב – בציבור וביחיד (מקור חיים מט), ברכות נשים על מצוות (הלכות ציצית יז).

מקורי הוא בקריאת שם ספרו "חות יאיר" על שם הסבתא שלו שנפטרה בדרך עלותה לארץ ישראל. בגיל עשרים ושלוש הוכתר בתואר "מורנו" – תואר הסמיכה להוראה באשכנז בתקופתו – ותקבל לרב בעיר קובלנץ ובשנת ת"נ בפרנקפורט. נוסף לגדלותו בתורה היה מלומד במדעים כלליים ובתורת הסוד, אך התנגד ללמדה ברבים. ידועה מליצתו: אפרוחים שלא נתפקחו עיניהם עושים להם כנפיים לעוף בשמיים.

מר קשישא

בין הספרים הרבים שכתב, בולט ספרו זה "מר קשישא", לכסיקון לכללי הש"ס, פתגמיו ומליו. הספר הוא כעין מידען לביטויי הש"ס וספרי חז"ל. המו"לים והלומדים בו מתקשים בפיענוח כוונת המחבר בשם זה וכותבים: לא ידוע לנו כי ערך (המחבר) ספר מקביל בשם מר ינוקא דוגמת בעל דיקוקין דנורא על "תנא דבי אליהו" שכולל שני כרכים מר ינוקא ומר קשישא. ואם "ינוקא" – "קשישא" מניין.

סביר לומר, כמו שר' נתן בעל "הערוך" – המלון הראשון ללשון התלמוד – טבע מטבע לשון לפרקי ספר-מלונו: "ערך". בסוף כל פרק לפי א"ב כותב "סליק ערך אות האל"ף אחרי האל"ף וכך אחרי כל אות ואות, ובגלל מטבע זה נקרא שם הספר ערוך. כך גם המחבר ר' יאיר חיים בכרך בקריאת שם זה "מר קשישא" התכוון: מר-טיפה (מלשון: מר מדלי, ישעיה מ') קשישא-קשוש – מקשש עצים (במדבר טו) – ליקוט טיפות, אוסף של טיפין טיפין של דברי חז"ל, פתגמיהם וכלליהם.

יפה הגדיר הרב אליהו דב פינס, עורך הספר, את הרב המחבר: מיצירתו של רבנו ניכרת גדלותו ושליטתו בכל מכמני התורה. עליו אמרו חכמי דורו "נהירין ליה שבילי דרקיע כשבילי דוורמייזא (פירוש)", אך צריך להוסיף, לא רק שבילי דרקיע אלא גם שבילי כל ספרי חז"ל והראשונים בכל מקצועות התורה, בעטו השנון והקולע, בסגנונו הבהיר והקצר אסף כל ביטויי חז"ל שהוא מכנה אותם "כללים" – למעלה מאלף וחמש מאות ערכים, ביאר אותם ומציין כל מקום שנמצאים בתלמוד ובספרות חז"ל. בהם כללי הלכה, כמו כל ההלכות למשה מסיני שנזכרים בספרות ההלכה, כינויים של התנאים והאמוראים, המידות שהתורה נדרשת בהן, ואלה שהן רק אסמכתות, פתגמים וכינויים, בקיצם ובזובנם – כהגדרת הרב העורך, "מחשב אלקטרוני". וכאשר מושגים שונים והארותיהם ארכו מאוד מציין את מקום בספרות הראשונים וכתב "ופרקתי עול זה (של ציטוט כל דברי המקור) מעל ראשי והטלתיו על המעיין לעיין במקור". ריכוז זה של חומר בהיקף כזה, שדורש קשישה ואסיפה של כל טיפות מידע וסיווגם בכללים ותחומים, מתבטא בשם זה "מר קשישא", כלשון המדרש רבא (ויקרא י"ט) – טיפש אומר: נזיקין ל' פרקים כלים ל' פרקים מי יכול ללמוד את התורה כולה. פיקח אומר: הריני שונה היום שתי הלכות ושתי הלכות מחר עד שאני שונה את כל התורה כולה. כך הוא קושש את הטיפות שבתורה לקשישא אחת.

דוגמת הכללים

הספר כולל "כללים" – ערכים שונים: א. ביאור מלים-מונחים, תארים ומקורם. ב. פתגמים וכוונתם. ג. כללי הלכה. ד. מנהגי פרשנות, וגם הם מתפצלים לענפים רבים. נרגים – עד כמה שאפשר להשתרע במאמר בעיתון – בדוגמאות מספר. הכלל הראשון תואר אבא: האמורא שמואל קורא לרב – אבא (שבת פה) וגם ר' נחמן קורא לרבה אבא. מבאר הרב שזה לשון חשיבות, ובגלל ששם אביו של שמואל גם כן היה אבא, לא קרא לשום אמורא "אבא" רק לרב בפניו כאות כבוד.

הכלל השני: פתגמים. רב נחמן אמר (שבת ד') לרבא על שאלתו בהלכה מה השוני בין החזרת ידו מלאה פירות לאותה חצר ובין לחצר אחרת – "לכי תיכול עלה כורא דמלחא" – כאשר תאכל כור מלח אענה לך. מבאר הרב: הנך צריך מלח רב שיתן לך טעם (הבנה) להבחין ביניהם; "מחכו עלה במערבא" – צחקו עליו (על דעתו) במערבא. ביטוי של ר' יוסי בר חנינא על דעת חבריו – במספר מקומות בש"ס – ובמסכת נזיר (מ"ב) נמצא אותו הביטוי עליו על ר' יוסי בר חנינא והתוספות מעידים על כך – אומר הרב שזו לא קושיא אלא אימרא, היות שר' יוסי היה דיין השתמש בביטוי זה נגד חבריו שחולק עליו נענש – כאשר עשה לאחרים כן נעשה לו.

המלה אטו יש לה שני מובנים: א. בגלל, כמו "רישא אטו סיפא", בגלל שמוכיח דבר זה ברישא – בקטע הראשון – מוכיח גם בסיפא – בדין האחרון. ב. האם – לשון תמיהה כמו אטו בשוטים עסקינן. המשנה עוסקת בטפשים. האם יעלה על דעתך כך? המלה אי גם לה שני מובנים: א. לא, כמו אי-אפשר, איני רוצה. ב. אם. אי בעית אימא, אם תרצה – אומר, וכאן הוא מצרף את המונח איבעיא להו לסוגיה הרבים:

א. בהבנת המשנה, אם זאת כוונת המשנה או כוונה אחרת, לקולא או לחומרא.

ב. שאלה בהלכה, מה הדין? וכאשר לא נפשטת השאלה אומרת הגמרא תיקו.

ג. לשון שאלה ותמיהה, כמו סוטה (טז) שצריך בטהרת המצורע למזוג רביעית מים בדם הצפור שיוכר בכלי דם הצפור ושאל ר' ירמיה: "גדולה (צפור גדולה) ואין המים מוכרין בה מהו?". כלומר, תמיהה על קביעת שיעור לא ברור זה. ודרך אגב מסביר ומתרץ את השאלה. בגמרא (חולין קה) יש שאלה אם בשר שבין השיניים נחשב בשר ואסור לאכול גבינה עד שיבלנה. ולדעת הפוסקים שטעם המתנת שש שעות אחר אכילת בשר הוא משום הבשר בין השיניים – מה האיבעיא בגמרא. ואומר הרב, שהאיבעיא אינה בעיא מסופקת רק קשה. לא למה נאסר לאכול גבינה מחשש על זה, במה נחשב בשר זה שבין השיניים לאסור לאכול גבינה. כמו מה אנוש כי תזכרנו (תהלים ח'), ואהרן מה הוא כי תלינו עליו (במדבר ט"ז) ועל זה ענה לו רב חסדא: "הבשר עודנו בין שיניהם" (במדבר י"א). התורה קראה לבשר שבין השיניים – בשר.

ד. אבעיא שאינה עניין תורני אלא שאלה טבעית כמו נזיר (ל"ט) אם השיער צומח והולך מראשו או משורשו ויש בדבר נפקא מינה לדינא. הרב מונה בכלל זה את כל האיבעיות בש"ס שלא נפשטו; ביאור פתגם במשל: "לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש" (יבמות ע"ו), כותב: "נראה לי שאם כי שיחת תלמיד חכם – אף כי מורגל בפי כל – צריכה לימוד. אמר ידיו מפני שכל דבר סורח מתייחס לידיים כדרך של כל אדם ולכן אומר: לא ידע יהודה משקל ומסורה בשמעתתא עד שאמר לו משה רבינו ע"ה ידיו רב לו – כי על ידי ידיו נודע כוחו, כפי הכתוב "היד ה' תקצר". ומה שאמר הגלילי פירושו אסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, אחרי ידיו רב לו – ועזר מצריו תהיה, לשון קיום ועמידת הדבר. לשון מושאל כלשון המשנה "הרגלים לדבר" (נזיר מ"ד) וכפירוש רש"י על ויקם שדה עפרון (בראשית כ"ג) לשון קימה.

גזירה שווה

הרב מביא פה את כל דעת הראשונים על גזירה שווה שהרי מבואר בהרבה מקומות בש"ס שצריך שתהיה מקובלת תלמוד מרבו (שבת צ"ז), ובהרבה מקומות (חולין קל"ו, קידושין כ' ועוד) דנים וחולקים מאיזה מקום נלמדת הגזירה שווה, ואם היא מקובלת תלמיד מפי רבו, הלא יודעים ואיך חולקים. מביא דעת התוספות שהיו להם מספר גזירות שוות בתורה, אך – כותב הרב – עדיין לא מתורצת קושייתנו, ומביא דעת הרב בעל "ברכת הזבח" במסכת כריתות (ד') שלפעמים היו מקובלות רק המלות שהן מיותרות לגזירה שווה ולא המקומות שלהן, ולפעמים היו מקובלים המקומות ולא המלות. ורש"י בקידושין סובר שכל אחד מהאמוראים היתה לו קבלה אחרת מפי רבו. כמו בהלכה למשה בסיני שלא כל תנא היתה לו הקבלה מרבו.

הלכתא למשיחא

במסכת יומא (י"ג) אומרת הגמרא אמר רבה בר בר חנה הלכה כר' יוסי, כהן שמילא מקום כהן גדול שאירע בו פסול אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט. שואלים בתוספות הלכתא למשיחא? כמו ששואלים בזבחים (מה) בגמרא לעניין פגול הלכתא למה לי, ותירצו שלא מקשים רק על דבר שאינו שכיח גם בימות המשיח. שואל הרב, האם לשווא טרח הרמב"ם לפסוק הלכות על הלכתא למשיחא גם בדברים שאינם שכיחים, והוא מתרץ שהשאלה בגמרא בסנהדרין בדין מיתת בית דין היא, הלא אם יוחזר סנהדרין – מהם תצא תורה ויידעו הדין מה לעשות, אך על שאר דינים שגם הלכתא למשיחא יש לפסוק הלכה היום. וגם בנוגע להחיית שבת בקרבן פסח סמוך לכל חתיכת יבלתו והבאתו עם סכינו צריכים לפסוק. בכל ערך וערך, גם שאינו מתבל דעתו בעניין, מביא ומראה מקום הערך בכל ספרות חז"ל.

הספר יצא בהידור רב במפתח לערכים אשר פותח את האוצר הטמון לכל דכפין כפי שכתב הרב אליהו דב פינס במבוא הספר "נגשתי בחרדת קודש שלא למעול (לטעות) בהוצאת ספר נוסף (אחרי הוצאת ספרו הקודם "מקור חיים") מתורתו של הגאון רבנו הגדול זצ"ל במסגרת מפעליו של "מכון ירושלים". בספר הזה הוא צלול בים התלמוד, מאיר מחשכים ומפלס דרך ללומדי תורה. הלומד בספר נדהם מעוצם בקיאותו וגאונותו של המחבר שמגלה כל מידע הנמצא בספרות חז"ל".

רבנו חיבר הרבה ספרים וקונטרסים שונים בכל ענפי התורה וגם בפיוטים שלא יצאו – אך אלו עוד גנוזים.

ותיתי לו למהדיר ולהנהלת המכון שהתגברו על כל הקשיים בהוצאת כת"י של מאות שנים ובהשוואת המקורות. התשואות חן חן לצאצאי המחבר דור ארבעה עשר בשלשלת של רבנים – בני רבה של קליינווארדיין בהונגריה, שהשקיעו הונם ואונם בהוצאה זו. יהא רצון שיזכה מכון ירושלים להוציא כל כתבי הרב לכבוד התורה ולומדיה.

בין ימין ושמאל

מאת ד"ר נפתלי אילתי

היהודי אדגאר מורן הוא פילוסוף, סוציולוג, מסאי וגם עיתונאי ידוע. הוא מפרסם את מאמריו בעיתונים הגדולים והידועים בצרפת ומחוצה לה. הוא פירסם למעלה משלושים ספרים ולאחרונה פירסם את הספר "אדמה – מולדת", בשיתוף עם אן בריג'יט קרן. זוהי מסה על סולידריות האנושות עלי אדמות, וכן על חיזוק הקשר בין האיש ומולדתו, שנחלש בימי הזוהר של האינטרנציונאליזם.

מחבר הספר הוא יהודי ממוצא סלוניקי, שנולד בפאריס. הוריו הגיעו לצרפת מיד אחרי מלחמת העולם הראשונה.

מורן, שהוא כיום בן שבעים ושתיים שנה, כתב לפני שלוש שנים, אחרי ביקור בסלוניקי, ספר על יהדות סלוניקי בעזרת בתו הרניק גראנדוזו חיים ויראל פהימא, בעל הקתדרה הראשונה ללימודי יודיאו-ספרדית באחת האוניברסיטאות בפאריס.

המחבר כתב על סלוניקי היהודית הקוסמופוליטית, אשר על השבת בה נאמר "שבת וינפש". אף הנמל בעיר הזאת שבת, כי עובדי הנמל היהודים לא עבדו בשבת. הוא כתב עוד ספר על נושא יהודי בשנות השישים ונקרא "שמועות מאורליאן". העיר של ז'אן ד'ארק הפיצה שמועות, שהיהודים עוסקים בסחר נשים, בעיקר עם ארצות ערב. הם מוכרים נשים לשייחים העשירים. השמועות גרמו לזעזועים בעיר והחלו התנפלויות על יהודים ונפוצו שמועות בחנויות של יהודים. גם העיתונות התחילה לטפל בנושא זה. המשטרה אסרה כמה מפיצי שמועות כאלה עד שנרגעו הרוחות.

מורן מנתח את המאורע הזה ואת היחסים בין יהודים ולא יהודים. הוא בא לידי מסקנה, שאף בעיר רגועה כמו אורליאן, שהתקיימו בה יחסים תקינים בין יהודים ולא יהודים, בכל זאת לא קשה היה להסית את העם נגד היהודים. אפילו אנשים הגונים בעיר הזאת האמינו בשמועות האלה. דבר זה מוכיח – אומר הוא – שקיימת שנאה ליהודים בארץ קתולית, אף במשטר דמוקרטי.

מורן נתפס לקומוניזם בנעוריו. בעת הכיבוש הנאצי היה פעיל במחתרת שבחסות הקומוניסטים ונשאר נאמן להם גם אחרי שחרור המדינה. רק בשנות החמישים נפקחו עיניו לראות שהקומוניסטים רוצים להשתלט על העולם בכוח, למרות התעמולה שלהם למען השלום, והוא עזב. אבל גם אחרי אכזבתו מן הקומוניזם וגירושו מן המפלגה, לא השמיץ אותם ונשארה בו זיקה של אהדה לקומוניזם.

הוא לא הסית נגד רוסיה והסיק בספריו ובמאמריו למנוע סיבות שיגרמו למלחמות עם רוסיה. בספרו "לחשוב אירופה", הוא מזהיר מפני איחוד אירופה (1987), כי זה עלול לגרום למלחמה עם רוסיה.

לחשוב מחדש ימין שמאל

אחרי שגורש מהמפלגה הקומוניסטית רואה המחבר את עצמו משוחרר מכל מסגרת דוגמתית, או קבוצה רעיונית-אידיאולוגית. הוא טוען שצריך לעשות רביזיה בהגדרה של ימין-שמאל, כי היא אינה מוצדקת עוד. האנושות, שהיתה מחולקת לימין-שמאל, השתחררה מהכבלים האלה, התאכזבה מהאמונות הקודמות שלה, בפרט באין מושג על העתיד. אומנם, האנושות כיום אינה עוד במשבר, אבל המצב מעורפל ואין מושגים ברורים על התקדמות האנושות.

המחבר מוסיף: בימינו מתברר, שמורשת העבר, תרבות אבות, היא משובשת, גם מלאה באמונות תפלות ויש צורך בבדיקה יסודית לראות מה להשאיר מן העבר ולהתחיל לבנינו.

בעיה זו – מוסיף המחבר – מתפשטת יותר ויותר בעולם האינטלקטואלי אחרי התמוטטות הקומוניזם, שהבטיח לנו שלום ושלווה עלי אדמות ולא הצליח.

גם הסוציאל-דמוקרטיה אינה יוצאת שלמה מידי מחבר הספר. הלא רבים חשבו, שכשלון הקומוניזם הוא נצחון הסוציאל-דמוקרטיה. אולם, טוען המחבר, למעשה זהו נצחון הקפיטליזם. שיטת הסחר החופשית הבורגנית ניצחה ולא הסוציאליזם. לדעתו, העייפות השתררה על הסוציאל-דמוקרטיה ואין בידה לשנות סדרי עולם. אומנם, היא הצליחה לעקור אמונות תפלות רבות, אבל עתידה איננו מובטח, כי איננו מוגדר, ומנהיגיה אינם עושים מאמץ להגדיר אותו.

האם משום כך קיימת היום נטייה אצל אינטלקטואלים רבים להתקרב לימין? אומנם, ישנם מקרים כאלה, אבל אין להגזים ביותר. בכל זאת, רבים מהם התקרבו לסוציאל-דמוקרטיה, כי היא אנושית יותר ונאמנה לעיקרון של כיבוד זכויות האדם באשר הוא אדם הנברא בצלם. אך רבים מהאינטלקטואלים המאוכזבים מהקומוניזם טוענים שהיתה זאת שגיאה להבחין בין אינטלקטואלים מימין, או משמאל, או סוציאליסטים וקומוניסטים, בעוד רבים מהם לא השתייכו לאף אחת מהמפלגות האלה. היו כאלה שנהגו אחרי הפילוסוף והסופר ז'אן פול סארטר, אחרים היו מקורבים לשבועון "לה נובל אובסרבאטר", בלתי מפלגתי, אבל אנטי קומוניסטי, מבלי להשתייך לסוציאליסטים. היו כאלה שלא השתייכו לשום זרם, אבל ראו עצמם כשמאלנים בזאת שתמכו בתביעות הפועלים, או שהגיבו על עוול שנעשה למחוסרי אמצעים.

יחד עם זאת מציין המחבר, קשה לומר שהיתה לסארטר דרך משלו. הלא הוא הכיר בשיטה הקומוניסטית, אלא הוא תקף אותה מפני שלא נתנה חופש לאדם לחוות דעתו, אלא הטילו עליו מלמעלה. הוא התנגד למסגרת הנוקשה של הקומוניזם, דרש דמוקרטיזציה של הקומוניזם, אבל הכיר בקומוניזם כאידיאה בחיים. אבל אינטלקטואלים שמאלנים רבים לא קיבלו את דעתו זו, ובכל זאת הם רואים עצמם כאינטלקטואלים של השמאל, מבלי להשתייך לאיזה חוג שהוא.

הוא הדין לגבי השבועון "לה נובל אובסרבאטר", שעורכו הוא היהודי ז'אן דניאל. מאז היווסדו בשנת 1968 הוא אנטי-קומוניסטי, אבל רבים מהאינטלקטואלים אינם מוכנים להשלים עם הקו האנטי-קומוניסטי של השבועון הזה, אם כי אינם קומוניסטים.

טעות היא – אומר המחבר – לחשוב שהסוציאליסטים והקומוניסטים זה כל השמאל, כשם שתזוזה ימינה אינה פאשיזם.

חיזוק הקשר של האדם לאדמת מולדתו

המחבר מגיע למסקנה שהחלוקה של ימין ושמאל היא מיושנת ולא היתה מעולם מדוייקת. בעת משבר היא לא החזיקה מעמד. אולם הגדרה מחודשת של ימין ושמאל אין לעשות באיזמים של תחיית הפאשיזם. בעיית היסוד היום היא, כיצד לחיות עם הבורגנות, וכיצד לשפר את היחסים בין עובדים למעבידים ולהעלות את תנאי הקיום והמעמד של העובד.

יש לזכור עובדה חשובה – מציין המחבר – והיא שהתחזק הקשר בין האדם למולדתו, כתוצאה מהתמוטטות הקומוניזם. אם הקומוניסטים והסוציאליסטים הטיפו לבינלאומיות, וכתוצאה מכך נחלש הרגש הלאומי, הרי אחרי כשלון הקומוניזם התחזק הקשר של האדם לארצו ומכאן הצורך לחזק את התרבות הלאומית, אבל לסנן אותה מן האמונות התפלות שנדבקו אליה במשך הדורות. מכאן גם שם הספר "אדמה-מולדת".

רבים הגיעו למסקנה, שיש צורך להחיות את התרבות הלאומית כדי להעמיק את הרגש הלאומי, אבל שתהיה אסרטיבית, כלומר מחודשת ובלי אמונות תפלות, כדי שתמשוך את הנוער.

המחבר, כסוציולוג, שואל, האם נזכה בקרוב לתחיית הרגש הבינלאומי? הלא שיטת הסחר הבורגנית, השיטה של חופש הסחר, איננה מביאה אושר לכולם, אלא לשכבות מסויימות. בפרט שהיא גורמת גם לאבטלה, אשר במשטר קומוניסטי לא ידעו מהי. ניקח לדוגמה את מזרח גרמניה: אחת הבעיות הקשות שלה היא האבטלה. כל עוד היתה ארץ נפרדת, נהגו בה לפי השיטה הקומוניסטית, וכולם עבדו. אולם אחרי האיחוד של שתי הגרמניות החלה בה אבטלה. רבים התחרטו והעדיפו שוב את המשטר הקומוניסטי. אלה שחיפשו עבודה במערב גרמניה נחלו אכזבה, כי שם מגיעה האבטלה עד לשלושה מיליון מובטלים בקירוב. לכן אין להשתומם אם בבחירות לבית הנבחרים בארצות כמו ליטא ופולין ניצחו הקומוניסטים.

זאת ועוד. יש לזכור, שכשלון הקומוניזם לא היה נצחון הסוציאל-דמוקרטיה, אלא של הבורגנות, ולכן גם סוציאליסטים רבים בארצות מזרח אירופה התאכזבו.

לגבי מציאות שבה בבחירות חופשיות במדינות שהשתחררו מהקומוניזם שוב ניצחו הקומוניסטים, עונה המחבר, כי זהו קומוניזם פחות או יותר לפי שיטת ז'אן פול סארטר. כלומר – קומוניזם מרצון טוב: העם מרצונו הטוב בוחר בשיטת חיים זו. בניגוד לשיטת לנין, שמיעוט מהפכני יכול לתפוס את השלטון בכוח, טוען סארטר, שהוא נגד הטלת שיטה זו בכוח, אבל היא שיטת חיים טובה כשהיא מתקבלת על ידי רצון העם.

לפיכך, מסביר המחבר, מה שקרה בליטא ובפולין עלול לקרות גם בארצות אחרות במזרח אירופה שהשתחררו מעול הקומוניזם. אבל הוא יהיה שונה מהקומוניזם בעבר. הלא גם בליטא וגם בפולין הצהירו הקומוניסטים אחרי נצחונם בבחירות, שאין בדעתם לחזור לגמרי לשיטה הקומוניסטית הקודמת. בעניין הסחר, למשל, לא יבטלו את הסחר החופשי, ומבחינה לאומית יושם דגש חזק על הרגש הלאומי וחיזוק התרבות הלאומית.

אותו דבר קרה גם בבולגריה. הקומוניסטים הצליחו שם לאחרונה בבחירות לפרלמנט. אומנם הם הופיעו בשם מוסווה, המפלגה הסוציאליסטית, אבל המועמדים של הרשימה הזו הם קומוניסטים ותיקים ומוכרים.

דרישה לא חדשה

עוד לפני למעלה מארבעים שנה דרש הסופר הנודע ושר התרבות בממשלות דה גול, אנדריי מאלרו, הגדרה מחודשת לימין ושמאל. מאלרו היה קומוניסט בנעוריו, ראש האוויריה הרפובליקנית במלחמת האזרחים בספרד.

אחרי מלחמת העולם השנייה נעשה גוליסט ומהמקורבים לדה גול. אחרי שיחרורה של צרפת נתמנה מאלרו לשר ההסברה, וכשוב דה גול לשלטון (1958), התמנה לשר התרבות, עד סוף שלטונו של דה גול. הוא התבטא אז: "בימינו הימין איננו בצד ימין, השמאל איננו בצד שמאל והמרכז איננו באמצע. כלומר, ההגדרות הקיימות על הימין, שמאל ומרכז אין להן עוד כל חשיבות, כי אינן מתאימות עוד במציאות את מה שייחסו להן בעבר וצריך הגדרה מחודשת לדברים האלה."

1) Edgar Morin, Terre-Patrie, éd. Seuil, Paris 1993.

2) ראה מאמרי, יהדות סלוניקי בעיניו של מתבולל; הצופה, 8.12.1989.

פנינה בכתר ספרי "הבשם"

בהתפעמות רבה, נטלנו לידינו את ספרו הח"י של מכובדנו הרב משה כהן שאולי, בשרשרת ספריו להנצחת בנו המחנך הדגול הרב בנימין כהן שאולי ז"ל. ומצאנו שבעושר תוכנו ובהידורו פנינה הוא בכתר ספרי ההנצחה, שהופיעו עד כה.

הפעם – "נצח הבושם", על ירושלים בירת ישראל הנצחית, בעבר בהווה ובעתיד, כהיסטוריה, בארכיאולוגיה ובשיחרורה משליטים זרים.

ספרים לאין ספור נכתבו בנושא ירושלים. מהם כתבו מנקודת ראות של מחקר ומדע, ומהם כפי שמשתקפים בתנ"ך ופירושיו, ביצירות חז"ל ובמדרשת האומה. ואף-על-פי-כן, כשם שאין בית מדרש בלי חידוש, כן גם בספר מוקדש לנושא ירושלים, שהרב מ.ר. שאולי טרח ועמל להוציא מתחת ידו, בשש-עשר פרקיו על פני שש-מאות עמודים, יש חידושים רבים ומאלפים. כיליד ירושלים, בה גדל והתחנך ואת אווירה נשם, בין חכמיה וגדוליה חי ופעל, הקיף את הנושא האדיר, עיר, כהן וכטעם רב, והוא מתוקן ומוגש לציבור רחב ומגוון. הספר יועיל ויהנה מרצים, רבנים ודרשנים, אנשי מדע ומחקר, מורים ותלמידים וכל קורא תאב דעת ושוחר חכמה. מושך את העין ומרנין את הלב גם הידורו החיצוני של הספר ושפע התמונות האמנותיות-צבעוניות שבו, משערי העיר, רבעיה ובנייניה.

חז"ל אומרים כי שבעים שמות יש לירושלים; שבעים שמות להקב"ה; שבעים שמות לישראל; שבעים שמות לתורה.

המחבר יגע ומצא מאה חמישים ואחד שמות לירושלים, כמניין "קנא". הנביא זכריה (בפרק א') כתב: "כה אמר ה' צבאות קנאתי לירושלים ולציון קנאה גדולה".

הופעת ספר "ירושלים" – "נצח הבשם" – בעת הזאת הוא ממש דבר בעתו, בשים לב למאבקים גלויים וסמויים, שהחלו מתריפים, בזירה המדינית.

בשנה הקרובה תציין ירושלים מלאת שלושת אלפים שנה לירושלים עיר דוד, מאז קבע דוד המלך בה את משכנו, הקים בה (ע"י שלמה בנו) על הר הבית את המקדש והמלוכה, ואיחד את המלוכה הדתית עם המלוכה המדינית.

בימים אלה חשוב ונכון שבעתיים לזכור, להזכיר ולהדגיש את הפסוקים בהם נאמר: "כרתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי, עד עולם אכין זרעך, ובניתי לדור ודור כסאך סלה. אחת נשבעתי בקדשי אם לדוד אכזב, זרעו לעולם יהיה וכסאו כשמש נגדי".

חשוב שאנו, הישראלים שבעיר הקודש, שבארץ ובעולם, נחזק את אמונתנו ותחושת שייכותנו לירושלים, העיר הנבחרת מאז ומעולם, הבירה הנצחית של ישראל, עם הנצח.

כל סטיה מהכרה זו, שלצערנו יש והיא נגלית בשולי החברה הישראלית, מחלישה את עמדתנו ומסבכת את מאבקנו.

ואשר לעמים אחרים ותאבונם לזכות בנתח מן העיר, בחלק ממנה, או בחלק מסמכות שלטונית עליה, הרי אם ננהג בתבונה ובנחישות נצליח לדחותם.

נזכור ונקרא שוב ושוב בספר זכריה (י"ב): "והיה ביום ההוא אשים את ירושלים אבן מעמסה לכל העמים".

ספרו זה של הרב משה כהן שאולי, שהופיע עתה ברבים, יועיל ללא ספק לחיזוק הקשר הנצחי של ישראל לירושלים הבירה הנצחית.

יונה כהן

הבית השלישי

בקשר לדבריו של פרופ' מ"צ נהוראי (הצופה ו' במנ"א תשנ"ד) ושל פרופ' דוד תמר (י"ד במנ"א) על דבר הנחמה כי הבית השלישי יתקיים לעד, מובאים בזה, בקיצור ובמקוטע, דברים מספר "אפיקי יהודא" (זאלקווא תקס"ג), מאת המגיד המפורסם מסלונים ר' יהודא ליב ער"ל זצ"ל, ח"א, דרוש השנים ועשרים, נחל הבשור.

דברי הדרוש מבוססים על פסוקי הנחמה שבישעיה נ"ד, "עניה סוערה לא נחמה וגו'", ודברי חז"ל על כך בבבא בתרא ע"ה. "...עניה סוערה – כי זאת האומה איננה עניה שוקטת עומדת על מצב אחד, אבל היא סוערה... כלומר, עולה הרים יורדת בקעות... היתה בנויה ואח"כ חריבה... לא נחומה מהמנחמים אותה, באמרה, איך תנחמוני ביעוד הגאולה השלישית, אי"ה, פן תהיה גם היא כאותה הגאולה שניה, ח"ו, בלתי קיימת. על זה אמר, בשם ה', "הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך וגו'", כלומר, אחר שידענו כי סיבת החורבן שבבית השני היתה מה שלא רצו לעלות כולם כחומה להתחבר ולהתאסף, מבואר אם כן שבגאולה העתידה במהרה בימינו, שכבר הועד לנו במאמר "כולם נקבצו באו לך", שוב לא תהיה סיבה לשיחרב הבנין העתיד מזה הצד.

ואולם אם תאמרו, מי יאמר לנו עדות נאמנה שיתחברו כל השבטים שבטי ישורון... על זה אמר, "הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך וגו'", כלומר, מענין הבנין, מהותו ואיכותו, תוכלו להבחין השתתפותכם ואת התחברכם לעלות לציון מושיעים, שהרי יתחברו אז בחומר בנין ירושלים כל האבנים אשר תהיינה על שמות בני ישראל, אשר העקריים הם ארבעה... והם הפינה, היסוד, השערים והשמשות, ושאר הפרטים יהיו גם כן מגוונים איש איש על עבודתו ועל משאו...".

ר' יהודא ליב ער"ל פתח את הדרוש בפרק קכ"ב שבתהלים, "שיר המעלות לדוד, שמחתי באומרים לי בית ה' נלך וכו'", ובסעיף האחרון של הדרוש הזה חזר אליו וכתב:

"קדמוניות נתבונן בביאור דברי המשורר האלקי, באמרו, "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך, עומדות היו רגלינו וגו'", והוא בשנבניה עוד הנחה אחת אמתית... כי בבית הראשון מתואר היה הבית המקדש בית אל או בית ה', מצד שהיה בו גילוי שכינה והבית בהכנותו היה מעונה אלהי קדם: אבל בבית שני, אשר לא היתה השכינה גלויה בינינו... לא היה מתואר בית המקדש זולת בית ישראל או בית יעקב.

ובזה נתבונן בינה בדברי המשורר, על מה שנתבשר לו ברוח הקודש, מענין הגאולה השלישית, ואמר, שמחתי באומרים לי, ברוח הקודש, בית ה' נלך, כלומר, לא בית ישראל ולא בית יעקב: כי במה שבשורתי שיתואר בשם בית ה', שמח שמחתי והראתני כי הגאולה תהיה קיימת, ונגלה כבוד ה' בתוך בני ישראל, ושהמקדש יהיה מעון ודירה לאלוקי ישראל. אמנם, לשלא ישאל השואל, באיזה מבחן יובחן שישובו בני ישראל כולם אל ירושלים – פן גם בעתיד לא יעלו כחומה, ויגאלו לחצאין ויהיה זה סיבה ח"ו לארץ הריסותנו... – על זה אמר, "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו"... כלומר, לא נצטרך לזה לשום עדות אחרת ולא להודעה עמוקה, רק מיד כשיהיו רגלינו עומדות בשערי ירושלים, תראינה עינינו כי ירושלים בנויה באופן זה "כעיר שחוברה לה יחדיו", כלומר, כמו אם היו רבת בני עמנו מהשבטים מתחברים יחדיו... ואם תרצה לדעת זאת, מה זה ועל מה זה, תדע, "ששם עלו שבטים שבטי י-ה", כלומר, מזה יראה, כי כולם נקבצו באו לה – עדות לישראל, כלומר, אופן הבנין... הוא עדות לישראל ששם עלו שבטים כולם שבטי י-ה, ויומשך מזה "להודות לשם ה'" על הגאולה העתידה בבטחון גמור שתהיה קיימת...".

הדברים הם כאן כאמור בקיצור ובמקוטע, והם עשירים במקורם בשמונה עשר הסעיפים שבדרוש, וראה גם את מאמרי "על הגאולה השלישית", ב"סיני", ניסן תשכ"ט, עמ' נ"ו-ס"ב.

בנימין בר"א ריבלין

אגודת הסופרים נגד הפגיעה במקצוע ספרות עברית

ועד אגודת הסופרים העברים הזעיק את חברי האגודה לכנס חירום שיתקיים ביום ד' הבא, כ"ו באלול, 31.8.94, בשעה 17.00, בבית הסופר בתל-אביב. הכנס בא כתגובה על כוונת משרד החינוך להוציא את המקצוע ספרות עברית מהמסגרת של בחינות הבגרות החיצוניות.

שר החינוך, פרופ' אמנון רובינשטיין, נענה להזמנת יו"ר האגודה, יעקב בסר, להשתתף בכנס. לאחר דברי פתיחה יתקיים דיון בין המשתתפים. מבין הפותחים: משוררים, סופרים, אנשי אקדמיה וחברי האגודה שהם מורים לספרות.

פרסים לסופרים, משוררים ומבקרים

האגודה להענקת פרסים ספרותיים ואחרים ע"ש מרדכי ברנשטיין, שליד התאחדות הוצאות הספרים בישראל, הכריזה על פרסיה לשנת תשנ"ה, שסכומיהם הוגדלו השנה: פרס לרומן עברי מקורי (50,000 ש"ח), פרס לספר שירה עברי מקורי (25,000 ש"ח), פרס למאמרים בביקורת הספרות (10,000 ש"ח). הפרסים – שהם הגבוהים ביותר בתחום הספרות בישראל – מיועדים לעידוד סופרים, משוררים ומבקרים מקוריים, ברוח מרדכי ברנשטיין ז"ל, סופר עברי, מראשוני המו"לים העבריים, שעל-פי צוואתו הוקמה הקרן להענקת הפרסים הקרויה על-שמו.

על פי התקנות, הפרס לרומן עברי מקורי על חיי הארץ יינתן לסופר עד גיל 50: הוא הדין במשורר, הגר בישראל. אשר לפרס על ביקורת ספרותית בעיתונות היומית – רשאי לקבלו כל סופר, עיתונאי, מבקר, הכותבים על ספר עברי מקורי בתחום הספרות היפה.

המועד האחרון להגשת הצעות-מועמדים לפרסים הוא 29.12.94.

הגות ואמונה

(על ישעיהו ליבוביץ ז"ל)

מאת רפאל בנימין פוזן

הדברים הבאים נכתבים כתוב של כבוד לישעיהו ליבוביץ בשבעה לפטירתו וכמענה לאותם אנשים ממחננו שלא דיים שהדירו רגליהם מלוויתו ואף נתנו לכך פומבי, אלא מהם שגם הוכיחו את מי שלא נהג כמותם ואותי הקטן בכללם. ובכן הריני מודה: אני הייתי בין מלוויו של ישעיהו ליבוביץ בדרכו האחרונה. עשיתי כך בין משום שהיה במובנים רבים אחד הנפילים של דורנו, ובעיקר משום שלמדתי הרבה מדבריו שבע"פ ובכתב, ובתחום המשמעותי ביותר עבורי – בתחום האמונה.

אמת, ליבוביץ כאיש ציבור היה איש סערות ומלחמות, במיוחד בשני העשורים האחרונים. מצד דעותיו הפוליטיות היה רחוק מאד מן המחנה הלאומי [illegible] (ודי היה בכך לגרום לציבור הגדול [illegible] לבין מיטב הציבור [illegible] לאומי. [illegible] לכך אמירותיו הבוטות [illegible] החריפים שלא פעם [illegible] והרגיזו, הפך [illegible]. [illegible] לא ניתן היה לאסור את ליבוביץ. [illegible] בבית המדרש, מבלי להסתכן [illegible] "הלנו אתה אם לצרינו". אצל צעירים רבים [illegible] נקשר השם ליבוביץ עם ביטויים [illegible] בלהט שלמונו כנגד [illegible]. על כך הם לא סלחו לו [illegible] כי את הראי"ה קוק זצ"ל [illegible], העריך ליבוביץ וכיבד ביותר [illegible]. [illegible] עמ' 93-95.

[illegible] – [illegible] ליבוביץ [illegible], לא [illegible]: [illegible] האיש שהגותו [illegible].

★

"אני לא [illegible] הייתי כאשר [illegible] לפני כארבעים שנה, בסידרת [illegible] על האמונה היהודית: [illegible] על [illegible] כל בה בין [illegible] על [illegible] ציצית – כל אלה [illegible] עד [illegible] ניתן היה [illegible] שבלא את [illegible] או [illegible].

להוך נראה זה, הפרובלמטיקה של אדם מול בוראו. [illegible] ליבוביץ את מאזיניו בסערה. ומשנסק הפליג, היה משבר [illegible] מחשבות ובהם רכוש גדול. [illegible] תפילות שגורות [illegible] באור חדש [illegible] נוקק להם. מיהו יהודי בעל צורה? [illegible] ליבוביץ, זה היודע לומר כהלכה מודים [illegible] כי "להכריז ולומר 'מודים אנחנו לך' [illegible] אלא מן הטעם [illegible] שאנחנו מודים לך", על עצם העמידה לפני ה' – זוהי עבודת ה' בטהרתה!". ומכאן הולך היה [illegible] בהבנתו הבהירה על לשמה ושלא לשמה, [illegible] פונקציונלית נתותה הנשענת על ניסים [illegible] אמונתם הבלתי מעורערת של רבבות [illegible] ישראל גם כאשר השלכו אל תאי הגזים.

[illegible] אני אותו מרעים "אתה הבדלת אנוש [illegible] לעמוד לפניך", "לפניך", כרגש [illegible] – הקב"ה – נותן בך הכרה. האם גם אתה [illegible]: ובניסוח ליבוביצי טיפוסי: "האם עניין [illegible] מקום בתודעתך? או שמא אתה מאלה [illegible] 'בהמה בתואר אדם ותמונתו' ואת [illegible] השאלה מה יעלה בגורל הכדור [illegible] מיליונים יבעטו בו בשבת הקרובה!". כך [illegible] הנפתח בציטוט מטבע לשון הרמב"ם [illegible] ציורית ומהממת של המציאות [illegible]. את תרומתו של משפט כזה – ומפיו של ליבוביץ! – קשה להבין כיום. תל אביבים ותיקים [illegible].

[illegible] בלהט, ליבוביץ לא הסיף לקיום [illegible] אלא אילץ אותך לחשוב על כך. "אתה נתבע [illegible] חוזר ואומר. וזכורני שאחד משיעוריו [illegible] "יתגבר כארי", כך פותח המאמין הגדול ר' יוסף [illegible] את שולחן ערוך. ההדגשה היא על [illegible] כל אחד נתבע להתגבר על עצמו, על [illegible] רציותיו. אין בכוחי לעשות אותך [illegible] היא תביעה המכוונת אליך בלבד. [illegible] פסק ונתיישב כמותירו את [illegible] ומנסה לעכל את הדברים.

[illegible] אולמות גם משום שהיה נואם [illegible] של שכל חריף, והיסות הביטוי [illegible]. ועם זאת, לצד התענוג [illegible] – עיקר הרווח בשיעוריו היה מצד [illegible] המחשבה העמוקה ומוקיפות הקומה [illegible].

[illegible] הסיפור הבא מוכר לרבים: כידוע היה ליבוביץ [illegible] ראשי של האנציקלופדיה העברית [illegible]. בתפקידו זה קבע גם את מדיניות [illegible]: נושאי הערכים, אורכם וכיוונם [illegible] בהכנות לערך "יהדות", [illegible] זה ביטוי שווה לשלושת הזרמים: [illegible] קונסרבטיבים ורפורמים. ליבוביץ [illegible] בכל תוקף. "במשמעה היחיד של יהדות [illegible] עול תורה ומצוות", פסק. "מכאן [illegible] יהדות היא לא תוכר בערך זה אפילו במלה אחת!". לא הועילו כל הלחצים שהופעלו עליו. הוא הכריע חד משמעית: לרפרמים יינתן ביטוי תחת "יהודים". תחת "יהדות" – בשום אופן לא!

סיפור זה שמעתי לפני שנים מפי פרופ' י' תא-שמע שהיה אז מזכיר המערכת. באותה שיחה שנתגלגלה על ליבוביץ, סיפר לי גם את הדברים הבאים: "יום אחד קרא לי ליבוביץ אותו התרגשות, מחזיק בידו גמרא ואומר: "ראה איזו פנינה מצאתי ברש"י לש"ס", תוך שהוא מצביע על המאמר המפורסם "כל הנביאים נסתכלו באספקלריה שאינה מאירה. משה נסתכל באספקלריה המאירה" (יבמות מט ע"ב). ומה מצא שם ברש"י? כך דבריו שם: "נסתכלו באספקלריה שאינה מאירה, וכסבורים לראות ולא ראו. ומשה נסתכל באספקלריה המאירה, וידע שלא ראהו בפניו". "אתה שומע מה האספקלריה המאירה שמשה זכה לה? ידע שלא ראהו בפניו!".

★

את הגותו האמונית פרש בפני שומעיו בשיעורו הקבוע בו התמיד שנים בביה"ס "ישורון" שבירושלים. שיעור שבועי זה בהגות יהודית, במיוחד ב"מורה נבוכים" אותו לימד שנים רבות (וידע בעל פה), היה חוויה בלתי רגילה: צרי לנפש ומזון לשכל. באיזו עמקות ובאיזו יראת כבוד ניגש לטקסט! גריד, גריד ביותר (ומקום מן השמיים הניחו להנהלת "ישורון", לעבד את קלטות שיעוריו ב"מורה" ולהתקינם לדפוס לתועלת הרבים).

במסגרת אותו שיעור עסק בשנים האחרונות ב"משך חכמה" לר' מאיר שמחה שאותו העריץ. עד כמה העריץ אותו – דבר זה ניתן ללמוד מן המעשה הבא ששמעתי מליבוביץ עצמו: לקראת הוצאת גליון 44 של כתב העת "פוליטיקה" (בנובמבר 91), פנתה המערכת למספר אישים ידועים, ליבוביץ ביניהם, בבקשה לתאר דמות היסטורית שהרשימה אותם ביותר. "הם ודאי ציפו שאכתוב על צ'רצ'יל, או קאנט. אבל אני כתבתי על ר' מאיר שמחה מדווינסק...", אמר בהשיטו לידי אותו מאמר. מי שהכיר את ליבוביץ ומצוי גם ב"משך חכמה", ינחש בוודאי על מה כתב שם: על אותו קטע מפורסם מפרשת כי-תשא העוסק בשבירת הלוחות, שליבוביץ מסכמו במלים הבאות: "משה שבר את הלוחות כשראה שדברי הקדושה עשויים היו להתחלל בידי אלה המקדשים את העגל. לשבור עבודה זרה, לא לקדש דברים שמשמעותם אינה כוונת עבודת ה', דברים שתוכנם ערכים הנובעים מצרכים ואינטרסים אנושיים – לשבור את הדבר הזה, זאת היא האמונה!".

לא שמעתי באזני, אך מסרו לי כי בנו ספר לו באמרו "הוא שבר הרבה מוסכמות. אפשר שבשמים אמרו יישר כוחך ששברת! את לוחות הברית הוא לא שבר...".

לא זו בלבד שלא שבר, אלא בדרכו שלו נלחם לשימורם בסערה.

هكذا من الأصل

יהודי טרנסילווניה בשלהי ימי הביניים

מאת אמירה שנפלד

בהוצאת "תרבות" ראה אור מחקרו של פרופ' יצחק פרי־פרידמן מאוניברסיטת תל־אביב על דברי ימי ישראל בטרנסילווניה במאות הי"ג – י"ז למניינם. המחבר הוא יהודי שומר מצוות יליד סיגט־מורש שבצפון טרנסילווניה, ניצול שואה ולוחם תש"ח, היסטוריון ומחנך. לפנינו יצירה חלוצית, המגלה נסתרות על אודות ראשוני המתיישבים מזרע ישראל במחוז "הונגריה הגדולה", ובדרך זו נחשפים שורשיה האמתיים של יהדות זו.

ניכר, כי המחבר שולט בשפות רבות, בקיא בשרות חכמה שונים וניחן בחוש אמנותי יתר עם יכולת ניתוחים ונטייה לאסוף חומר נדיר. העבודה מוקדשת לזכרם של הרב איש האשכולות ד"ר אלכסנדר שייבר – לשעבר מנהל בית־המדרש לרבנים בבודפשט, פרופ' שלמה סימונסון – מחוקרי יהדות איטליה, ופרופ' רפאל מהלר – סניגורה הגדול של התנועה הקראית.

מסע־צלב לפני גירוש ספרד

הספר פותח בתיאור הרקע ההיסטורי הכללי של מחוז טרנסילווניה כחלק בלתי נפרד מהמונרכיה ההבסבורגית. פרופ' פרי מדלג על ראשית התיישבות היהודים ב"ארצות הכתר", המעוגנת באיגרות חסדאי אבן־שפרוט (המדינאי המלומד איש המאה העשירית מושל ריפמן־ספרד) למלך כוזר. לעומת זאת, הוא מרבה לצטט מ"עמק הבכא" לר' יוסף הכהן – רופא מגולי ספרד, וכן מ"דברי ימי ישראל בתוגרמה" לר' שלמה רוזנס, המכונה "גרץ הספרדי". מתברר, כי עוד לפני גירוש ספרד התנהל בטרנסילווניה מסע־צלב גדול ביוזמת הגיבור המדיארי ינוש הנייאדי, שגרר פרעות ביהודי איטליה (1444). כן ניתן ללמוד, כי ב־1511 לחמו ההונגרים בטורקים, וגדול ההבדל בין המידע הנדלה מ"עמק הבכא" לבין התעודות ההונגריות. כבר בעת ההיא, אומר ר' יוסף הכהן, נמצאו בבודה (חציה העתיק של בודפשט) ובאלבה יוליה (קלוסבורג, גיולפהרוהר או "עיר לבנה") שבטרנסילווניה משפחות יהודיות־ספרדיות בודדות. יהודים מן השבט הספרדי נקלעו כמעט לכל הערים הגדולות בטרנסילווניה, פרט לביסטריץ (או בסטרצה) וסיגישוארה, שם יכלו היהודים האשכנזים להכריז על "טוהר־דם" מהודי־רודו...

לפי "דברי ימי ישראל בתוגרמה" (כרך א', תל־אביב תר"ץ), גורשו יהודי הונגריה כבר ב־1376, השתקעו במחוזות האימפריה העות'מנית. עוד לפני שנת מור"ה ישראל (1492) התגורר באלבה־יוליה החכם ר' שמואל מרקוס, שהתפלמס עם נזיר דומיניקני אלמוני בשם אלפונסו, ברוח איגרת האפולוגט פרופיאט דוראן "אל תהי כאבותיך". בתקופה מאוחרת יותר כיהן באלבה־יוליה החכם ר' אברהם בן־יצחק רוסו; ב־1407 מופיע באודריה (גיוויורר או גרוסוורדיין) שבצפון המחוז יהודי בשם ולנטינוס כמנהג בבית־הדין האזורים – מקצוע מקובל על יהודי ספרד (שו"ת הרשב"א חלק ג סימן קמ"א). בין השנים 1516–1526 כיהן בחצר המלכות של ליוש השני יועץ כלכלי ושר בשם אימרה פורטונטוס (שמו האמיתי היה שניאור או סניור) – איש פיננסי בעל שיעור־קומה, אמנם משומד מן השפה ולחוץ, אולם יהודי באה בלבו. שנואי ישראל האשימוהו בי־לדול משאבי המדינה, וגזרו עליו מאסר, אך הוא נוכח, ושב לכהן במשרתו כבראשונה עד כיבוש בודה ע"י הטורקים.

ב־1515 לערך היגרו מקושטא לטימישוורה (תמשור או טמשבורג) משפחות אנג'יל וקריספין, אחריהן באו למקום עוד כמה מ"יוצאי־חלציהם של הרמב"ם ושמואל הנגיד"... ר' יוסף קארו (שו"ת "בית יוסף" אבן־העזר סימן י"ב) ור' שמואל דה מדינה (הרשד"ם שהוזלף ע"י המלקט המשכיל ב"ר שלמה דה מדינה"), שו"ת חושן משפט סימן ו (על הגבר יוסף ואביב־דוטש) מעידים על התיישבות קרוביהם באזור. רבה הראשי הראשון של טימישוורה היה החכם יעקב משה, ואילו מייסדה הרשמי של קהילה זו (בראשית המאה הי"ח) היה שר וגדול מקרב האנוסים, הברון משה דיינו לופו פרירה אגילר, שהקים בית־כנסת מפואר גם בוינה. אותו ברון אגילר הביא עמו לטימישוורה אי־אלו אנוסים שחזרו בגלוי ליהדות, וסבלו איפוא מן הכמורה.

מבין צאצאי הברון אגילר בטמשוור, מציין פרופ' פרי את בני משפחת אלביולוס, שאבותיהם פעלו כשרים בחצר מלך ארגוניה, וכן את משפחת פרחי וקפא.

בימי ר' יחזקאל לנדאו מפראג (הנודע ביהודה: שו"ת סימן י"ד, כ"ח) שכנה בטימישוורה קהילה יהודית־ספרדית "ישנה", שעם פרנסיה נמנו ר' משה לופו־פירירה, ר' מאיר אמיגו ור' חיים מיטרני. נוסף לכך, נרשמו המשפחות המיוחסות בנבניסטי, קרדול, גרסון, מזרו, עשואל, טייטטק ואלמוסנינו.

מאז מאורעות 1526 נמלטו רבים מיהודי בודה לסלוניקי (ע"ע שו"ת ר' חיים שבתי סימן רי"ד, וכרון סלוניקי/ מאת ר' יקנטי ע' 6), בו בזמן שמ"ירושלים דבלקן" הא־ קושטא עברו לטרנסילווניה חיים כהן, אברהם משה, נתמן תור, יעקב פלנציגו, אברהם נמביאס וסוחרים אחרים, שהרחיבו את הקשרים בין טרנסילווניה לתוגרמה (ע"ע: רבי אליהו לר' אליהו קפסלי מקנדיאה). אפילו קהילת ארד (עיר־הולדתה של הח"מ) נוסדה ע"י שני יהודים ספרדים – יצחק אליאס ומאיר מרקוס, יהודי החצר של מפקד המבצר המקומי.

"יהודים ממדרגה ראשונה"

פרופ' משה כרמלי־ויינברגר כתב, כי אין זכר ליצירות ספרותיות־הגותיות מפרי רוחם של היהודים הספרדים שישבו בטרנסילווניה ובעמק הדנובה, פרט לשו"ת מבודה לקונסטנטינופול. אך לאמיתו של דבר, קשתה על היהודים היצירתיות באיזור ההוא מפאת המלחמות הרבות בין טורקיה להונגריה, כאשר רבים מיוצאי ספרד התגייסו לצבא הטורקי, ונלחמו בחירוף נפש נגד הנוצריה הנוצרית. אעפ"כ התבלטו מגורשי ספרד גם בטרנסילווניה כ"יהודים ממדרגה ראשונה": הם נהנו מזכויות־יתר, היו פטורים מאגרות־הקלון וממסים מנויים שהוטלו על יהודי אוסטרו־הונגריה עד ימי הקיסר יוסף השני. גם המקצועות שעסקו בהם – צורפות כסף וזהב, מתורגמנות רב־לשונית ורפואה – היו מכובדים יותר בעיני הנוצרים מאשר המסחר וההלוואה בריבית, מהם היו יהודי אשכנז עד לאמנציפציה...

אכן, בהתאם למסורת הרוחות של יהודי ספרד, קמו ביניהם רופאים מעולים גם בטרנסילווניה; שניים מהם כיהנו כדיפלומטים־מתווכים בין המעצמות, בהיותם מנביד של הדוכס מנקסוס, דון יוסף נשיא: האחד היה ר' אברהם סססא, שהוגדר כ"רופא מבויך" ע"י מטופליו, ובראשם נסיך טרנסילווניה בטלן גבור; ושם השני ר' יהודה אריה סיאלאון בוגר אוניברסיטת פדובה, רופאם של זיגיסמונד מלך פולין, נסיך טרנסילווניה באדרג רקוצי וכל האצולה והצבא ההונגריים.

הרב־הרופא אברהם סססא תרם רבות לפיתוח טרנסילווניה, קיבל כתבי־זכות מאת בטלן גבור, ובאחריתו נקרא לאמסטרדם כרופא־הנסיך ובמרפים, ואילו ר' יהודה אריה סיאר לאון נתכבד אפילו בכתובה מלכותית, באמצעותה תצה את כל טרנסילווניה, מקרלסבורג – עד גרוסוורדיין. הוא תירגם ללטינית את ספר הכוזרי לר' יהודה הלוי ואת "חובות הלבבות" לר' בחיי אבן־פקודה (המלקט המעודכן הוליש ברב סעדיה גאון), אותם פירסם בסיוע המדפיס הנוצרי יוהאן בוכסטורף; סיאלאון נודע לתהילה כפולמסן מוהיר, הגן בקנאות על תורת ישראל בפני נוצרים אדוקים.

רופא לא פחות מעניין היה דוד ולריוס, בוגר אוניברסיטת סלמנקה שבספרד ובת־ספר שנים לרפואה באוניברסיטאות איטליה, מרצה לפילוסופיה בבית־המדרש הפרוטסטנטי באלבה־יוליה ומורה לתיאולוגיה ולתנ"ך בקולג' האוונגלי בשרושפטק. ולריוס אמנם המיר את דתו, אך שמר על קשר עם היהודים. תנוח דעתנו, היה שם גם רופא יהודי ירא־שמים ומדקדק במצוות בשם דוד ריבריוס: הלה זכה לכבוד מלכים בחצר הנסיך אישטון בטלן בקלאוזנבורג (קלוז' או קולוזוואר). ריבריוס ריפא את הבישוף האנטיטרי בליגט ר', והשפיע על שליטי טרנסילווניה למען יקלטו את יהודי בלגרד, כאשר התקופה עידם ע"י הצבא הטורקי. רופאים רבים אחרים נזכרים בשמותיהם הפרטיים בלבד, אבל מוצאם ה"ספרדי" אינו שנוי במחלוקת. יצא להם שם טוב כרופאים מסורים מאוד; ב־1617 הודיע שגריר טרנסילווניה בקושטא לקנצלריוס שמעון פצ"י, כי הרופא היהודי־האשכנזי שביקר אצלו הוא "בעל תכונות רעות", והציע לו לגשת אל רופא יהודי־ספרדי.

מתיחות בין־עדתית

המיפגש בין ספרדים לאשכנזים ברחוב טרנסילווניה עורר מתיחות בין־עדתית בלתי מבוטלת. אם כי פנקס קהילת אלבה־יוליה נכתב בארבע שפות – יידיש ולדינו, הונגרית והמצית – הוטל חרם על כל יהודי ספרדי שהצטרף למניין אשכנזי, ולהיפך. תחילה היה נוסח התפילה הקובע ספרדי, והספרדים עמדו על כך כי זהו הנוסח הנכון (ע"ע: שער הכוונות להאר"י), ומנעו מבעלי האשכנזים להיבחר להנהלת הקהילה, כי לדעתם הצדו האשכנזים את צעדיהם. היהודים הספרדים גם לא השלימו עם הדרשנים שהגיעו לטרנסילווניה מפולין, שנראו להם בינוניים מדי בהשוואה לגדולי הדרשנים שיצאו מן השבט הספרדי (ר' יצחק עראמה בעל "העקידה", ר' עזריה פיגו בעל "בינה לעתים", ר' שאול הלוי מורטירא בעל "גבעת שאול" וכיו"ב). בסיביו (נגיישבן), בברשוב – היא הרמנשטט – ובמקומות אחרים נבנו בתי־כנסת ספרדיים, אולם אלה נסגרו עם הצטמקות מספר היהודים הספרדים והתרבות היהודים האשכנזים.

עכ"פ עד שזוהתה לגולי ספרד השפעה כלשהי, נתגלעו מחלוקות בינם לבין בני העדה האשכנזית בכל תחומי החיים: יהודי ספרד דבקו בפוסקיהם, שהיו, לכל הדעות, גדולי־עולם, בו בזמן שיהודי אשכנז החזיקו בכל מאודם ב"ספר המנהגים" שהיה זר למי שאמנן על הרי"ף, הרמב"ם, הרמב"ן והרשב"א. משו"ת "בית יוסף" על טור יורה דעה משתמע, כי בני "בודון" (היא בודה) מנקים את החלב מן הבשר רק עד חצי־ידוהב ולא בשלמותו, וכן משו"ת הרשד"ם על יורה דעה סימן מ' נראה, כי יהודי הונגריה שנמלטו לבולגריה העבירו מנהגים משונים, חומרות יתרות עם קולות לא שערון חכמי ספרד, וסירבו לאמץ את מנהג המדינה. קשה היה ליהודים הספרדים להתפס, מדוע מקפידים היהודים האשכנזים להפריד בין כלי פרווה – וחלביים לכלי־פרווה בשריים, ולראות בפסח כל דבר כ"ספק חמץ" (שם). באלבה־יוליה התרחש לבסוף מיזוג בין שתי הקהילות, מפני שהיהודים הספרדים נתמעטו כל־כך, שנבצר מהם לארגן מניין (שו"ת "שיבת ציון" לר' שמואל בר' יחזקאל לנדאו סימן ה'). בני הדור הצעיר התנכר בעליונותם על ברכי התפילה האשכנזית, שכחו מנהג אבותיהם, והתרגלו להתפלל בבתי־כנסת אשכנזיים (שם).

אולם הנקודה המרכזית שבספר היא, כי בעורקי יהודי טרנסילווניה זורם גם דם יהודי־ספרדי, הגם שהם מזוהים עם השבט האשכנזי (הח"מ עצמה מתייחסת מצד אמה לצאצאי הרב־הרופא נסים דאוילה, שהיגר לאלבה־יוליה לפני כמאתיים שנה, והוא היה מצאצאי ר' דוד דאבילה מסלוניקי, שעל מצבתו נחרת הביטוי: "פלפלא חריפתא"... דרך־אגב, אפילו צפונה יותר הגיעו מגורשי ספרד: למשל, כל לוי ששמו הורביץ נמנה עם צאצאי המשורר המקובל ופרשן התלמוד ר' יהודה הלוי גורנדי, שהשתקעו בהורוביצה שבמורביה; או משפחת הכהנים רפפורט משמעות שמה: רופא מפורטו שבפורטוגל... אחרון־אחרון: שבתי דוד־יוהא הלימאי"...

אנו מחזקים את ידי פרופ' פרי, ומכירים לו טובה על יצירתו המדעית שופעת התורה והדעת, הערוכה בלשון השווה לכל נפש. צר, שהחוכם לא שם לב לעבודת המלקט, והסתנו לקטעים מסויימים שניתאות שאפשר היה למנען.

לולב של שביעית

מאת הרב יעקב אריאל

האם לולב שגדל בשנת השמיטה קדוש בקדושת שביעית? לפי הכלל הנקוט בידינו מי שהנאתו וביעורו שווין יש בו קדושת שביעית. כלומר, כשם שפרי המיועד לאכילה הנאתו וכילויו באין כאחד, כשאדם לועס את הפרי ובולעו הוא נהנה ממנו, כך כל הנאה אחרת מגידולי ארץ ישראל בשנת השמיטה, הבאה תוך כדי כילוי, מחילה קדושת שביעית על הגידול. ודוגמה לכך לולב.

בימי קדם שימש הלולב כמטאטא. כל מטאטא נשחק תוך כדי שימוש. הבית מתנקה והמטאטא כלה. כלומר ההנאה והביעור שווין. לפי הגדרה זו יש ללולב קדושת שביעית (רש"י סוכה מ' א'). וכן עצים ששימשו לאבוקות (בעיקר עצים המכילים שרף דליק), תוך כדי שריפתם הם הפיצו אור. ההנאה באה מיד עם כילוי העץ. לעומת זאת, עצי הסקה דינם שונה. עצים ששימשו להסקה עיקר הנאתם היתה מהגחלים והחמימות לאחר גמר שריפתם. ההנאה באה לאחר הכילוי. אין בעצים אלו קדושת שביעית. כידוע, רוב השימוש בעצים היה להסקה, ולכן אפשר לומר שסתם עצים עומדים להסקה ואין בעצים קדושת שביעית ואפילו אם במקרה מישהו השתמש בעצים לאבוקה אין בהם קדושה, כי הולכים אחר רוב השימוש בעצים, שהיה להסקה.

ההלכה למעשה

לשיטת רש"י, לולבים אינם כלולים בסתם עצים, שהרי הם היו מיועדים בעיקר לכבד את הבית ולא"כ יש בהם קדושת שביעית.

בדעת הרמב"ם נחלקו הדעות. יש אומרים בדעתו שמכיוון שסתם עצים להסקה הם עומדים, גם הלולבים בכלל העצים ונתונו להסקה ואין בהם קדושת שביעית (הרדב"ז בדעתו הל' לולב). וכן כתב הרמב"ם במפורש בפירוש המשנה. אולם יש מפרשים בדעתו שיש קדושה בלולבים (המהרי"י קורקוס).

האמת ניתנה להיאמר שהרמב"ם לא הביא להלכה בצורה מפורשת את ההגדרה האמורה שקדושת שביעית תלויה בהנאה תוך כדי ביעור. הבדור שאינו עומד לאכילה גם אם אין הנאתו וביעורו שווין יש בו קדושת שביעית, אם שימושו מקובל בדרך כלל על הבריות (הל' שמיטה פ"ה ה' י', עפ"י הירושלמי).

לפיכך גם ללולב ייתכן שיש בו קדושת שביעית. אם כי ייתכן ששימוש של מצווה אינו נחשב כשימוש.

בימינו לא מקובל להשתמש בלולבים לשום מטרה שהיא, אלא לצורך מצוה בחג הסוכות, לכן פסקו פוסקי דורנו שאין קדושת שביעית בלולבים, (מה גם שרוב הלולבים הם של נוכרים).

התפתלויות וצביעות

מאת בת שלום

קינגסלי אמיס, הקלא־סיקן של הרומן התרבותי הסאטירי האנגלי, שלא פרסם דבר מזה כמה וכמה שנים, יצא באחרונה עם יצירה חדשה שלו "הנערה הרוסיה" וכרגיל, קוראי הספרות היפה, "מלקקים אצבעות".

גיבורו של אמיס, כאמור, אינגה בביתוח לעומק של רגשות ותכונות אופי וגם לא ברקימת עלילות, אלא בתיאור הקומדיה האנושית נוסח החברה הבריטית הגבוהה. ב"הנערה הרוסיה" הוא נשאר נאמן לכשרונו ולמומחיותו: מעשה במרצה בכיר לספרות רוסית במכון ללימודים סלאביים בלונדון, ולרעייתו קורדליה, אריסטוקרטית עשירה, מנופחת מחשיבות עצמית ומגינתי אצולה מגומגמת. המרצה, ריצ'רד ויישלי, מתפתל תמיד בין הבוז הסמוי שהוא חש למנהגים השוגם של רעייתו לבין הכרת התודה לרכושה, המאפשר לו לחיות ברמת חיים גבוהה פי כמה מאשר משכורת האוניברסיטה הייתה מאפשרת לו.

והנה, יום אחד מגיעה ללונדון משוררת רוסיה צעירה, אנה דנילובה, הנמצאת שם בשליחות של חסד. אחיה, שנתפס ברוסיה בגלל עבירות מטבע ושוק שחור – יושב בבית הסוהר. דנילובה מקווה לזכות במעמד מוכר במערב, ולהחתים סוללה של סופרים חשובים על עצומה לשחרור "האח של המשוררת הגדולה". לשם כך היא מתכננת שורה של "נשפי קריאה" בהם תקריא משירה ותגייס את "הממסד", גיבורנו המרצה, לעזרה. ריצ'רד ויישלי מתפעל מאוד מדנילובה ונשבה בקסמיה, אבל יודע מקריאה ראשונה ששיריה גרועים לגמרי.

האיש נופל איפוא לרשתה של התפתלות חדשה, בין האהדה לצעירה הרוסיה ליושרו האינטלקטואלי. האם יתגייס לעזור לה להשיג מעמד בעולם הספרותי של לונדון – או יחשוף את האמת אודות הגרפומנית חסרת הכישרון? ישנה כמובן בעיה המורה לא פחות מכוונתו: האם יוותר על מנעמי החיים לצד אשתו העשירה אך הלא אהובה וילך אחרי הנערה הרוסיה – או יתבוש לרגשותיו כלפיה.

אמיס יודע לחשוף בהומור בריטי שנון האופייני, את הצביעות, ההתכחשות העצמית, הפחות המזויפות, הגינונים וההעמדות של גיבוריו. הוא משחזר בריקונות את מחשבותיו של ריצ'רד ויישלי המרמיין את חייו לצד המשוררת הרוסיה: "תחנות אוטובוס... קפטריות... מסעדות בהגשה עצמית... תורים... אוטובוסים..." – ובאומל חסר רחמים אך מלא סרקאזם מוביל אותו אל הכרעותיו הבלתי נמנעות, אך המגוחכות. מה שיודעים הקוראים והסופר כבר באמצע העלילה – עוד לא יודע הגיבור המשלה את עצמו שהוא סובל מהתלבטות "קומית" מוסרית נעלה. בקיצור, קריאה מהנה ומענגת לחובבי סאטירות חברתיות.

★

קולנוע באמצעי לטיפוח קריאת שירה

על מצבה העגום של השירה, בארץ ובעולם, נכתב לא מעט. לא

מספרות העולם

במשוררים יש מחסור, אלא בקוראי שירה ובמו"לים שירצו להדפיס שירים.

ישראל נחשבת מבחינה זו למעצמה פואטית, שכן יש ונמכרים בה אלף עותקים של ספר שירים חדש – מספר זהה למספר העותקים הנמכרים בארצות הברית או באנגליה, שמספר תושביהן גדול עשרות מונים.

והנה, בחודש האחרון הגיעו מאות קוראים לחנויות הספרים בלונדון וביקשו ספרי שירה של ו. ה. אודן, משורר גדול אמנם אך נשכח לגמרי מחוץ לפקולטאות לספרות בקימברידג' ואוקספורד. כשניגשו המו"לים הבריטיים המופתעים לבדוק את מקור הפופולאריות החדשה של אודן גילו כי בסרט "ארבע חתונות ולוויה אחת" שיצא זה עתה לאקרנים, מקריא אחד הגיבורים שיר של אודן ברגש רב ובמאמנות צובט לבבות.

המו"לים תפסו את הרמז, והוציאו במהירות הבזק קובץ שירים צנום חדש של אודן, כשעל כריכתו... תצלום גדול של הגיבור הרומנטי של הסרט (ולא של המשורר) – והאבן המהודרה נמכרת בקצב שהיה מתאים לבלש חדש של אגתה כריסטי. ייתכן שבאקראי, התגלה האור בקצה המנהרה של מצב השירה: שילוב שיר בסרטים פופולאריים (וייתכן שלאגודות הסופרים השונות בעולם כדאי לשלם משהו למפיקים לשם כך) – והדרך אל רשימת הבסט־סלרס סלולה.

★

שלושים סוגי יתושים ועצם בתוך הפיצה

היכן מתעופפים חופשי חופשי שלושים זנים של יתושים? טעיתם, לא בג'ונגל הטרופי של דרום אמריקה ולא באפריקה אלא באיי סלובצ'קי שבים הצפוני לחופי רוסיה, בגנים הבוטניים הפתוחים עתה לתיירים מן המערב, שיש שם.

בעבר הלא רחוק שימשו איים נידחים אלה כמקום ענויים והשפלה לתושבי "ארכיפלג גולאג", למחנות העבודה הסובייטיים, והיום הם אתר תיירותי.

היכן אסור למבקר להיבהל יותר מדי אם ימצא עצם של דג בתוך הפיצה שלו? בקפה יוגוסט במורמנסק.

אזהרות והנחיות כאלה ועוד מאות אחרות, ימצא התייר המערבי אם יצטייד בטרם צאתו לרוסיה במדריך החדש של רוברט גרינול, "מדריך למטייל לרוסיה".

גרינול, צלם וסופר בריטי, טייל לאורכה ולרוחבה של רוסיה בארבע השנים האחרונות, הבצר חומר היסטורי, ארכיאולוגי וגיאוגרפי עשיר ומידע חיוני על בתי מלון, מסעדות, תחנות רכבת וכו', טרח להכין את התייר המערבי בפני הקשיים הרבים המצפים לו בבריה"מ לשעבר.

הוא שולח את התיירים הללו לאתר הסקי בחצי האי קולה, למשל, על חוף הים הצפוני, שם זורחת השמש כל הלילה בחודש מאי, מפנה אותו לכפרים שלא השתנה בהם דבר במראה ובהוי, מאז המאה ה־15, וגם מכין אותו לקראת התערובת המסוכנת של זרות גמורה, שחיתות, פחד מפני העתיד, ייאוש ועוני – המאפיינים את הרוסים כיום.

לפרשת השבוע כי תבוא

ברכות וקללות

מאת הרב רצון ערוסי

מי יחוד הוא עמנו מכל העמים, ומיוחדת היא ארצנו מכל הארצות. שכן עמנו מאמין שהוא נועד להיות עם קדוש ע"י שיתנהג לפי התורה הקדושה, ובזכות כך, הוא יתקיים ויצליח בארץ הקודש.

לפי אמונה זו, אין חיי עמנו, בכלל, מקריים, ואין הקשר ההוכות של עמנו על ארץ הקודש, בפרט, מקריים. אלא ה' משגיח על עמנו השגחה פרטית. בהשגחה זו יש לעמנו ברכות וקללות הנגזרות ע"י ה' לפי מידת נאמנותו של עמנו בשמירת התורה והמצוות. בכלל, ובארץ הקודש בפרט.

בפרשה מצווה עמנו, שעם כניסתו לארץ יבנה מזבח לקרבנות בהר עיבל, מזבח שעליו כתובה התורה, ויקיים מעמד של ברכות וקללות לכל ישראל בהר עיבל והר גריזים. כן נאמרו לעמנו בסמוך לעניין זה, דברי תוכחה קשים, ברכות וקללות (שנאמרו בברית בערבות מואב), שעתידות לבוא על עמנו, לפי מידת שמירתו או אי שמירתו על התורה.

בהפטרה (יהושע, ח, ל־לה: ט, א־כז: י, א־יד) שנאמרה לפני שנים בשבע דנחמתא, מסופר שיהושע בנה מזבח בהר עיבל וקיים שם מעמד ברכות וקללות. ובאותו מעמד נאמרו גם דברי התוכחה שנאמרו בערבות מואב.

אולם הפסוקים המתארים את קיום הציווי ע"י יהושע, הם שישה (ח, ל־לה), וזו הפטרה קטנה מדי. האפשר היה להקדים ולקרוא בעניין כיבוש העי. אך קובעי ההפטרה העדיפו לקרוא עניין הגבעונים שבא לאחר המעמד בשכם. ולא בכדי. כי גם הפרשה וגם ההפטרה מלמדות, בזכות התורה נזכה לכבוש את ארצנו. אלא שעלינו להיות עם התורה, עם שרמתו המוסרית גבוהה, עם אמין, שוחר שלום, שרוצה לתקן עולם במלכות שדי, ובפרט בארץ הקודש. וסוף דבר: שאם נהיה עם כזה, אנו מכה לשלום ולניצחון, ונקדש שם ה'.

המזבח בהר עיבל - יסוד זכותנו על הארץ

התורה ציוותה שכשנעבור את הירדן אל הארץ שה' נתן לנו, "והקמות לך אבנים גדולות ושדת אותם בשיד. וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת בעברך. למען אשר תבא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך".

מזבח זה ייבנה בהר עיבל, מאבנים שלמות, ועליו יקריבו קרבנות. כשעל האבנים יכתבו "את דברי התורה הזאת באר היטב". "בשבעים לשון" (סוטה, לב, א). וי"א כל התורה כולה, וי"א רק מניין המצוות (רמב"ן, דברים, כז, ג), וי"א רק ספר דברים (מצודות דוד, יהושע, ח, לב), ומצווה זו קיימו יהושע והעם מיד בכניסתם לארץ (רד"ק, שם, ל).

התורה גם ציוותה לקיים בהר עיבל ובהר גריזים מעמד של ברכות וקללות לכלל ישראל. וגם ציווי זה נתקיים.

בתורה נפרטו רק הארורים (-קללות) והם שנים עשר. ומן המשנה למדו שהיפוכם הן הברכות (ספורנו, כז, טו). עיקרם של הברכות והקללות שנאמרו באותו מעמד, איסור ע"ז, איסור זלזול בהורים, איסור השגת גבול, איסור הכשלת העיוור, איסור הטיית משפט גר יתום ואלמנה, איסור גילוי עריות, איסור שכיבה עם בהמה, איסור לשון הרע, איסור נטילת שוחד להכות דם נקי, ואיסור מי שלא יקים את דברי התורה.

אין ספק, ששנים עשר ציווים אלו שלוו בברכות ובקללות, מבטאים משהו מקדושת עמנו ויחודו. אבל גם את אחדותו. שכן המספר שנים עשר הוא כנגד שנים עשר השבטים (חזקוני, כז, כו), כשם שגם מספר אבני המזבח שנבנה בהר עיבל היו שתים עשרה (סוטה, לה, ב) לפי אותו טעם. ואגב כך למדנו שכשעמנו שומר על התורה, הוא מממש את יחודו, והוא משיג בדרך זו את אחדותו.

אולם, דומה, שהטעם העיקרי שבאותם ציווים נתנה התורה עצמה – "למען אשר תבא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך". לדעת הראב"ע: "ה' יעודך אם תחלות לשמור מצוותיו. וזאת המצווה הראשונה לביאתם, לבנות להם מזבח חדש, להודות לה' שהנחלו להיותם בארץ". ולדעת הרמב"ן: "דמו לכל דברי התורה. יאמר שתכתוב על האבנים כל דברי התורה הזאת. בעברך בירדן מיד, למען אשר באת אל הארץ. כי בעבור התורה באת שמה... או טעמו: תכתוב עליהם את כל דברי התורה הזאת, להיות לך לזכרון למען אשר תבוא ותכבוש אותה ותירש את כל העמים הרם, בהיותך זוכר התורה ושומר כל מצוותיה".

ולא עוד, אלא שכתיבת התורה בשבעים לשון על מזבח אבנים בשער הכניסה לארץ, כמוה כהכרזה: "אני מאמין" של עמנו שיהיה ידוע ומפורסם. לא רק לעמנו, אלא לכל באי הארץ מקרב האנושות. לפי "אני מאמין" זה של עמנו, אנו ידועים ומודיעים לכל האנושות, שזכותנו על הארץ נובעת אך ורק מעצם היותנו עם קדוש שמתנהג לפי התורה הקדושה שנתן לנו האל הקדוש.

העם בעקבות אברהם לטיהור הארץ ותושביה

לא בכדי נבחרה שכם למקום בניין המזבח וקיום מעמד של הברכות והקללות. כי אברהם אבינו, כשנכנס לארץ, הגיע לראשונה אליה. וגם יעקב קנה חלקת השדה בשכם. ובכך יש בדבר כדי לבטא את זכות הבנים על הארץ מכוח האבות (דעת מקרא, יהושע, מבוא, עמ' 20).

יתירה מזו: אבות האומה התהלכו בארץ לארכה ולרוחבה כדי לטהר אותה ואת תושביה מן האלילות, מן הזימה, מן השחיתות ומן השפ"ד. ולכן בכל מקום הם קראו בשם ה' א־ל עולם.

עם ישראל, צאצאי אברהם, כשנכנסו לארץ, רצו לפרסם לעצמם ולאנושות, שכניסתם לארץ לא נועדה רק כדי שישיגו בה מקלט מדיני, אלא כדי שימלאו ייעוד ערכי. לטהר את הארץ ואת תושביה מטומאותיה.

לכן נבחרה דווקא שכם הידועה בתושביה המושחתים. זימה (-מעשה דינה) ושפ"ד (-דרך ירצחו שכמה. הושע ו ט), ואת כדי לטהרה ע"י המזבח שנבנה בהר עיבל. וע"י מעמד הברכות והקללות. וכן יהושע בחרה לעיר מקלט ונתנה לשבט לוי (יהושע, כא, כא), ובה עשה ברית עם ישראל (שם, כד, א).

המעמד בהר עיבל והר גריזים, הוא רב משמעות בסמליות שיש בו. לא בכדי נבנה המזבח על הר עיבל. שהוא הצפוני. שהרי שחיטת הקרבנות במקדש היתה בצפון. הצפון במסורת היהודית מבטא עושר, רעה ויצר הרע. "הרוצה להחכים – ידרים, להעשיר – יצפין. וסימנך שולחן בצפון, ומנורה בדרום" (ב"ב, כה, ב) ומצפון תפתח הרעה (שם). "הצפוני (היצר הצפון באדם) ארחיק מעליכם" (סוכה, נב, א). עיין רמב"ן, יא, כט.

ולכן דווקא בצפון צריך האדם לשחוט את יצריו הבהמיים, ולהקריב קרבנות לה'. ובכך יתקרב לה'. וזו גם הסיבה שהקללות נאמרו לעבר הר עיבל הצפוני. ואילו הברכות לעבר הר גריזים הדרומי.

התוכחה – ביטוי להשגחת ה' על ישראל ובארץ בפרט

בסמוך למעמד הברכות והקללות שבהר עיבל ובהר גריזים נאמרו בתורה, דברי תוכחה רבים וקשים. עיקרם של דברים אלו שה' יתן אותנו "עליון על כל גויי הארץ". ה' יברך אותנו בעיר ובשדה, ויבדיר שונאינו תחתינו, ונהיה עם קדוש. אם נלך בדרך התורה. ואם חלילה נסור מדרך התורה, ה' יתן עלינו קללות קשות בעיר ובשדה. מחלות מגפות באדם ובבהמה, תבוסות בפני אויבינו. נגלה מארצנו ונתבולל בגולה.

דברי תוכחה אלה הם דברי ברית שנאמרו בערבות מואב. לבד מדברי הברית (-תוכחה) שנאמרו בחורב. והיא התוכחה שבפרשת בחוקותי. דברי התוכחה הם בעיקר בגין שמירת או אי שמירת התורה בארץ (רמב"ן, כח, מב).

ומהם דברים שכבר התרחשו בבית ראשון ובבית שני (רמב"ן, שם, ופירושי הספורנו על התוכחה). דברי תוכחה אלו לדעת רד"צ הופמן הוקראו ע"י יהושע והעם בכניסתם לארץ. לאחר שבנו מזבח וקיימו את מעמד הברכות והקללות בהר עיבל ובהר גריזים.

דברי תוכחה אלו ואמירתם בכניסתם לארץ. מלמדים אותנו שעמנו צריך להיות זהיר הרבה שה' משגיח עליו השגחה פרטית על בסיס שמירתו את התורה, ובמיוחד בארץ הקודש. לכן עזרא הסופר תיקן שלפני חג מתן תורה יקראו בדברי התוכחה שבפרשת בחוקותי. ויקראו לפני ר"ה, יום הדין. את דברי התוכחה שבפרשת כי תבוא (מגילה, לא, ב), מגמת התקנה ברורה. להחדיר בקרב העם את ייחודו של עמנו. וסוג השגחת ה' בנו. דווקא לפני חג מתן תורה, ולפני יום הדין.

סמוך למעמד הברכות והקללות שקיימו יהושע והעם בשכם, באמור עניין הגבעונים כדי שנלמד ממנו. שבכבל שנשמור את התורה, כך נזכה עם סגולה ונזכה בארץ.

חז"ל אמרו ששלושה כתבים שלח יהושע לעמי הארץ, לפני כניסתו לארץ. "מי שהוא רוצה להפנות – יפנה. להשלים – ישלים. לעשות מלחמה – יעשה. גירגשי פינה.. והלך לאפריקי. גבעונים – השלימו.. שלושים ואחד מלך – עשו מלחמה ונפלו" (ירושלמי, שביעית, ו, א).

הגבעונים כתחילה לא השלימו, וכשנתברר הם חשבו שישראל כבר לא ישלימו עימם, ולכן הם הערימו על ישראל ורימו אותם. שכאילו הם מארץ רחוקה. עד שישראל כרתו להם ברית. ואע"פ שהשבועה היתה בטעות, ישראל קיימה כדי שלא יהיה חילול ה' (גיטין, מו, א; רמב"ם, מלכים, ו, ה, וראה דעתו החולקת של רמב"ן, דברים, כ, יא).

זאת ועוד: מלכי הדרום פתחו במתקפה על אנשי גבעון. שפגעו במאבק המשותף של עמי הארץ נגד ישראל. ישראל נחלצו לעזרת הגבעונים ומיגרו את האויבים וזה סייעם באותה מלחמה בניסים ונפלאות.

מעניין זה למדנו מיהו העם היושב בציון שבנה מזבח בהר עיבל שעליו כתובה כל התורה ואשר התחיל את ישיבתו בארץ במעמד של ברכות וקללות. ובדברי תוכחה. זהו עם קודש וסגולה, עם שוחר שלום, עם אשר קורא לכל אויביו לשלום. לרבות עמלק, בטרם מלחמה. עם אמין המכבד אפילו שבועה בטעות כדי לקדש שם ה'.

לעם קודש כזה נועדה ארץ הקודש. ה' יילחם את מלחמותיו. ויברכהו בשלום, כך היה בימי יהושע. וכך יהיה בכל דור.

בין הדף והמסך

● עיון בדרך של שעשוע

שאל בנך ויגדך, שאלות מנחות וחידות מחכימות בפרשיות השבוע, דברים. מאת אריה פלהיימר בהוצ' את "כדכד", עמותה לקידום לימוד תורה עם דרך־ארץ, פסגות ד.נ. מזרח בנימין 90624 (טל' 02-973612) 511 עמ'

הכרך של "שאל בנך ויגדך" לספר דברים משלים מפעל רב מוניטין בו השקיע המחבר ר' אריה פלהיימר עבודה שקדנית לאורך שבע שנים, כל מחזור החומשים, המקופלות בחמשת הספרים שזכה להוציא. המחבר, תושב היישוב פסגות שבמזרח בנימין, מעיד על עצמו ש"עריכת חומר בהיקף של כ־6000 שאלות ותשובות בצירוף אינו עניין של מה בכך, הגם שבתוך שיכלה כפעם בפעם תריב האינתיפאדה. מה רב חסדך אשר צפנת לעבדך שזכה להשמיע את קול יעקב, כאשר מסביב הידיים ידי עשיו". ואכן, סדרת "שאל בנך ויגדך" זכתה לשם טוב, ולאחרונה זכתה בפרס שר החינוך והתרבות ליוצרים בתחום התרבות היהודית לשנת תשנ"ד.

הכרך שלפנינו צועד באותו נתיב שנסלל בארבעת הכרכים הקודמים. במתכונתו מיועד הספר לראש המשפחה הרוצה להכין דברי תורה לשולחן השבת, בעיקר לילדים, אך הוא האגוד בו הוא מקור עשיר לעיון בפרשת השבוע מהיבטים שונים; במסגרות שונות ולבני גילים שונים, ולאו דווקא ילדים. הדברים מנוסחים בדרך שאלות, חידות ושעשוע, אך הם בעצם בסיס לעיון רציני בפרשת השבוע מהיבטים שונים.

אחרי קטע "מרשות" המקדים כל פרשה ב"מדרש הגדול" ובתוספת פרשנות של מלים נדירות, באים שבעה מדורים: הפוך בה והפוך בה (בקיאות בפרשה), חכמת שלמה (בקיאות ברש"י), התורה הכתובה והמסורה (ענייני מסורה), לשון לימודים (ענייני לשון), לחשוב מחשבות (עניינים שבמחשבה), דברי חכמים וחידותם (חידות בחרוזים), לחכימא ברמיזא (אתגרים לשנונים). ניתן שתי דוגמאות מפרשתנו, פרשת כי תבוא. אחת השאלות בבקיאות בפרשה היא: התואר "נאמן" מופיע בדרך כלל בהקשר חיובי, פרט לפעמיים באותו פסוק בפרשתנו. היכן? התשובה – בפרק כ"ח פסוק נ"ט נאמר: "והפלא ה' את מכתך ואת מכות זרעך מכות גדולות ונאמנות וחליים רעים ונאמנים". ובמדור בקיאות ברש"י מופיעה השאלה: בכל דור ודור קיימת תופעה אנושית הדיעכית של חוסר שביעות רצון מההווה והתרפקות נוסטלגית על העבר ("היום זה לא מה שהיה פעם"). גם בפרשתנו יש ביטוי לכך, אם כי הפעם באופן מוצדק לחלוטין. היכן? התשובה:

כח, סז: "בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר מפחד לבבך אשר תפחד וממראה עיניך אשר תראה. רש"י, ד"ה בבקר תאמר מי יתן ערב: ויהיה הערב של אמש ובערב תאמר מי יתן בקר של שחרית שהצרות מתחזקות תמיד וכל שעה מרובה קללתה משלפניה".

בהמשך הספר מדור "שניים שניים" ובו צירופי מלים זהים או דומים המופיעים מספר מסויים של פעמים בספר דברים או בתורה כולה, ו"החוט המשולש", חידון אלפביתי על הספר. "למען ירוץ קורא בו" הוא נספח שימושי לבעלי קריאה על פרשיות השבוע וההפטרותיהן. בספר זה החותם את הסדרה כולה יש מפתח כולל לניבים ומפתח המפתחות לענייני לשון בתורה כולה. יש גם נספח "טוב מראה עיניים", שבו תצלומי כתבי־יד עתיקים ועוד, שהמשותף להם הוא זיקתם האמיצה לכתבי הקודש או למפרשים, וכן הודיבה הרבה שנודעה מהם לכתובים אלו.

★

● הטפה למען ציון

עם ומדינה, נאומים מאת נתן מיליקובסקי נתניהו. מבואות, הערות ונספחים – סעדיה מיליקובסקי נתניהו. הוצאת ידיעות אחרונות – ספרי חמד, 208 עמ'.

"מעט מאוד ראיתי בני־אדם חיים בתוך התקופה המודרנית, שיהיו מלאים הערצה כזו לתורה, לגדולתה, שיהיו קשורים כל־כך בעומק נשמתם בהכרה שכל עבודתנו הלאומית, הפוליטית והבניינית, הצלחתה תלויה במידה שהיא יונקת ממקור הכבוד של ישראל הנובע מדבר ה' שבתורתנו הקדושה, ומתוך חזון נביאי האמת והצדק, מאיר מחשכי האנושיות כולה, ושלהגשמת החזיונות הגדולים הללו קוראה היא תחייתנו הלאומית ושלשמם אנו קוראים לכחן את מולכה. הוא הרגיש את האמת הנצחית הזאת בכל לב, והרבה פעמים הצליח לבטא אותה בכשרון מאוד, מלא חיים ועוז". זהו קטע מהספדו של הראי"ה קוק זצ"ל על נתן מיליקובסקי ז"ל, שנפטר בראש חודש אדר תרצ"ה (1935) והוא בן 54 בלבד. השאיר אחריו אלמנה ותשעה ילדים, שאחד מהם, סעדיה מיליקובסקי נתניהו הוציא עתה את הספר שלפנינו, (אחד מנכדיו הוא ח"כ בנימין נתניהו, ראש הליכוד, שכשמו הרשמי הוא כבראה מבורשת סבו). לאורך כל חייו הציבוריים פעל נתן מיליקובסקי להטפה ולהסברה למען ציון ומקראיה. באירופה, בארץ־ישראל ובארה"ב – כרב, מחנך ואיש ציבור – נאם והוסיף לחיזוק הקוממיות היהודית בארץ ישראל, ברוח ישראל סבא.

עיקרו של הספר שלפנינו ספרו של נתן מיליקובסקי, "פולק און לנד" (עם ומדינה), הכולל שבעה מתוך מאות נאומים שנשא בין השנים 1926 – 1928 באסיפות בקהילות ובערים שונות בארה"ב, בכינוס קרן היסוד. הנאומים המקובצים היו באידיש, ובנו – סעדיה מיליקובסקי נתניהו – תרגמם עתה לעברית. נאומים אלה מלפני קרוב לשבעים שנה ספוגים בניחוח מיוחד של דרשנות יהודית שורשית עם ניתוח המציאות המדינית שבה היה העם היהודי נתון בעקבות הצהרת בלפור ועם תיאורים פיוטיים של היישוב היהודי המתחדש בארץ ישראל. שמותיהם של הנאומים מדברים בולקם בעד עצמם: הנקעטים היהודיים: הצהרת בלפור – 1917: הידעתם את הארץ; הרצון היהודי השאיפה לשלמות מוסרית ורוחנית; הבצתנו שלנו; תקוה של צפת; פקיעין – המרכז הקדוש של היישוב הישן. מלבד הטעמה למקרא הנאומים הללו אצור בהם גם חומר היסטורי מהתקופה שהציונות היתה בראשיתה. בנאום שנשא בניו יורק בשנת 1926 אמר בין היתר:

"הכמינו הוריהז בכל יהודי לא רק את אהבת ארץ־ישראל ואת הקשר לארץ־ישראל, אלא גם את הפחד והאימה מפני שיכחת ארץ־ישראל. בכל חושיהם הרגישו, שאם ארץ־ישראל תלותנו בכל צעד ושעל, נישאר ישראלים. כל זמן שארץ־ישראל תהיה במחשבתנו אתנו עם. עם הסיפור ההיסטורי העשיר של הנביאים, התנאים הקדושים – יש לנו עתיד. וחלילה לנו למחוק מזכרון את ארץ־ישראל, וחלילה לנו לשכוח את העבר שלנו, את הסיפור ההיסטורי שלנו, כי אז לא יהיה לנו עתיד נהיה אבודים בעולם". דברים אלה משמעותם קיימת גם כיום, עם כל השוני בתקופה ובנסיבות.

בן המחבר, המהנדס סעדיה מיליקובסקי נתניהו, השקיע הרבה אהבה ומאמץ בהוצאת הספר. כדי שעניינים שונים הכלולים בנאומים או קשורים בהם יהיו נהירים לקורא בן ימינו, ריכז חומר רקע, הנותן מידע רחב על אישים ואירועים מאותה תקופה. יש בספר סקירות על הצהרת בלפור, על חוזה מדינת היהודים, בנימין זאב הרצל – פעילותו, כתביו וחזונו, על קונגרסים ציוניים, על ד"ר חיים וייצמן וזאב ז'בוטינסקי, ועוד.

★

● הסדרי בטחון בגולן

כוח צבאי אמריקאי ברמת הגולן כמרכיב בהסדרי בטחון, מאת דורי גולד. הוצאת מרכז יפה למחקרים אסטרטגיים, אוניברסיטת תל־אביב. 51 עמ'

המגעים בין ישראל לסוריה מתנהלים בעצימים שונים, ושאלה מרכזית הנדונה בהם היא הסדרי בטחון ברמת הגולן במקרה של נסיגה ישראלית משם. בין היתר הועלתה האפשרות של נוכחות אמריקאית צבאית בחלק מהוסד ברמת הגולן. ד"ר דורי גולד, ראש הפרוייקט למדיניות החוץ והבטחון של ארה"ב במרכז יפה למחקרים אסטרטגיים, אשר ב־1991–1992 שימש יועץ למשלחת ישראל לוועידת מדריד ולארבעת הסבבים הראשונים של השיחות בוואשינגטון, בוחן במחקר שלפנינו את האפשרות הזאת ואת ההיבטים הכרוכים בה.

תחילה עומד המחבר על הקשר הבטחוני בו נדונה הצבתו של כוח אמריקאי ובוחן את המאפיינים של זירת רמת הגולן. בהמשך נדונים תפקידיה האפשריים של נוכחות צבאית אמריקאית בתחומי פיקוח, התרעה, הרתעה, הגנה, ועולות כאן שאלות כמו: האם יש תקדים לשילובה של ארה"ב במעמדים אלו של בטחון ישראל: באיזו מידה תתרום הנוכחות האמריקאית לבטחון ישראל, או שהיא תעמיד את ישראל בפני קשיים חדשים? בחלק האחרון של החוברת בוחן המחבר שיקולים אמריקאיים יחודיים – השפעת הצבת הכוח על מוכנותו של צבא ארה"ב, עלות ומגבלות זמן, העדפת מסגרת רב־לאומית, האינטרסים האמריקאיים.

ד"ר גולד במסקנותיו קבע כי ישראל חייבת לבקש לעצמה בטחון באמצעות הסדרים איכותיים, על בסיס הדו־צדדי עם סוריה – גם אם השגתם קשה. מכל מקום, קיימת סכנה כי ישראל תמצא עצמה מחוייבת להשלמת המו"מ במסלול הסורי, ותיכשל בהשגת יעדיה הבטחוניים כלפי סוריה. או אז היא עלולה להיקלע ללחצים, ולשקול את האפשרות שארה"ב תעניק את הבטחון הדרוש להסכם. התפתחות מעין זו לא תהיה, בטווח הארוך, לטובת האינטרסים הבטחוניים של ישראל.

ש. יהושע

هكذا من الأصل

הבשורה הכלכלית בישראל ובמרחב

אברהם בלאט

שדה המחקר בהיסטוריה של הכלכלה אינו קופא על שמריו, ורעיונות חדשים מעוררים את הצורך של בדיקות מחודשות או התייחסויות לתיאוריות מן העבר.

בעיות כלכליות וחשיבה כלכלית היו ידועות מראשית ההיסטוריה אצל הרומאים, המצרים, היוונים, ובוודאי במקן התנ"ך, אך החל מהמאה השש עשרה נתהווה קו טבעי של עיון חדש שנבדל בתכונותיו מן התקופות שקדמו לו.

המחשבה הכלכלית צברה מאז תאוצה כתוצאה מן התגליות הגיאוגרפיות בכלכלת הכסף של מדינות לאומיות וכלכלות לאומיות שהפכו לכוח דומיננטי.

מן ההיסטוריה אנו יודעים על דרכם של רעיונות אנושיים שצמחו מתוך בעיות הזמן. ק. מיטשל מלמדנו, כי כלכלנים נוטים לחשוב כי עבודתם היא תולדת המשחק של אינטליגנציה בת חורין על פני בעיות מנוסחות בהגיון, וכי רעיונותיהם הושפעו על ידי הכתובים אשר קראו, או המורים שהם השכילו לבחור לעצמם בחוכמתם, כי מחשבותיהם הם מוצרים חברתיים בכך שאין הם יכולים לראות עצמם בשום אופן כאילו הם מצויים מעל לסביבתם.

מדען אחר, פרופ' ג'ורג' ג. סטיגלר, מאמין כי כל התפתחות חשובה אשר חלה בתיאוריה הכלכלית במהלכן של מאה השנים האחרונות היתה יכולה לבוא לעולם במועד יותר מוקדם, ובלבד שהדבר הזה היה תלוי אך ורק בקיומם של תנאים סביבתיים נאותים. אפילו התיאוריה הכללית של קיינס היתה עשויה למצוא לעצמה בסיס אמפירי מוצק בתקופה הבתר נאפוליונית או בשנות השבעים והתשעים של המאה הקודמת.

מכאן ברור, שתורת הכלכלה הפכה מאוחר לדיסציפלינה מקצועית, אף כי רוב רעיונות היסוד ניתנו מוקדם באופן מהותי, וכבר בימי התנ"ך עירערו על מידת המוסר בקשר עם הטלת הריבית, או בעמים על היחס שהתגבש עם ערך התמורה בגין מגמת המדינות או התרבויות השונות.

כך התווכחו על בניית הפיראמידות במצרים, אם הן חלק ממערכת של מיסוי, או סיבות של תנאים אחרים, וכן בשאלות על מהות כוח העבודה ודלות העם.

כך הגענו בתולדות המחשבה הכלכלית להשקפות ואסכולות שעסקו בתורת הערך והייצור, תורת השכר והרנטה, למן הפרט שעמד במרכז עד המרקנטיליזם, שהעביר את נקודת המבט מן הפרט אל המדינה, ודרך סוגים שונים של משנות קוסמופוליטיות וליבראליות, עד עלייתן של אידיאולוגיות סוציאליסטיות וקפיטאליסטיות וכל מיני [illegible].

מרבים הרבה על תחומי עיסוקה של הכלכלה כמדע מודרני, אף כי מהות הכלכלה טרם הוגדרה, הכלכלן האנגלי ליונל רובינס ניסח את מסקנתו, ש"אנחנו מדברים על אותם הדברים, אך טרם הסכמנו בינינו על מה בעצם אנחנו מדברים".

מודלים ולא תגליות

פרופ' בן ציון זילברפרב, שהוא מרצה בכיר בחוג לכלכלה של אוניברסיטת בר־אילן והיום הדיקאן של הפקולטה למדעי החברה, ניצב על ציר הכלכלה הלאומית, ובאופן קונקרטי בכלכלת ישראל, שהפכה לשדה העיסוק והמחקר, מאז־שבו בשנת 1977 מאוניברסיטת פנסילבניה לקתדרה ב"בר־אילן" כדי להתמחות בסוגיות שוק ולהתמקדות למשק הישראלי. בנסעו לאמריקה בשנת 1973, כדי לקבל את הדוקטוראט, הוא מצא בפנסילבניה קהילה אורטודוקסית קטנה, יהודית, שאימצה בתום את הסטודנט מישראל. הוא אף זכה ליהנות מיחס מיוחד מטעם הפרופסור לורנס קליין (בעל פרס נובל), אשר סייע לו בהדרכתו בכיוון המחקרי בנושא כלכלת ישראל. בן ציון זילברפרב ביקש להתעסק באמפיריקה, בנתונים של השטח ובתחום המשק הישראלי, לכן גם נושא הדוקטוראט שלו הוקדש לבעיה שנגעה בכלכלה הישראלית על נושא ההצמדה, והדיסרטאציה שלו היתה על "השפעת ההצמדה על המשק האמריקני".

באותה תקופה לאחר מלחמת יום כיפור התחיל תהליך אינפלציוני גם בארצות הברית, והתחילו דיבורים על האפשרות להנהיג הצמדה במשק האמריקני כדי להתגונן בפני נזקי האינפלציה. בתיזה שלו בדק בן ציון, איך תהיה ההשפעה על המשק בארצות הברית אם יונהג ויאומץ לעצמו הסדרי הצמדה. יצויין שמנגנוני ההצמדה היו אז כבר פעילים במספר ארצות, כגון ברזיל ופינלנד, ואחריהן ישראל.

ארבע שנים לימד שם מלומדנו הצעיר ועבר במוקדם לפי מלגה שהוענקה לו מקרן פולברייט האוניברסיטה פנסילבניה, בהתעסקו עם ניתוחים סטאטיסטיים של תהליכים כלכליים, ועד היום ידו נטויה בשטחים רבים כגון שיווק כספים, אינפלציה, הפרטה, כלכלה ושלום. כי בכלכלה הוא אומר – אין תגליות, ועל הכלכלן לבנות מודלים, ולכן הוא מרכז ראשו ורובו בכלכלת ישראל.

כאשר לוי אשכול היה שר האוצר הוא הכריז: "לא מדינה נבונה ערכים אנו מקיימים. שיבת עם ישראל למולדתו הקדומה מלווה וקשורה בהמשך של מערכת ערכים רוחניים ומוסריים. לא מגדל בבל אנו בונים, ולא מדינה להתנסיות ונחשלת חפצים אנו, כי אם בניין משק ושמירה על ביטחון, שהם פרי חזון שקדם לראשית המעשה. ישראל לא ניתנה ולא זכתה באוצרות גדולים ועשירים ויין יסבע", ולכן הצביע על ההון המצלמו כמפלט דרך למען האצת תהליך התעצמותנו הכלכלית בעזרת יהדות העולם בעניין הרשאת הקולאות, התבוה ומים. זה היה חזונו של לוי אשכול. אך מה קרה מאז?

מאז לוי אשכול וכינון המדינה, משיב פרופ' זילברפרב, חל שינוי גדול הן בכלכלה של מדינת ישראל והן בתפישה מצד כלכלנים ופוליטיקאים כאחד לגבי תקציב המדינה. קיומם או היעדרם של אוצרות טבע אינו מהווה כיום מגבלה של צמיחה כלכלית, והדוגמה הבולטת לכך היא יפן, טייוואן ומדינת ישראל, שהשיגה עד תחילת שנות השבעים, ושוב בשנות התשעים, שיעורי צמיחה מהגבוהים בעולם. כן חל מהפך בתפישה על התפקיד שהמדינה צריכה למלא לפי הנדשנים של הזמן החדש. בשנותיה הראשונות של המדינה לא היה מנוס מלהסתמך על הממשלה כגורם מוביל להכוונת המשק וקליטת העלייה המאסיבית וההשקעה במשק, אך מאז השתנו הכללים והיום מקובל גם על הפוליטיקאים מכל גוני הקשת הפוליטית, כי ההון הפרטי הוא הגורם שצריך לנווט את המשק, ובכל שתקטן מעורבות הממשלה כן ייטב. כך בכך עם תהליך ההפרטה המתבצע כיום על ידי ממשלת העבודה, שהתחיל עוד בתקופת ממשלת הליכוד הלאומי – בשמשו דוגמה טובה לכך. כיום ההתנהגות הכלכלית בישראל אינה שונה משאר העולם במובן זה שאנחנו חשופים לאותן בעיות שהעולם עבר למשקים פתוחים המנוהלים מתוך אינטנסיביות זה עם זה, למרות המעשה ההיסטורי ללא תקדים של הכפלת האוכלוסיה מאז 1949 עד שנת 1951 שהצריך אמצעים לא שיגרתיים, שאותם אי אפשר היה להעתיק וללמוד ממשקים אחרים.

בהיסטוריה זו התבלטו ללא ספק שלושה קוי אופי במשק: א) העלייה שהביאה לשיעור גבוה של גידול האוכלוסיה; ב) יבוא הון רב; ג) גידול מהיר בתוצר הכולל ובתוצר לנפש – עם האתגר להגדיל את ההכנסה לנפש.

"הבדל אחד קיים היה בין ישראל לעמים, אומר איש שיחנו, ואלה היו המשאבים הגבוהים שהיינו זקוקים בעבר וגם היום כדי להקדיש לסקטור הבטחוני, כי לאחר מלחמת יום הכיפורים שליש מהמקורות שעמדו לזכות המשק נצרכו על ידי מערכת הביטחון. לשמחתנו, אנו עדים בשנים האחרונות לירידה משמעותית באחוז המקורות

דיוקן וקתדרה

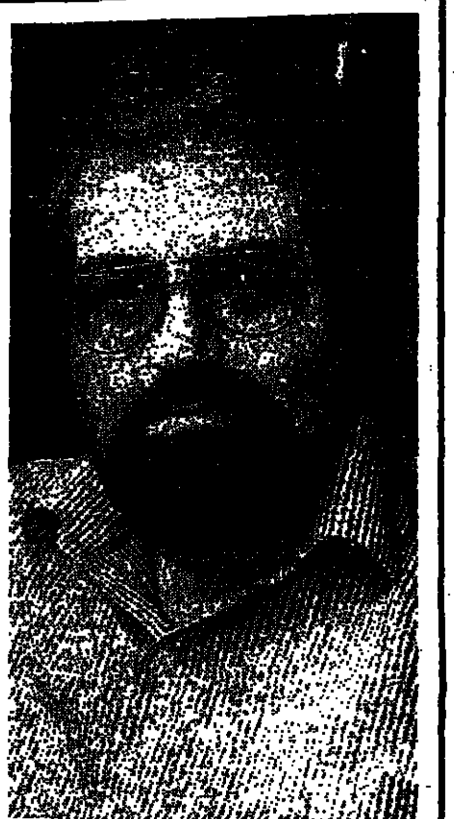

עם פרופ' בן־ציון זילברפרב

המופנה למערכת הביטחון, שנמדדת בכעשרה אחוזים מהתפוקה במשק. זאת אנו לומדים מהאיש האקדמיה, אשר שקוע באותן סוגיות בביקשו כספי לישראל ויושב על כס הכלכלה בניתוחים אמפיריים כדי לבחון וללמוד.

בדומה למדעני הטבע, מנסים הכלכלנים לרדת אל השיתין של העובדות, אך הם ניצבים בפני קשיים אובייקטיביים ביישום הגישה המדעית לתחום ההתנהגות האנושית, שכן אין הכלכלן פועל בתנאי מעבדה מבוקרים שבעזרתם ניתן למנוע השפעות או לייצר אירועים שמהם ניתן לאסוף תצפיות לבחינת ההנחה או ההשערה. אנו עדים איפוא לכך שהפיסיקאי בוחן את הכימיקאלים בתנאים של חום ולחץ עד אשר יגיע לאישורו של התהליך, לעומת הכלכלן שאינו יכול לשכפל את התנאים הפרוייקטים לאימות המסקנות.

מעורבות ממשלתית רבה מדי

אך למה נעצר המשק בשנת 1973? אני שואל – שכן בשנת 1973 גדל התוצר הלאומי של ישראל בשלושה אחוזים בלבד, וזאת לאחר שבכל אחת מהעשרים השנים הקודמות התרחב המשק הישראלי בכעשרה אחוזים בממוצע; הפרופסור משיב:

"דבר ראשון זה קרה עקב האטה בקצב גידול האוכלוסיה, כאשר נסתיים גל העלייה הגדול של שנות החמישים השישים, אבל הגורם החשוב ביותר היתה סיבת האינפלציה, שהכניסה חוסר ודאות למערכת והסיטה משאבים מהסקטור היצרני לסקטור הפיננסי, ובכך פגעה באופן קשה בהשקעות הדרושות לצמיחה של המשק".

צמיחה של המשק – מאי קא משמע לן? תשובת המלומד היא שמשמעותה שהמשק מייצר יותר מאשר בתקופה הקודמת, ושהגידול בתפוקה עולה על הגידול של האוכלוסיה. במלים אחרות – התוצר לגולגולת גדל. "סיבה נוספת לעצירת המשק – מסביר פרופ' זילברפרב – היתה קשורה במדיניות לא עקבית של הממשלה, כאשר בשנים מסויימות היא נקטה מדיניות כלכלית מרחיבה, שתחלופה תוך זמן לא רב למדיניות מרסנת, וחוסר העקביות פגע ביכולת הסקטור הפרטי לתכנן את השקעותיו לטווח הארוך".

מה הם מאפייני המשטר הכלכלי בישראל לעומת העולם הגדול?

תשובה: "המשטר הכלכלי בישראל כיום דומה בעצם למשטרים של רוב מדינות אירופה. לטעמי ולטעמם של רבים מעמיתי הכלכלנים – הרי מעורבות הממשלה היא עדיין רבה מדי, אם כי בשנים האחרונות היא בכיוון הנכון, המשק צועד לקראת יותר פתיחות והסרת מגבלות, אך עדיין יש לעשות בתחום הזה. משק זה הקיים בישראל אפשר לכנותו כמשק ליבראלי עם מעורבות ממשלתית, אשר בתחומים מסויימים אינו בהכרח לרועץ – כמו בשירותי החינוך, הרווחה, הבריאות, אף כי גם שם ניתן להגיע למערכת יעילה יותר".

פרופ' בן ציון זילברפרב יושב כיום על תקן של דיקאן הפקולטה למדעי החברה. הוא אדם ער וסמכותי שאוהב את הקשר שלו עם הסביבה. עיניו מרוכזות בהתבוננות בך, וזקנו עוטר את פניו הזוהרים.

תלמידיו רואים בו מרצה פרובוקטיווי, אשר תובע במשגיע את התמצית ואינו מוותר על משנתו. דיבורו עייני, והוא עומד ומעלה כל הזמן גראפים ומודלים, משוואות והערכות כדי להגיע להסבר מסבה יותר של הגורמים של המאקרו והמיקרו בכלכלה.

ציפיות מופרזות

עם חתימת הסכם העקרונות עם אש"ף צץ אצל שר החוץ, שמעון פרס, חזון של "שוק מזרח תיכוני משותף" עם אשליות רבות כדי לשלב את ישראל בתהליך השלום. פרופ' זילברפרב הוא איש פרקטי, וכאדם המעורב בתפקידים ציבוריים שונים החליט לבדוק את מבנה הסחר הבינלאומי של ישראל ושל מדינות ערב. ישב על המדוכה של סחר החוץ, ולאחר שקלא וטריא התברר שיש שוני גדול בין מה שישראל מייבאת לבין מה שיש למדינות ערב להציע לנו.

כתוצאה מהמחקר התברר, שבתנאים כאלה לא ניתן לצפות לסחר משמעותי בין ישראל ושכנותיה, כיוון שבדרך כלל, מבחינת ההתפתחות הכלכלית, ישראל נמצאת במזרח התיכון אבל שייכת לאירופה, והפערים ברמת החיים בינינו לבין הארצות השכנות הם גדולים מאוד, והמדינות נוטות לסחור עם מדינות בעלות רמת חיים דומה.

על השאלה מי היו הכלכלנים של האקדמיה שהטביעו את חותמם על המדיניות הכלכלית הישראלית, מציין מלומדנו את פרופ' דן פטנקין, שחלק מתלמידיו ("נערי פטנקין" כפי שכינו אותם) תפסו עמדות מפתח במשרדים הכלכליים בשנות השישים והשבעים; פרופ' מיכאל ברונו שתרם רבות לתכנית הייצוב של שנת 1985 שהורידה את האינפלציה, וכן פרופ' צבי זוסמן – המשנה לנגיד בנק ישראל, שהפיק את הדו"ח המפורסם לעיצוב מערכות השכר ותוספת היוקר.

פרופ' בן ציון זילברפרב, נשוי לחיה לבית כסביר + 5 בנות, הוא בן בית בציונות הדתית הלאומית, שגדל בבית שהוא כל כולו "תורה ועבודה". נכד לכ"ק האדמו"ר מקידיינוב, הוא מאמין שלא צריך להסתגר במגדל השן, וכאשר הוצע לו בשנת 1982 לנהל את הרשות לתכנון כלכלי, נענה לאתגר ומילא את התפקיד עד 1985. היום הוא מכהן כיושב ראש ועדת ההשקעות של קופת הגמל של בנק לאומי, כי לדעתו כלכלן מהאקדמיה שניתנת לו האפשרות להשפיע על מהלכים כלכליים – זה דבר הראוי שייעשה. כבר בגיל צעיר ידע שאין מקומו בפוליטיקה, וכאשר באחד הקיצים נדרש לעבוד בבנק הוא נחשף לעולם שראה לו מעניין ופתח לפניו בהמשך את השערים לכלכלה המודרנית.

אך מה בין כלכלה לערכים? שאלתי את האקדמיקאי הצעיר, שהגיע מהר מן התיאוריה אל הלשכה של הדיקאן ואל הסינאט ובניין המנהלה. פרופ' זילברפרב – שהערך הוא לגביו קניין חברתי ורוחני – מדגיש קודם כל את המחוייבות בהתנהגות העסקית של הפירמות, כל כבר עם כל אותם הדברים שאנחנו מכירים מספר הפסוקים, כגון מאזני צדק, הגינות במסחר, גילוי נאות ועל ידם – השאלות האלמנטאריות של צדק חברתי ושיטות המיסוי הבנויה. "אנחנו אימצנו ובצדק את שיטת המיסוי הפרוגרסיווית, האומרת שככל שאדם מרוויח יותר – אחוז המס שישלם יהיה גבוה יותר, ועוד שאלות שהן ברום עולמנו שעולות בסקטורים הולשים שחייבים להיות נר לרגלינו, כמו הבטחות קיום מינימום, הבטחת שירותי חינוך ובריאות ללא תלות בהכנסה, שאלת גביית כספי החלוקה באופן צודק. זה רחוק מחזון ירמיהו, אבל אלה הם המושגים בימינו ההומניים".

בן ציון זילברפרב נולד בחיפה בשנת 1949, אך את ילדותו הוא זוכר בעיקר מגיל חמש, כאשר בית הוריו העתיק לתל אביב ושם נוצר הקשר הראשון בין בן ציון הנכד לבין סבא האדמו"ר.

הזיכרון האישי והאינטימי המלווה את בן ציון – הנכד – עד היום הם התפילות והניגונים של הסבא בשבתות ובחגים, ובעיקר בימים הנוראים, שטעמם לא פג. הסבא – האדמו"ר כ"ק ר' חנוך דב היה נמנה עם חסידות [illegible], מחד־גיסא, השושלת הליטאית שהיתה בקרליין המשיכה לקוברין ולקידינוב, ומאידך גיסא, חסידות אולסק ובלז. בארץ ישראל התגורר האדמו"ר בצריפי "עזרידה", שם מתנוסס כיום מגדל "דיזנגוף סנטר", תחת איצטלת קידינוב בבית המדרש שהיה מבוקש בין הגולות. דמותו של האדמו"ר ליכדה את כל המשפחה ומלפפת עד היום את חסידיה. בבית זה התפקפ ר' שלום זילברפרב נ"י – אביו של בן ציון – שמוסיף לספח את חסידות קידינוב, איש "הפועל המזרחי", עסקן עם נשמה שפעל רבות למען תנועת "תורה ועבודה".

ראשית צעדיו של בן ציון היו ב"מוריה" ו"צייטלין". מאז נשאר חרוט בזכרונו המחנך הדגול הרב ד"ר בומבך, שהשפיע על דרכו כיהודי מודרני ודתי, שלא נרתע מפתיחות והתמודדות עם שאלות של השקפה בענייני דת ומדינה. שנות בית הספר היו גם שנים של חברות מרגשת ב"בני עקיבא", עד שנת 1966, עת הגימנסיסט פנה לשנת לימודים אחת באוניברסיטת בר־אילן, טרם הגיעו לגיל גיוס. בתום השנה הצטרף בן ציון לעתודה האקדמאית, סיים תואר ראשון בכלכלה ומינהל עסקים ויצא לארבע שנים שירות בצבא, שבמהלכן גם השלים את התואר השני. בעבודה לקבלת התואר מוסמך לכלכלה דן הסטודנט הצעיר ב"גמישויות אזוריות ביצוא התעשייתי הישראלי" בשנים 1958־1970, וביקש לבנות מודל למוצרי היצוא לייעוד הסחורות. במחקר הזה ביקש החוקר להפריד בין סוגי היצוא ואמד את הנתונים במשוואות לוגריתמיות בהגיעו לתוצאות של התפתחות היצוא התעשייתי ולניתוח הנתונים. את המחקר הזה עשה בן ציון זילברפרב תחת הדרכתם של הפרופסורים יהודה רון, שלמה אקשטיין, יעקב פרוש ומשה מבלבים, שכיום הם הקולגות שלו בסגל המחלקה לכלכלה ב"בר־אילן".

בשנת 1972 נסע בן ציון זילברפרב לפנסילבניה, שם רכש את תואר הדוקטור, ובשנת 1977 הגיע לאוניברסיטת בר־אילן, שם טיפס בהדרגה עד לראש המחלקה לכלכלה ועד דיקאן הפקולטה, כאחד החוקרים הבכירים בארץ, אשר שמו הלך לפניו בכלכלה המפורסמת אשר "בר־אילן" משמשת לה כבית היוצר, ופרופ' שלמה אקשטיין ופרופ' ב"צ זילברפרב הם מאדריכליה החשובים.

התקוה בערכיות

מימי בראשית ועד המאה התשע עשרה לא השתנה הרבה בתורת הכלכלה, והכלכלן היהודי האנגלי ריקארדו חזר על הלקח, כי "בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה" (בראשית, ג', י"ט) ואף הוסיף עליו מסממני המדע של זמנו. הוא הראה שהאדם לעולם לא יוכל להשתחרר מכבלי הכורח הכלכלי העני ש"לא יחדל אביון מקרב הארץ".

אומנם אנגלס דיבר על כלכלה חדשה שהיא "קפיצה מעולם הכורח לעולם החירות", ומארקס דיבר על כלכלה אשר בה יהפוך האדם למטרה, אולם כל הנסיונות לשבור את מעגלי הקסמים לא עלו יפה. אפילו הכלכלן האנגלי קיינס, שהשפעתו על הכלכלה היתה דומה להשפעתם של אינשטיין ופרויד על האנושות בשנות העשרים, ניסה להשתחרר מהמוסכמות, בפתחו מנגנון חדש במכשירים מוניטאריים, אך עדיין מוכים הדורות הזמן האנושי לזיווג מיוחד בין הטכנולוגיה המודרנית והתורות הכלכליות כדי לשחרר את האדם מעולו הכבד לקראת הבשורה הכלכלית העתידית.

ישראל היא ארץ קטנה עם בעיות גדולות, המטביעות את חותמן על כלכלתה, וגם היא מחכה לשעת פרות ולעידן של צמיחה. כלכלניה בונים מודלים ומדברים על תורת הערך ותורת הייצור, ההכנסה הלאומית והתוצר הלאומי, התקוה היא בערכיות הטמונה בכלכלה היהודית.

לבנון קנתה קרקעות להקמת בתים לפלשתינים עקורים

ביירות (עתים־אי.בי.איי) – המשרד הלבנוני לענייני פליטים הודיע כי רכש קרקעות מדרום לביירות כדי להקים בתים למשפחות פלשתיניות שנעקרו מאוהלים נעבריים בימי מלחמת האזרחים.

צפוי כי רכישות אלה יעוררו ביקורת מצד הקהילה הנוצרית במדינה, החוששת שמא צעד זה יהווה מבוא להשתקעותם הסופית של קרוב לרבע מיליון פלשתינים בלבנון.

שר הפליטים, ואליד ג'ומבלט, מנהיג הקהילה הדרוזית, אמר כי משרדו רכש חלקת אדמה כדי להקים בתים עבור כ־3,000 משפחות פלשתיניות שנאלצו לנטוש את בתיהם בשנתיים הראשונות למלחמת האזרחים.

ג'ומבלט סירב לגלות את מיקום האדמות, אך עיתונים מסרו כי הן נמצאות בקרבת הכפרים מגאריה וג'ה, באיזור הסוני איקלים אל הארוב, 30 ק"מ מדרום לביירות.

אתמול בבורסה

יציבות

מאת מוטי זמט

יום המסחר רגוע נוסף עבר על הבורסה. מדד המשתנים נשאר על רמה של 173.4 נקודות וגם מדד מניות המעו"ף נשאר במקומו.

בסיכום השבוע הנוכחי שעבר על הבורסה, ירד מדד מניות המשתנים ב־5.5%, לאחר מפולת חריפה ביום ראשון – בעקבות ההחלטה על הטלת מס על הבורסה, ותיקונים לאחריה.

בין המניות שנסחרו אתמול בירידות קלות: אלרון, אלביט ואי.די.בי. אחזקות.

בעליות: סבע ומניות הבנקים.

בכרמ"ם היתה סוף סוף, רגיעה.

הודעות הבורסה:

• כור – רווח של 233 מיליון שקל במחצית הראשונה של 1994, לעומת 305 מיליון שקל במחצית המקבילה אשתקד. ברבעון השני היה הרווח כ־56 מיליון שקל, לעומת 91 מיליון שקל.

• ירב קר – הפסד של 340 אלף שקל, לעומת רווח של 404 אלף שקל.

• ריג'נט השקעות – רווח של 419 אלף שקל, לעומת כ־1.3 מיליון שקל.

• מריו לוביק – רווח של 1.7 מיליון שקל לעומת כ־1.2 מיליון שקל.

• אקרשטיין – הפסד של כ־1.3 מיליון שקל, לעומת רווח של כ־6 מיליון שקל.

• מעריב החזקות – הפסד של כמיליון שקל, לעומת רווח של כ־4.7 מיליון שקל במחצית הראשונה של 1993.

שיתוף פעולה בין קרית מוצקין לבין הסוכנות היהודית

מאת א. צבי גבעון

במעמד חברי מועצת העיר ועובדי עירייה בכירים, התקבל חנן בן יהודה גזבר ומ"מ יו"ר הסוכנות היהודית בלשכת ראש העיר חיים צורי, בקרית מוצקין.

ראש העיר הציג בפני האורח את הקווים המאפיינים של קרית מוצקין, עיר ללא עתודות קרקע, ללא תעשייה ורק מסחר מועט, אך עיר נקייה ויפה עם אוכלוסייה החיה באיכות חיים גבוהה.

צורי עדכן את אורחו, כי הגיעו לעיר כ־5000 עולים ובתוכם רבים מאוד קשישים ובודדים, להם אין פתרון דיור, היות שהדירות במוצקין הן פרטיות ויקרות.

כמו כן ציין ראש העיר את הקשר של העירייה עם הסוכנות היהודית בתחום הקליטה החברתית וביקש להדק את הקשר בעזרת סיוע של הגזבר במימון פרוייקטים שונים בעיר באמצעות קהילה מאמצת בארצות הברית.

גזבר הסוכנות, חנן בן יהודה, סיפר על תפקידי הסוכנות היהודית בגיוס כספים מכל העולם במימון פעילויות כמו עלייה וקליטה, עליית הנוער, התיישבות, חינוך יהודי וסיוע לקהילות יהודיות בעולם.

הבטיח לסייע בהקמת פרוייקטים תרבותיים בשיתוף גורמים נוספים וכן מוכן לבדוק ולשקול הקמת מרכז רווחה בקרית מוצקין לכל העולים באיזור המפרץ.

התנגש במוביל טנקים בנגב ונהרג

ברוך ג'מיל ממושב רנן בנגב המערבי נהרג אתמול, כשנהג במכונית ליד רהט ממזרח לבאר שבע, עבר לנתיב הנגדי והתנגש חזיתית במוביל טנקים.

בן 62 היה במותו.

ברוך ג'מיל נהג במכונית בכביש הישן באר שבע – תל אביב. הוא נסע מכיוון קיבוץ שובל לעבר צומת משמר הנגב וסמוך לשעה 13:15 הגיע לעיר הבדואית רהט. לפתע ומסיבה שלא הוברה, סטה הנהג לנתיב הנגדי, כשמולו נסע מוביל טנקים. בניסיון למנוע את ההתנגשות סטה הצידה נהג המוביל עם משאית הסמיטריילר שלו, אך ללא הצלחה. המכונית התנגשה חזיתית ובעוצמה במוביל הטנקים.

מעוצמת ההתנגשות נמעכה מכוניתו של ברוך ג'מיל והוא נלכד בתוכה. לצוות הצלה עם רופא, שהגיע למקום התאונה באמבולנס מד"א, לא נותר אלא לקבוע את מותו. (ע)

ישיש נדרס למוות בחצותו כביש בחיפה

ישיש נדרס אתמול למוות ע"י מכונית, בעת שחצה את הכביש ברחוב קיבוץ גלויות, במזרח העיר התחתית בחיפה.

בדיקה העלתה, כי הישיש הלך לא במעבר חציה. רכב מסוג ג'י.אמ.סי. פגע בו, והוא הובהל במצב אנוש לטיפול במרכז הרפואי רמב"ם בחיפה, שם מת מפצעיו, לאחר שכל נסיונות ההחיאה עלו בתוהו.

הנהג לא נשא עמו תעודות או מסמכים, ועד מסירת הידיעה טרם נקבעה זהותו.

בוחני לשכת התנועה של משטרת מרחב חיפה פתחו בחקירת נסיבות התאונה ועיכבו את הנהג הדורסן לחקירה. (ע)

הורדה במחירי הקמח

מחירי הקמח שבפיקוח יוזלו החל מיום ראשון בשיעור של 3.75 אחוזים.

הכלכלן הראשי במשרד התעשייה והמסחר שבתאי לוי מסביר, כי הפחתה זו נובעת בעיקר מהמשך ההשוואה הענפית במחירי החיטה.

להלן מחירים לדוגמא (המחירים לצרכן בש"ח כולל מע"מ, למשקל 1 ק"ג):

קמח חיטה כהה (אחיד) – 1.30.

קמח חיטה לבן/רך – 1.50.

קמח חיטה לבן בהיר או סולת חיטה – 1.55.

שערי המניות ביום 25.8.94

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב־%	הצע/ ביקוש
בנקים למשכנתאות					
אדנים	326513	3	+4825	+1.5	+7
כרמל	730	24860	+2	+.3	+15403
פיתוח ומשכ	17225	817			
משכן	29107	2240	+571	+2.0	+4340
טפחות	60922	69			
בינ"ל למשכ	36834	577			
טפחות מב ש	* 185023	6	+10060	+5.7	+346
• ביצוע חלקי 66.7%					
מוסדות מימון ענפיים					
שלמן	7531	2336			
מזרחי השק'	8819 תב	2071			
מרב קלכן 5	2003	999	+77	+4.0	+5500
ליסינג	* 82358	96	-832	-1.0	-100
• ביצוע חלקי 94.1%					
חברות וסוכנויות ביטוח					
אילון בטוח	952	15233	+44	+5.0	+35499
הדר 1	1238	6452	+36	+3.0	+29451
הדר 5	1234	8035	+36	+3.0	+21159
הפניקס 01	3997	7594	+190	+5.8	+17518
הפניקס 05	3858	2250	+184	+5.0	+14906
המשמרתאל1	1498 קו		+136	+10.0	+17252
המשמרתאל5	1303	16750	+85	+7.0	+15500
מנורה 1	1180	10800	+92	+8.5	+20866
מנורה 5	1188	10290	+93	+8.5	+17884
מגד ביטוח	556	2000			
סקוריטס	3045	772	-8	-.3	-771
צור שמיר	113	188422		-.4	-118728
ציון 5	7740	589	+438	+6.0	+529
מסחר ושרותים					
יעד	784	11537	-22	-2.7	-22780
מאיר עזרא	5266	24177	-80	-1.5	-12665
קריסטל	2682	1578	+91	+3.5	+3578
אמונה	1244	23534	+6	+.5	+16380
ת.ל. מימון	3979	1627	-20	-.5	-3777
ממן	792	52091	-4	-.5	-29269
גני הדר	* 280	20970	+21	+8.1	+25648
• ביצוע חלקי 96.9%					
מלונות דן	2703	3441			
חוף אלמוג	* 2157	64	-169	-7.3	-6126
• ביצוע חלקי 50.8%					
ים סוף	618	22978	-6	-1.0	-28237
ריבוראל	815	7592	-25	-3.0	-7542
מלל	554	119709	+11	+2.0	+65973
תים	4424	1356			
נדל"ן, בינוי, פיתוח וחקלאות					
אלרוב	1814	14583			
אזורים	383	18199	-2	-.7	-16265
אילדן	1402	11435	+67	+5.8	+10726
בית הזהב	263				
בינוקן 1	1537	3081			
דורד 01	289	27806			
יעקוד 1	324	12981	+6	+1.9	+12050
ירדן	448	6230			
ישפרו	2742	370			
ישראלום	2159	5447	-11	-.5	-3053
ישרס 0.01	6192	54			
ישרס 0.05	5790				
כנן פיתוח	960	18546	-38	-3.8	-38898
לוסיר 1	5235	1088			
מנום	2985	1563			
מגורי בניה	4826	749	-111	-2.2	-5014
מישנאל	359 תב	43522			
מנרב		9779			
ליפשיץ 5	* 211	15597	+2	+1.0	+9356
• ביצוע חלקי 90.8%					
נאות אביב	* 1667	2039	+102	+6.5	+1434
• ביצוע חלקי 98.5%					
נכס אזורים	* 613	28728	-8	-1.3	-88675
• ביצוע חלקי 87.6%					
אזורים שפר	14023	765			
קרדן 1	486	12095			
קרדן 5	460	64906	-5	-1.1	-75609
קמוד	450	5558	-5	-1.1	-9011
תנובין 1	1140	1200	+14	+1.2	+4000
תנובין 5	1115	2298	-14	-1.2	-4306
שיאפסיס	2931	6836	+106	+3.8	+7552
חקלאות					
מטעי הדר 1	29188	62			
מטעי הדר 5	25585	61			
מהדרין	15583	1819	+116	+.7	+193
נכסי הדרים	7175	2191	-146	-2.8	-3691
פרי אור	* 6154	293			
חברות תעשיה					
דובק ש	* 9998	248	+315	+3.3	+113
• ביצוע חלקי 74.9%					
דובק מ	10172	207	+391	+4.0	+326
גלכל 1	571	30922			
מטמד	1315	90490	+51	+4.0	+18658
יצור 1 ש"ח	*** הפסקת מסחר ***				
מגמוסט	10053	3077			
עלית 5	1344	93336	+58	+4.5	+57737
קווי הזנ 1	2420	1994			
שלמה אנגל	11948	1			
אורד	315	65947			
אפריס	1187	4857			
ארגמן	619	12921	-31	-4.8	-33036
דלתא גליל5	1493	407	-30	-2.0	-5001
ורדינון	16880	79			
זיקית 1	4855	800			
זיקית 5	4040	1500	-20	-.5	-4000
להודיה 1	1826		-14	-.8	-5000
להודיה 4	1245	19418	-13	-1.0	-15410
פלגת א	449	29587	-5	-1.1	-65667
פרגוד	* 2204	63	+182	+9.0	+359
• ביצוע חלקי 62.4%					
סכינה גמד	458 מ		-51	-10.0	-20406
הומיון	3999	25419	+190	+5.0	+12688
אורזן	361	47248	-8	-2.2	-33428
אלומית	* 14007	225	-757	-5.0	-308
• ביצוע חלקי 87.2%					
כבלים	1620	60180	-16	-1.0	-23890
התכוף 1	* 398	2094	+16	+4.2	+5906
• ביצוע חלקי 68.0%					
התכוף 5	194	21699			
זיקה 1	* 1631	1194			
זיקה 5	1521	3000			
כבלי ציון	1121	13889	+17	+1.5	+23864
בוסתן 5	* 761	4169	+2	+.3	+1041
• ביצוע חלקי 88.3%					
פקר פלדה	12456	3819			
קליל 1	2536	14889	+6	+.2	+4588
קליל 5	2356	3500	+23	+1.0	+4500
רביבזית	1607	11030	-24	-1.5	-10330
אראקום					

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב־%	הצע/ ביקוש
	*** הפסקת מסחר ***				
אלקו	9166	11044	+46	+.5	+2943
ארית	713	23283	-28	-3.8	-53599
חלקו	248	21350	+10	+4.2	+5921
מסקורין 1	367	26153	+7	+1.9	+20961
פימכגז 1	6469	3157	+234	+3.8	+5367
פימכגז 5	5585	9233			
ציקלון 1	*** הפסקת מסחר ***				
ציקלון 5	*** הפסקת מסחר ***				
קנעשטיין	5158	981	+51	+1.0	+358
תאת 1	524	2258	-41	-7.3	-10320
תאת 5	455	55659	-2	-.4	-72604
תדאה	1078	16609	+5	+.5	+11369
תדיראן	1060	19181	+18	+1.7	+15498
אי פי	822	22488			
תעשאקרשטן	568	45300	+6	+1.1	+8876
אופים בלום	285	288843	+10	+3.6	+78829
מואיקה 1	455	10000			
מואיקה 5	390	2000	-20	-4.9	-4840
נגב קרמיקה	376	6494	+4	+1.1	+2278
דשנים 1	* 2297	476	-147	-6.0	-657
• ביצוע חלקי 85.7%					
דשנים 5	1920	177	+109	+6.0	+973
ליפסקי ושח	2513	5961	-51	-2.0	-7189
מקסימה 1	1310	1718			
מקסימה 5	* 1326	892	+95	+7.7	+701
• ביצוע חלקי 99.9%					
סנו 1	1319	190	+51	+4.0	+390
סנו 5	* 1025	2920	-16	-1.5	-2921
• ביצוע חלקי 99.9%					
פיקלס	2249	54481	+39	+1.8	+507
קים	5487				
קליין	1148	10363			
תיא	1467	13649			
מקסולכתר	* 437	400			
רפחן	3531				
מולט 05	677 מ		-75	-10.0	-8195
אמרין 1	153	14345	-4	-2.9	-63317
גולן	1177	8570	+29	+2.5	+12850
חמישה יזד	379	7784			
פז חן	698	9499	-2	-.3	-3695
חברות להשקעה ולאחזקות					
אמיקו	5803	1045	+128	+2.3	+3838
אלנר	4128	283			
אפריקה 0.1	417320	465	+3107	+.8	+288
גחלת	6939	2681	-252	-3.5	-9356
דנבאר 1	* 3168	109	+24	+.8	+162
• ביצוע חלקי 93.7%					
דנבאר 5	2586	8178	-94	-3.5	-17320
הלפסון 01	91502	10			
אמפא	142041	21			
צבי אקרשטן	1223	18793	+24	+2.0	+11277
צבי אקרשטן5	1083	5208			
הירון 1	9879	49	-202	-2.0	-456
הירון 5	9673	200	+24	+.2	+67
יצוא	1716	27681	-31	-1.8	-10217
כלל ישר 50	6898	802	-213	-3.0	-1088
מנור 01	2781	517	+153	+6.0	+733
מנור 05	2253	574			
סהר השקעות	2508		+43	+1.7	+900
ספנות הכפו	976	5350	+10	+1.0	+8850
פז השקעות	8081	523			
פמה 01	1212	2486			
כור 1.0	21776	18243	+54	+.2	+2716
חברות חיפושי נפט וגז					
מגן 1	* 8721	108	-682	-7.3	-230
• ביצוע חלקי 52.2%					
מגן 5	8121	1341	-208	-2.5	-2973
מקבילה - חברות וסוכנויות ביטוח					
הסנה	*** הפסקת מסחר ***				
י.מ.ק.ל	1985	489			
קשל	381	14709	-2	-.5	-14356
אליינק	548	8194	-37	-6.3	-34674
אליינק	548	8194	-37	-6.3	-34674
כלל מחשבים	21120	1391	+414	+2.0	+1623
משב	511	67978	+1	+.2	+40679
מקבילה — נדל"ן בינוי ופתוח					
בריקר נת	3164	529			
דנבאר משא'	5299	3836	-108	-2.0	-4763
מליבו 1	870	3172	-27	-3.0	-4967
מליבו 5	814	22135	-6	-.7	-26201
לוינשטין 1	782	5671			
עדר	7889	400	-40	-.5	-366
אטאס	1333	53798	-24	-1.8	-2658
שמן	11384	709			
שופר	334	30000	+7	+2.1	+28792
פוליגון	979	15572			
מ.ל.ס	1381	3000			
גל תעש' 1	131	18024			

משתנים

מניה	שער	שינוי בנק'	שינוי ב־%	מחזור בש"ח
הבינלאומי	29771	+222	+.7	65007
פי.בי.	42172	-861	-2.0	708303
בזק	453	-8	-1.7	2068110
כלל סחר	1078			
שופרסל'ב'	5259	+128	+2.5	3115482
דלק	8025	-81	-1.0	531954
אוזרים	4134	-10	-.2	132060
נכסים ובנין	22842	-115	-.5	384210
הכשרת ישוב	1361	+13	+1.0	783360
חב' כלכלית	1306	-37	-2.7	1307952
מבני תעשיה	391			
קווי הזנ 5	2356			
שלגת 2	463	-8	-1.7	152820
אורדן	361	-8	-2.2	28640
כלל אלקטר'	31278	-78	-.2	1715934
אלביט	23779	-424	-1.7	1905640
אלרון	10429	-186	-1.7	279919
אגן	4260			
טבע	84943	+1255	+1.5	5151706
ים המלח	1056	+8	+.7	660345
פטרוכימיים	884	+36	+4.2	441550
תא"ם 1	934	+23	+2.5	1099300
מפעלי נייר	13260	-100	-.7	143524
כלל תעשיות	1743	-13	-.7	1182936
אי.די.בי פת'	55970	-423	-.7	2285217
אפריקה 1	384336			
תלישראל 1	23062	+285	+1.2	263077
תלישראל 5	22054	+110	+.5	116284
פועלים השק	10605	+105	+1.0	1229020
דיסק' השק	19359	-245	-1.2	1922775
כלל ישר"10	8177	-62	-.7	924638
פריון	13366	+358	+2.7	176737
פז נפט	288	+11	+4.0	642530
יואל	254	+9	+3.5	2466380
נפטא	761	+2	+.2	376100

هكذا من الاصل

صكنا من الامل

25.8.94

"אמונה" למען ירושלים שלנו

גב' יהודית היבנר יו"ר תנועת אמונה – תנועת האשה הדתית לאומית וחברת מועצת עיריית ירושלים מטעם המפד"ל (אמונה), הצטרפה השבוע בחום הירושלמי לאוהל המחאה אשר הוקם ע"י סיעת המפד"ל בעיר מול קרית הממשלה, לאות הזדהות למען אחדות ירושלים. גב' היבנר קיבלה משלחות רבות של אוהדים אשר באו לעודד אותה על פעילותה זו.

אמונה

אמונה – המחלקה לקליטה חברתית־רוחנית של עולים

מוצאי שבת – פר' "כי תבוא" ירושלים.

ליל הסליחות הראשונות בשעה 21.00, ב"היכל שלמה", רח' המלך ג'ורג' 58, כנס עולים חדשים לקראת ראש השנה ויום הכיפורים.

בתכנית: דברי ברכה – הח' מינה פנטך – מ"מ יו"ר ועדת קליטה, אמונה – סניף ירושלים:

ברכת אמונה – הח' יהודית היבנר, יו"ר אמונה וחברת מועצת העיר;

הרצאה – הרב יוסף מנדלביץ (אסיר ציון);

- תכנית אמנותית – כיבוד.
- אמירת הסליחות בבית הכנסת הגדול.

הסעות העולים מכל שכונות העיר באוטובוסים מיוחדים.

בית הכנסת הגדול

השבת בבית הכנסת הגדול בתל־אביב אלנבי 110 יעבור לפני התיבה החזן האורח.

זמני התפילות: מנחה 7.00; שחרית 8.00

אחרי התפילה קדושא רבא.

תפילת הסליחות הראשונות תתקיים אי"ה במוצ"ש אור לכ"א אלול בשעה 23.00 ישא דברים הרה"ג ישראל מאיר לאו שליט"א הרב הראשי לישראל.

עו"ד יעקב משה הצרוני, יו"ר הנהלת בית כנסת הגדול תפילת הסליחות מפי גדול החזנים מר משה שטרן נ"י בליווי אירוין בביצוע מר מנשה לב רן נ"י.

ב"איחוד שיבת ציון – חוג הנוער הדתי" – ת"א

בשבת אחה"צ בשעה 18.40 עונג שבת עם הרב בן ציון נשר בשיעור על הנושא: מקרא ביכורים.

- במוצאי מנוחה בשעה 23.00 תפילת הסליחות הראשונות ודברי התעוררות ישא רב המרכז הקהילתי, הרב בן ציון נשר.

ביום רביעי בשעה 20.30 הרצאה לקראת הימים הנוראים מפי הרב ד"ר מאיר גרוזמן על הנושא: התשובה שבספר יונה.

כל האירועים מתקיימים בבית המרכז הקהילתי רחוב בן יהודה 86, תל־אביב.

כנס התעוררות בפ"ת

כנס התעוררות לקראת הימים הנוראים לנשות השכונות בפ"ת יתקיים אי"ה ביום ראשון כ"א אלול 28/8/94 בבית בני־עקיבא רח' החמישה 23 שעריה פ"ת בשעה 7 בערב, בהשתתפות רבנים ואישי ציבור. מנחה: הרבנית שרה משולר.

נפטר השופט בדימוס יעקב גביזון

השופט יעקב גביזון, שהיה בשעתו סגן נשיא בית המשפט המחוזי בתל אביב, נפטר אתמול בגיל 88 בתל אביב.

גביזון הוסמך כעו"ד ב־1930 ומונה בימי שלטון המנדט לתפקיד סגן האפוטרופוס הכללי, הכונס הרשמי ורשם החברות.

עם קום המדינה התמנה לתפקיד שופט בית המשפט המחוזי בתל אביב, וכיהן בו עד לפרישתו בשנת 1975.

מגן דוד

אופקים 07-274767, אור־יהודה 03-9311111, אזור 03-9642333, אילת 07-372333, אריאל 03-9366111, אשדוד 08-551333, אשכול/צוחר 07-274767, אשקלון 08-551333, באר־שבע 07-274767, בית־שאן 06-553333, בית שמש 02-523133, בני־ברק 03-5793333, בת־ים 03-9642333, גבעתיים 03-5793333, גבעת שמואל 03-9311111, דימונה 07-559333, הרצליה 03-9311111, זכרון־יעקב 09-623333, חדרה 09-623333, חולון 03-9642333, חיפה 04-512233, חצור־הגלילית 06-790111, טבריה 06-790111, יבנה 08-451333, יפו 03-5460111, יקנעם 04-512233, ירוחם 07-559333, ירושלים 02-523133, כפר־סבא 03-9311111, כרמיאל 04-912333, לוד 03-9642333, מגדל־העמק 06-553333, מעלות 04-912333, מצפה־רמון 07-586058, נהריה 04-912333, נוה זהר 07-957222, נצרת־עילית 06-553333, נתיבות 07-274767, נתניה 09-623333, עכו 04-912333, עפולה 06-553333, ערד 07-559333, פתח־תקוה 03-9311111, צפת 06-790111, קצרין 06-790111, קרית־אונו 03-9311111, קרית־גת 08-551333, קרית־טבעון 04-512233, קרית־מלאכי 08-551333, קרית־שמונה 06-944534, ראשון־לציון 03-9642333, ראש־פינה 06-790111, רחובות 08-9642333, רמלה 08-9642333, רמת־גן 03-5793333, רמת־השרון 03-9311111, רעננה 03-9311111, שדרות 08-551333, תל־אביב 03-5460111.

מבצע "פרח ואיגרת לקשיש" לקראת רה"ש

במסגרת המבצע "פרח ואיגרת לקשיש", ייצאו כ־40,000 חניכי תנועת הנוער בני עקיבא לפקוד כ־40,000 בתי זקנים בודדים בארץ.

המבצע, שאורגן על ידי היחידה להתנדבות השירות לזקן במשרד העבודה והרווחה, בסיוע תנועת הנוער בני עקיבא ייערך בכ־90 ישובים ברחבי הארץ. חניכי בני עקיבא יביאו לבתי הקשישים את ברכת החג וכן חבילות שי.

מטרת המבצע, לייצור מודעות לבעיות הקשישים הבודדים, כיום חיים בישראל כ־47 אלף קשישים כאלה – כ־9% מהאוכלוסיה.

טקס הפתיחה ייערך ביום ג' הבא בשעה 10:30 בירושלים בבית הכנסת "שיבה טובה" ברחוב ישא ברכה 32 שכונת הבוכרים.

מזכ"ל בני עקיבא אלחנן גלט מסר, כי המבצע נערך במסגרת הפעילות החינוכית של תנועת בני עקיבא בנושא עזרה לזולת וקירוב לבבות.

מועצה אזורית שפיר

בית הספר העל יסודי הדתי המקיף שפיר

דרושים/ות

מחנך/ת במשרה מלאה

מורה לספרות במשרה מלאה

לפנות לטלפונים בשעות העבודה: 08-501732

בשעות הערב: 08-582196

לוח הצפה

התקשרות בחברות ואמיות

הצעות עבודה

- דרושה עובדת למשק בית עם המלצות 03-5799032 רק בערב.

שידוכים

- דתית אקדמאית 36 רזוקה יפה ונעימה במתאים ת.ד. 7042 חיפה.

משרדים

- להשכרה באזור מטודי קומת משרדים 7 חדרים מרוהטים 03-6760527.

שערי הדולר בעולם

השערים נכונים לאתמול שעה 2000 שעון ישראל

	נמוך	גבוה	אחרון	שינוי יומי באחוזים
ליש"ט*	1.5470	1.5550	1.5520	+0.0006
מרק	1.5425	1.5505	1.5485	+0.0018
פר"ש	1.3010	1.3088	1.3076	+0.0046
פר"צ	5.2800	5.3167	5.3060	+0.0095
ין	98.99	99.90	99.77	+0.7000
זהב**	382.60	384.25	383.70	-0.1500
כסף**	5.2200	5.2900	5.2600	+0.0000
מדד הדאו ג'ונס	3,848.35	3,856.12	3,838.96	+1.6200

* השער בדולרים

** אונקיה בזהב

הנתונים נמסרו באדיבות חברת **קומסטוק טריידינג** בע"מ סוחרים מורשים בחוזים עתידיים ואפשרויות ניירות ערך. טל 02-244963, פקס 02-244876 סניף תל אביב 03-5758826, פקס 03-5758090

פרוט שערים לקרנות – בנק המזרחי

שם קרן	מספר קרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	אחוז שינוי
המרה	5120274	890.85	880.90	.04
הלמיש	5120050	250.62	247.85	.12
לשם	5120076	1,064.66	1,052.71	.18
מזרחי אייל אג"ח	5120654	80.86	80.40	.19
מזרחי אייל מניות	5120555	82.74	82.27	.40
סלע	5120134	977.25	968.81	
עידית	5120175	3,107.74	3,071.95	.07
עמרה משולבת	5120159	221.94	220.28	- .19
עמרה אג"ח מרינה	5120092	875.38	867.74	.12
עמרה משתנים	5120118	1,406.28	1,390.34	.08
עמרה 10	5120431	139.92	138.33	- .10
עמרה מעוף	5120498	131.68	130.53	.13
עמרה יצוא	5120597	67.35	66.55	- .01
עמרה כוללת	5120019	163.45	161.61	.06
צוק	5120373	267.57	266.24	.14

שערים יציגים ל־25.8.94

סל המטבעות	3.3722
דולר ארה"ב	3.0240
מארק גרמני	1.9547
לירה שטרלינג	4.6857
פרנק צרפתי	0.5704
ין יפני (100)	3.0361
גילדן הולנדי	1.7409
פרנק שוויצרי	2.3164
כתר שבדי	0.3945
כתר נורבגי	0.4447
כתר דני	0.4923
מארק פיני	0.5976
דולר קנדי	2.1997
דולר אוסטרלי	2.2415
רנד דר' אפריקני	0.8445
פרנק בלגי (10)	0.9482
שילינג אוסטרי (10)	2.7774
לירה איטלקית (1000)	1.9223
לירה אירית	4.6269
פזטה ספרדית (100)	2.3447
יחידת מטבע אירופית	3.7224
דינר ירדני (שטרי כסף)	4.2941
לירה לבנונית (10)	0.0178
לירה מצרית (שטרי כסף)	0.9828

להשכרה בית בכפר הרא"ה

לפנות 03-7518627 או 03-9328546.

כנס רבנים וגבאים נערך בפתח־תקווה

מאת משה לוי כתב "הצופה" בפתח־תקווה

במעמד הרב הראשי לישראל הרב י. מ. לאו, ראש העיר פ"ת, גבאים וקהל רב נערך אתמול בבית־הכנסת הגדול בעיר כינוס הקהלה הסבם המסורתי לקראת הימים הנוראים הבעליא.

כ"מ יו"ר המועצה הדתית הרב ברדוגו בירשטרית הביא ברכה לשנה החדשה.

יו"ר ארגון המורים הדתיים בעיריה בירבור קרא לקרוב לבבות בין כל גוונים של גיבור גדול ביהדות ובדת. הרב הראשי לישראל הרב ישראל מאיר לאו נשא דברי התעוררות מול הכוונות, כוונות ומלכויות וקרא לשלום עם השכנים ובנינו.

ראש עיריית פ"ת גיורא לב קרא לקרב את התושבים לבתי הכנסת בתקופת החגים ושלח ברכת החלמה לרב הראשי לפ"ת הרב משה מלכה.

הרב הראשי ב"ש סלומון זעק בהתרגשות נוכח שילוב רפורמי ברשימת המועמדים למועצה הדתית ואמר שהדבר לא יקום ולא יהיה וקרא לעמוד איתנים גם מול הצורות החוזר המתרבות בעיר.

מ"מ רה"ע פלטיאל איינטל הביע את תקוותו לבנות בית מועצה דתית בקרנציה זו.

הכנס נערך ע"י המועצה הדתית בפ"ת, בארגונו של הגיזבר אליעזר שוימר והמזכ"ל עופר אברהם.

"קולו נעים"

– לשירות בתי הכנסות

גם ברגע האחרון נפנה אליכם חזן מתאים

טלפון משה 03-9362736

ירושלים

עיריית ירושלים

האגף לתרבות תורנית

חוג אילה – וסניף ירושלים

הזמנה לערב עיון

בבית אריאל, רח' הפסגה, בית וגן, ביום ד', כ"ד אלול תשנ"ד (31.8.94) בשעה 16:30.

בתכנית:

- דבר אמונה.
- הרב אליהו גרוסברג, ר"מ בנתיב מאיר "על מה משה ה' ככה לארץ הזאת" (פר' ניצבים - אמונה ומעשים).
- דברי ברכה - נציג האגף לתרבות תורנית.
- ארוחת ארבע.
- הגרלות.

המחלקה להסברה

חגים ומועדים לשמחה במלון רנסנס ירושלים

- ילד בחדר הורים חינם (על בסיס לינה וארוחת בוקר)
- הנחות מיוחדות לילדים נוספים
- אפשרות לתשלומים בכרטיסי אשראי ללא ריבית והצמדה
- תפריט עשיר ומגוון, גלאט כשר-למהדרין (שמיטה לחומרה)
- בית כנסת במקום
- שעון שבת ומעלית שבת
- מועדון בריאות מפואר עם בריכה חיצונית ובריכה מקורה-חינם
- (רחצה נפרדת בערבים)
- הסעות חינם לכותל בשעות קבועות
- מבחר פעילויות

מלון רנסנס ירושלים רח' וולפסון 6

טל. 02-528111, פקס. 02-511824

JERUSALEM RENAISSANCE HOTEL

ועד הישיבות בארץ־ישראל

נשיאו הראשון ומחוללו מרן הגרא"י הרצוג זצ"ל ידוות העזרה של ועד הישיבות:

א. תמיכות חודשיות בישיבות ובבתי תלית.

ב. "יוהצאת ספרים" – המו"ל ספרי־קודש, מסכתות וספרי רמ"ל ומפיצה-אתנם בין הישיבות ומוסדות החינוך התורניים.

ג. בתי הבראה – שלושה בתי הבראה, בירושלים, רמת־גן ובנתניה, העומדים על משמרת בריאותם של בני הישיבות ושל בני משפחותיהם.

ד. "קופת גמ"ח מרכזית" – המעניקה הלוואות ארוכות־מועד לבני הישיבות למטרות נשואין וכו'.

המרכז – ירושלים: רח' החבצלת 4, ת.ד. 5008, טלפון: 255042

סניפים – תל־אביב: רח' מזא"ה 9, טל' 295938

בעז"ה

הצפה העתון שלך

ילדים מפעלי חינוך

מסעות הסתיו

מבצע מיוחד

בעקבות יהדות ספרד ומרוקו

מסע היכרות מיוחד אחרי ניתוק של 40 שנה

למרוקו דרך ספרד 15 ימים

מי"ב עד כ"ו בחשון (17 עד 31 באוקטובר)

מחיר מבצע 3 × 530 דולר בלבד!

★ ★ ★

המסעות הבאים למזרח אירופה:

לפולין ולצ'כיה:

מכ"ז בתשרי עד ו' בחשוון (2 עד 11 באוקטובר).

מחיר מבצע 3 × 400 דולר בלבד!

לפולין (בלבד):

מכ"ז בחשון עד ה' בכסלו (1 עד 8 בנובמבר)

מחיר מבצע: 3 × 320 דולר בלבד!

(סגירה ההרשמה למסע לפולין מכ"א - כ"ח באלול (28/8 עד 4/9))

- ★ הווי מיוחד לציבור הדתי לאומי
- ★ הדרכה מיוחדת ע"י מדריכים מנוסים ושומרי מצוות
- ★ ארוחות כשרות למהדרין
- ★ בתי מלון ברמת תיירות טובה
- ★ אוטובוסים ממוזגים, מדריכים מקומיים

מסעות להכרת שורשים באביב ובקיץ תשנ"ה הבעל"ט: לספרד־מרוקו, לפולין, צ'כיה, הונגריה ולמדינות חבר העמים (בריה"מ)

★ ★ ★

טיפול מיוחד בארגון מסעות מיוחדים לקהילות, לנדסמנשפטים, מרכזים קהילתיים, ישובים, חוגי הזו"ן, ארגונים ומוסדות חינוך

★ ★ ★

לפרטים נוספים נא להתקשר לעתון הצפה (נחמה 03-5622951)

בנק המזרחי

שערי חליפין במט"ח

שערי קניה מכירה של בנקנוטים. העברות במטבע חוץ ליום 25.8.94, עד למחרת בשעה 12.30. לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר וביתר המטבעות עד שווי 500 דולר יהיו במפורט להלן:

בנוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחי	שער קניה (צ'קים והעברות)	שער מכירה (צ'קים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	2.9988	3.0411	2.9500	3.0900
בריטניה	ליש"ט	1	4.6436	4.7091	4.5600	4.7800
שוודיה	כתר	1	0.3916	0.3972	0.3800	0.4000
שוויץ	פרנק	1	2.2988	2.3312	2.2600	2.3700
קנדה	דולר	1	2.1825	2.2133	2.1400	2.2500
פינלנד	מארק	1	0.5933	0.6017	0.5800	0.6100
גרמניה	מארק	1	1.9390	1.9664	1.9000	2.0000
דנמרק	כתר	1	0.4885	0.4955	0.4800	0.5000
הולנד	גולדן	1	1.7254	1.7498	1.6900	1.7800
איטליה	לירה	1000	1.9052	1.9321	1.8700	1.9600
אוסטרליה	דולר	1	2.2221	2.2535	2.1800	2.2900
אוסטריה	שילינג	10	2.7537	2.7926	2.7000	2.8400
צרפת	פרנק	1	0.5652	0.5733	0.5500	0.5800
נורווגיה	כתר	1	0.4410	0.4472	0.4300	0.4500
יפן	ין	100	3.0123	3.0548	2.9600	3.1000

בתי חולים

יום שישי

ירושלים

הדסה עין כרם (פנימית, ילדים), שערי צדק (כירורגית, אורתופדית, עיניים), הדסה הר הצופים (נשים), ביקור חולים (א.א.ג.).

תל־אביב והמרכז

שיבא (כל המחלקות), בילינסון (כל המחלקות), איכילוב (כירורגית, פנימית, ילדים), וולפסון (כל המחלקות), אסף הרופא (כל המחלקות).

עזרה ראשונה רפואית

ראשון־לציון, חולון ובת־ים – אמריקן מדיקל סנטר – עזרה ראשונה רפואית לילדים ולמבוגרים כל יום מ־17.00 עד 23.00. לפרטים נוספים בטל' 03-9631631.

שבת

ירושלים

ביקור חולים (פנימית, א.א.ג.), שערי צדק (כירורגית, אורתופדית, נשים, ילדים), הדסה עין כרם (עיניים).

תל־אביב והמרכז

שיבא (כל המחלקות), בילינסון (כל המחלקות), וולפסון (כל המחלקות), אסף הרופא (כל המחלקות), איכילוב (ילדים).

עזרה ראשונה רפואית

ראשון־לציון, חולון ובת־ים – אמריקן מדיקל סנטר – עזרה ראשונה רפואית לילדים ולמבוגרים כל יום מ־17.00 עד 23.00. לפרטים נוספים בטל' 03-9631631.

בתי מרקחת

יום שישי

ירושלים: הרצל, רח' יפו 36, טל' 255059

תל־אביב: שרה רב, רח' האחד 3, תכנית ל', טל' 6992518. פארמרקט, רח' יהודה הימית 61 יפו, טל' 6822973

פתח תקוה: סופר פארם חובבי ציון רח' חובבי ציון 23, טל' 9303191

נתניה: קיון השרון, רח' הרצל, טל' 617766

חולון בתים: בני בת ים, רח' הנביאים 3, טל' 5515671

שבת

ירושלים: סופר פארם, קניון מלחה, טל' 793260

תל־אביב: אחוה, רח' דיזנגוף 165, טל' 5224717; בבלי, רח' עוזיאל 1 פינת טולדנו, טל' 6040552 של בבלי

פתח־תקוה: פינסקר, רח' פינסקר 2, טל' 9310505

נתניה: כלל פארם, שד' בנימין 60, טל' 338091

חולון: תקוה, כפר סטרומה, טל' 5042428

מוצאי שבת

ירושלים: שטראוס א', רח' אבינדב 3, טל' 706660

תל־אביב: אחוה, רח' דיזנגוף 165, טל' 5224717; בבלי, רח' עוזיאל 1, טל' 6040552

רדיו

יום שישי

ערוץ 7

6.30 שיר של יום; 7.05 משנה יומית; 8.85 פינת הלכה; 9.05 רשקה של א"י; 9.30 מבעד לעקב; 10.00 הלב רב שלנסקי; 10.05 רישדי עם; 11.05 הרב ב. לאו; 12.05 ויק עם קרי; 13.00 אבי ראש; 14.05 פרשת השבוע; 14.30 לקראת שבת; 15.05 הרב ב. אליהו.

קול המוסיקה

06.06 שחרית מוסיקלית; 08.05 רקולאק; 09.00 תכנית הבוקר; 10.15 פרגולדי; 11.00 כרהבים; 13.57 בימת שיר; 14.05 שבוע בתזמורת; 14.06 קונצרט בצהריים; 16.00 כבקשתך; 18.00 דוד הזהב; 19.00 קשת של צלילים; 20.05 בימת שיר; 20.08 קונצרט ליל השבת; 23.00 צלילים לסיומו של יום.

רשת א'

06.06 שירים עבריים; 09.05 על הפרק; 10.05 שירים עבריים; 11.05 הירושלמים; 12.05 עונג שבת; 14.05 בראש בעיר; 15.05 קבלת שבת פרשת תבוא; 16.05 רדיו דרמה; 17.05 קול האמנויות; 18.05 מוסף רדיו לספרות.

רשת ב'

06.06 הבוקר הזה; 09.05 מה יהיה; 11.05 סריקת פתיחה; 12.05 בחצי היום; 14.05 שירים עבריים; 14.45 עיתונות חוץ; 15.05 הודעה על זמני הדלקת הנרות פרשת "תבוא"; 15.06 עם ערגה פאר; 16.05 שירים עם חיים קינן; 17.05 פני שבת; 18.05 ליל שבת.

רשת ג'

06.06 מעורב ישראלי; 08.05 שיר ישראלי; 10.05 אגן הים התיכון; 13.05 צפיות בדבש; 15.05 לפנות ערב; 17.05 כאן שם ובכל מקום.

מוצאי שבת

ערוץ 7

20.05 על גבול האור; 21.40 הרב מ. לאו; 22.05 שעה אירוח; 23.05 פיוטים.

קול המוסיקה

20.05 אורחים באולפן; 21.00 אופרה.

רשת א'

20.05 השוקה פורחת; 21.05 קפה ראשון; 22.05 תרבות נדר; 23.05 סליחות ראשונות בנוסח אשכנז.

רשת ב'

21.05 החדרים הבוערים; 23.05 בהגשה אישית; 24.05 יומן חצות; 24.30 לתוך הלילה; 05.05 אור ראשון.

טלויזיה

יום שישי

החינוכית

08.00 תלוית התכנית הבעירבית; 08.30 עלילות בבאר; 08.40 בבמלכת ביעורינות; 09.00 אוטובוס; 09.30 דידי בעקבות התגליות הגדולות; 09.55 השבוע שהיה; 10.00 קיים ואלי; 10.30 עשרת בני לאבון; 11.00 יבשה ביום; 12.30 אבא לעניין; 13.00 השבוע; 13.30 באגלה; 14.00 צלילים בן ההיכל; 16.00 בימי הכוכבים של ערב חדש.

הערבית

06.30 חדשות בעברית – בוקר; 06.31 מהדורת חדשות בערבית; 06.45 האופנוענים בהגאים; 07.00 בוקר טוב ישראל; 15.00 קליידוסקופ – תעצבות תיעוד לנוח; 16.00 העצבאות של אוקראינה; 16.30 שידור הטלוויזיה הלימודית; 16.40 החדשות באנגלית; 17.05 משפחת על הפרק.

ערוץ 2

08.00 בקש קשו; 08.30 בבוקר בין; 09.30 שישי טוב; 11.30 בבאראת; 12.00 ילדי הכותב; 12.30 הדורבים; 13.00 הבלה; 14.00 עבה נגרו; 14.30 הים הטבעיים; 16.00 היפים; 17.00 האבודים; 17.05 התשובות; 17.35 בי הכהם.

מוצאי שבת

הערבית

20.00 באהבה אור בארבע ארז; 20.30 בה עבודי הקשבות; 21.00 ראשי עולם; 22.00 גלריה על הבהבת; 22.25 סליחות; 23.10 חדשות; 23.15 הצגת הקולנוע; 01.10 סוף של יום.

ערוץ 2

20.00 החדשות; 20.30 תיקה ה־; 21.45 הלילה; 23.30 החדשות; 23.35 הלילה.

הצופה

עיתון יומי

HATZOFE DAILY

העורך הראשי: מאיר...

עורך: משה אישון; מו"ל: בני אשל; המערכת והנהלה: תל־אביב, הסנהדרין 66, טל' 5622951; ת"ד 2045, השנון בנק הדואר: 4411449; המשרד בירושלים: 5621502; עמקי ירושלים: רח' בן יהודה 3, ת"ד 1148, טל' 02-234910; במשרד טל: 02-639524; משרד חיפה: רח' אלנבי 1, טל' 04-663626; בדפוס 04-717145

בדפוס 04-717145

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולסגנונן

ירושלים

עיריית ירושלים

האגף לתרבות תורנית

ארגון לשינון המשנה "ודברתם בם"

ארגון נוער ארצי לזכר ילדי השואה

אבינו מלכנו המול עליכם על עולליך וטפך

ילדי ירושלים שיח'

זכו ולמדו במשניות לזכר כמליון נשמות ילדי ישראל הי"ד שנהרגו ונשרפו ונשחטו ע"י הצורר הנאצי ימ"ש בימי הזעם (השואה)

מוזמנים בזה להשתתף במעמד נשגב ורב הרשם של

כינוס ההתעוררות

לקראת ימים הנוראים הבעל"ט

ומבחן פומבי לילדים בעל פה על משניות סדר מועד ומסכת שביעית

שיתקיים אי"ה ביום שלישי, כ"ג אלול תשנ"ד (30.8.94)

בשעה 6:00 בערב, בבנייני האומה, ירושלים.

בהשתתפות גדולי ישראל הדור שליט"א, רבנים ואישי ציבור

כרטיסים ניתן להשיג בתיאום במשרד, רחוב שערי פינה 10, טל. 376923 (לאחר תיאום)

- הכניסה אך ורק ע"י כרטיס.
- הדלתות תנעלנה בשעה 5:45 אחה"צ.

המחלקה להסברה

שר האוצר: בשבוע הבא יוצגו שני מסלולים חלופיים למיסוי הבורסה

צוותים מיוחדים באוצר המסתייעים במומחים ובאנשי משק וכלכלה, מגבשים מסלול חלופי אופציונלי שיאפשר קיזוז הפסדי־מס למשקיעים

שר האוצר אברהם (בייגה) שוחט הביע אמש תקווה, כי כבר בתחילת השבוע הבא יוצגו שני מסלולים חלופיים למיסוי הבורסה.

השר שוחט מסר בישיבת לשכת מפלגת העבודה בתל־אביב, כי צוותים מיוחדים באוצר המסתייעים במומחים ובאנשי משק וכלכלה, מגבשים בימים אלו מסלול חלופי אופציונלי שיאפשר קיזוז הפסדי־מס למשקיעים בבורסה. לדבריו, יוצגו שני מסלולים – מיסוי על ריווח־הון בשיעור 10% ללא יכולת קיזוז, או מיסוי רווחים בשיעור גבוה יותר לצד אפשרות של קיזוז.

שר האוצר אמר, כי הוא חש שהמיסוי על שוק ההון התקבל באופן חיובי בציבור, וגם בקרב האופוזיציה ישנם התומכים בו.

בהתייחסו לפירסומים בדבר "קרע" בינו לבין ראש הממשלה, אמר בייגה שוחט, כי בהחלטותיו של ראש הממשלה והגיבוי שנתן למהלך המיסוי הוא רואה אמון לב רב.

השר התייחס גם לירידה הנוספת שנרשמה בשיעור האבטלה, בהזכירו כי לפני כשנתיים, כשהממשלה הוקמה, היה שיעור האבטלה 11.2 אחוזים ואילו עתה היא עומדת על 7.8 אחוזים. עוד אמר, שעל פי האינדיקטורים הקיימים, הוא מקווה לשנה כלכלית טובה גם ב־1995, לטרות מחירי הדיור והאינפלציה, המאיימים על המשק ויש לטפל בהם.

התעשיינים דורשים לזרז הרחבת הנמלים

מאת חיים מיקרש, כתבנו הכלכלי

הדרישה לזרז את הליכי התכנון והביצוע של הרחבת הנמלים בישראל, נוכח העיכובים בקבלת הסחורות מטעינים, הועלתה על ידי דן פרופר, נשיא התאחדות התעשיינים.

פרופר, שנפגש באחרונה עם שר האוצר אברהם (בייגה) שוחט, העמיד אותו על חומרת המצב בנמלים וציין כי פיגור מתמשך בהשקעות בנמלי חיפה ואשדוד, במקביל לגידול בסחר, ביבוא ובייצוא של ישראל, הביא לכך שהתשתית הקיימת כיום בנמלי ישראל, איננה מסוגלת לענות על צרכי המשק כמו גם על התפתחותו.

נשיא התאחדות התעשיינים אמר עוד, כי לא יעלה על הדעת שהמגזר העיסקי בכלל והתעשייתי בפרט, ימשיך לממן את הפסדיה של רכבת ישראל, במסגרת האגרות המשולמות כיום בנמלי ישראל. זאת, לדבריו, נוכח העובדה שסכומי עתק שהיו מיועדים לפיתוח הנמלים, הועברו למימון גרעונותיה של רכבת ישראל.

צויין, כי בשנה האחרונה פוגע כבר העומס בנמלי חיפה ואשדוד בציבור התעשיינים המייצאים והמייבאים, מה שמתבטא במיוחד בגידול הניכר בימי ההמתנה של האוניות והגורם לנזק כפול של היטלי צפיפות ועלויות נגררות אחרות, כמו גם אי עמידתם של המפעלים בתכניות הייצור והאספקה שלהם.

דן פרופר אמר עוד, כי מאז תחילת השנה, משלמים בעלי המטענים 5 אחוזים היטל צפיפות בנמלים, דבר שהוא, לדבריו, ללא תקדים. "תשלומים אלה גורמים מחד גיסא לשחיקת כושר התחרות של הייצוא הישראלי ומאידך גיסא – להגברת האינפלציה במשק" – אמר.

עד לפתרון המלא, דרש פרופר משר האוצר, להפעיל מידית משמרת שלישית מלאה בנמלי ישראל כדי להתגבר על הפיגורים הנוכחיים ולקדם את הבנות הגדולה של המטענים, לרבות המטענים הירדניים, שאמורים להתבצע במסגרת של הסכם השלום, דרך נמלי ישראל.

מזכ"ל הסת' פועלי הבניין:

אין להאריך את ההיתר להעסיק פועלי בניין זרים

מאת סופרנו בתל־אביב

אוהדה תרמשמעית לקבלנים להזיל מפוטרי עובדי בניין ישראלים מתוך כוונה להעסיק במקומם פועלי בניין זרים, השמיע מזכ"ל הסתדרות פועלי הבניין שלמה זהן, בפגישתו האחרונה עם שרת העבודה והרווחה אורה נמיר.

זהן תבע כי הארכה שניתנה להעסקתם של פועלי הבניין הזרים תהיה האחרונה ולאחר מכן ייאסר על הקבלנים להעסיק עובדים זרים.

מזכ"ל הסתדרות פועלי הבניין סיפר לשרה, כי בעפולה פיטר קבלן מקומי ארבעה פועלים ישראליים לאחר שקלט את העובדים הזרים. הקבלנים, ציין, לא עומדים בתנאי ההיתר המחייבים אותם להעסיק פועל בניין יהודי על כל פועל בניין זר. מצד אחד, אמר, מסייע משרד העבודה בהכשרתם של עובדי בניין ישראליים ומצד שני הוא מונע בעקיפין את העסקתם, משום שהקבלנים מעדיפים את העובדים הזרים, להם הם משלמים משכורות נמוכות בהרבה מאלה שהם חייבים לשלם לעובדים הישראליים.

השרה אורה נמיר אמרה בתגובה, כי היא רואה בחומרה את פיטורי העובדים הישראלים כדי לקלוט את העובדים הזרים. השרה הבטיחה, כי יחידת הפיקוח של משרדה תגביר את הפיקוח כדי להבטיח שהקבלנים ימלאו אחר סעיפי ההיתר להעסקתם של הזרים.

הרב גורן: דיינים מחמירים בדין כדי למצוא חן בעיני חרדים

מאת מולי מיקרש, כתב עתים

עוד בטרם שככה הסערה בקרב רבנים ואנשי תורה על הצעתו של רבה של תל־אביב, הרב חיים דוד הלוי, לאפשר נישואין אזרחיים, גילה אתמול הרב הראשי לשעבר, הרב שלמה גורן, כי הצעה להנהיג נישואין אזרחיים בחסותה של הרבנות, הועלתה בשעתה עוד לפני שנים, על ידי שר הדתות דאז והרב הראשי של תל־אביב, הרב יעקב משה טולידאנו ז"ל. ההצעה נדחתה.

"מדובר במסגרת הקדושה החזקה ביותר בעם ישראל ואסור להרוס את התורה על ידי הנהגת נישואין אזרחיים, כפי שהציע באחרונה הרב הראשי לתל־אביב" – אמר הרב גורן בשיחה עם כתב עתים.

לדברי הרב, "אין היום מי שמוכן לקחת בפני הדין אחריות למקרים סבוכים המגיעים אליהם בעיקר מקרב העולים החדשים ממדינות חבר העמים, ונוצר מצב שבו כל דיין בבתי הדין הרבניים מבקש להחמיר בפסק דינו, 'כדי להראות צדיק, ולמצוא חן בעיני החרדים'", אמר.

"צריך לבדוק כל מקרה לגופו ואם ניתן צריך להקל במידת האפשר. בכל מקרה חייבים לשמור על המסגרת ולדעת לחיות עם המצב הקיים", אמר הרב.

חדר המיון החרדי באשדוד נסגר בהוראת משרד הבריאות

"לא ייתכן שבעיר של למעלה מ־80 אלף תושבים, לא יהיה בית חולים ואף בלי חדר מיון", אמר אתמול חבר המועצה לישיבת ראש העיר באשדוד. לאחר שבמשרד הבריאות החליטו לסגור את חדר המיון בעיר הפועל בחסות בית החולים ברזילי.

חדר המיון באשדוד נפתח לפני כשנה לאחר לחצים שהופעלו על שר הבריאות דאז חיים רמון להקמת בית חולים. חיים רמון סירב אז להקים בית חולים בעיר אך סייע לפתיחת חדר המיון באשדוד. חדר המיון פעל בקופת החולים "מכבי", דבר שיצר בעיה לקופות האחרות שסירבו להעביר לשם חולים.

יש לציין כי מאז שנפתח חדר המיון באשדוד ירד מספר הפונים לבתי החולים ברזילי וקפלן. כמו כן חיי אדם רבים ניצלו הודות להפעלתו באשדוד.

במשרד הבריאות הציעו לעיריית אשדוד להקים חדר מיון דומה במבנה של מד"א כחלופה אך בינתיים דבר לא נעשה, טוענים בעיריית אשדוד. מעיריית אשדוד נמסר כי הוצעה למשרד הבריאות עזרה כספית בהקמת חדר המיון החדש, בתנאי שיתיר לחדר המיון הנוכחי לפעול. ממשרד הבריאות לא באה תשובה.

ממשרד הבריאות נמסר בתגובה, כי הקופות האחרות מלבד מכבי, לחצו שחדר המיון ייסגר וייפתח במקום ניטרלי. כמו כן חדר המיון צבר הפסדים כספיים גדולים לאחר שהקופות לא שלחו אליו חולים. במשרד הבריאות אומרים עוד, כי בעוד כחודשיים ייפתח חדר המיון במקום ניטרלי. (ע)

סכין קומנדו הוצאה מגרונו של קצין צד"ל

סכין קומנדו שפילחה את צווארו של קצין צד"ל, המשרת בבית הגדוד של הארים בדרום לבנון, הוצאה ע"י רופאי המרכז הרפואי רמב"ם בחיפה, מבלי שנגרמו לפצוע חבלות בכלי הדם והעצבים ובאברים פנימיים בבית הבליעה והנשימה.

הקצין הוטס בתחילת השבוע מדרום לבנון במסוק אר"ם לבית החולים רמב"ם, כשסכין הקומנדו נעוצה לרוחב צווארו.

רופאי בית החולים נדהמו מהתופעה יוצאת הדופן לאחר שאיבחנו שלהב הסכין פלח את גרונו של הפצוע, מבלי לפגוע באברים הפנימיים שבבית הבליעה. הם אמרו, כי המקרה נדיר ביותר.

סיבת המקרה טרם הוברה ורופאי בית החולים התקשו לקבוע אם הפצוע ביקש לשים קץ לחייו בדרך זו. הם העריכו עם זאת, כי הפצוע נעץ את להב הסכין באיטיות בגרונו, וכך נמנע מפגיעה באברים פנימיים הנמצאים בצפיפות בבית הבליעה.

מנכ"ל המרכז הרפואי ע"ש רמב"ם בחיפה, פרופ' משה רווה, אמר, כי החייל הצד"לי שוחרר מבית החולים וחזר ליחידתו בדרום לבנון. (ע)

9 חרדים עוכבו במשטרה לאחר שהפריעו לחפירות

המשטרה עיכבה אתמול תשעה חרדים, שהפגינו בלי אישור לאתר החפירות של רשות העתיקות, בקילומטר אחד מדרום לקיבוץ נחשונים.

החרדים הגיעו למקום ותשעה מהם נשכבו על הקרקע והפריעו לחופרים לבצע את מלאכתם. במקום היה כוח משטרה גדול והשוטרים ביקשו מהחרדים לפנות את השטח, אך לא נענו.

מפקד משטרת פתח תקווה, סנ"צ חיים כהן, הורה לשוטרים לפנות את המפריעים בכוח ותשעה מהם הועלו על ניידות המשטרה, שהעבירו אותם לתחנה בפתח תקווה. לאחר רישום המעוכבים בתחנה, הם נתבקשו לחתום על ערבות עצמית לשחרורם.

כתב עתי"ם מציין, כי זה מספר ימים מגיעים מפגינים חרדים לאתר החפירות ליד נחשונים.

מחלף שער הגיא ייפתח ביום א'

ביום ראשון יתקיים טקס הנוכת מחלף שער הגיא על הכביש המהיר ירושלים־ת"א.

הטקס יתקיים במעמד ראש הממשלה יצחק רבין, שר הבינוי והשיכון בנימין בן אליעזר, שר האוצר אברהם בייגה שוחט, ראש עיריית ירושלים אהוד אולמרט ומנכ"ל מע"צ בן ציון סלמן.

אדם

רח' ר' עקיבא 90 ב"ב

אופנה נשית וחגיגית

ביום ו', במוצאי שבת ובמשך השבוע

עד 50% הנחה

★ חליפות קיץ ת. חוץ

★ דגמי חג ומעבר חדשים

החל מיום א'

סוכות באוירה מיוחדת

בבית הארחה המרווח

במרכז התורני טכנולוגי נחלים

(ע"י פתח־תקוה)

★ במקום אוירה פסטורלית – כרי דשא

★ חדרים מרווחים – שירותים צמודים

★ בית כנסת וספריה – מפוארים

★ 5 ארוחות ליום ברמה של 5 כוכבים

★ כשר למהדרין מן המהדרין (גלאט כשר)

שמירת שמיטה להדורה

בהשגחת המרא דאתרא הרב **דוד גרינולד** שליט"א

רב/משגיח יר"ש צמודים למקום

★ שעורי תורה והרצאות

★ תוכניות מגוונות למבוגרים וילדים.

תנאי תשלום נוחים

מספר המקומות מוגבל

פרטים והרשמה במרכז התורני טכנולוגי נחלים טל: 03־9329338 (רב־קוי)

במשרדי הנוער הדתי העובד צלנוב 18 ת"א

בין השעות 8.30־14.00 טלפונים: 03־6390248

בשעות הערב 03־5701862 – דוד

רדתון

מלון רייך · ירושלים

רח' הגיא 1, בית הכרם

נותרו חדרים בודדים

לראש השנה וסוכות

שרות אישי

מטבח משובח גם דיאטטי

בית כנסת ממוזג, עם בעלי תפילות משובחים

גלאט בשר

בהשגחת הרבנות הראשית לירושלים

טל' 02־523121, פקס' 02־523120

רשת מרכזי תורה – שעלבים

מקדמת בברכה ובשמחה את

ידידה הגדול, רב רבנן בגולת אמריקה

הגאון הרב **צבי שכטר** שליט"א

ראש הכולל וראש ישיבת רבנו יצחק אלחנן באוה"ב

בבואו להרביץ תורה בבית מדרשנו

ישיבת שעלבים

בחודש אלול ובימים הנוראים הבעל"ט. בנוסף לשעוריו במסכת סוכה שלש פעמים בשבוע מוסר הרב שכטר שליט"א:

בימי שני בשעה 18:15 שעור בנושאים לבני חו"ל

בימי שלישי בשעה 18:15 שעור בנושאים לכל הישיבה

בימי רביעי בשעה 15:15 שעור כללי לכל הישיבה

בימי חמישי בשעה 18:15 "הלכה מעשית" לכולל

MOTY HORNSTEIN TESHUVA LECTURE

RAV HERSHEL SCHACHTER

יום ג' ו' תשרי תשנ"ה בישיבת שעלבים בשעה 18.00

קהל בוגרינו וידידינו מוזמן לשיעורים והרצאות

ההנהלה הרב **אברהם אבידן**, ראש הישיבה

שירי שלום

בביצוע: ד"ר **שלום פליסר ולהקת אנטי־פאדה**

מסע התעוררות לימים הנוראים של כל השנה

מתאה על עם בתרדמה היפנטית

בצירוף ספר המלים.

שלח ־.30 ש"ח בשיק ע"ש ד"ר שלום פליסר

לת.ד. 11222 ת"א 61116 וקלטת בדרך לביתך.

המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה

הרשות המשותפת לחינוך יהודי ציוני

ספריית אלינר

ספר ראשון על מצוות הקהל

בבוא כל ישראל

עיונים וחידושים במצוות הקהל

בימי הבית ובימינו

מאת ד"ר **ש.ז. כהנא**

להשיג במחיר מיוחד – 20 ש"ח (כולל דמי משלוח)

במדור ההפצה, המרכז העירוני, רחוב אברבנאל 24, ירושלים,

טלפונים: 611944, 02־637594 ובחנויות הספרים.

במלון סוויטות לב ירושלים

בספטמבר, אוקטובר (לא כולל חגים)

● חדר שינה, סלון ומטבחון
● מיקום מעולה–רחוב המלך מרכז
מנת בן יהודה בירושלים
● מסעדה חלבית ובשרית

מחיר לזוג בסוויטה

350 ש"ח

כולל מע"מ

● מחיר לארוחה למבוגר: 65 ש"ח
● מחיר לארוחה לילד: 55 ש"ח
● ילדים בחדר הורים חינם (לינה+א.בוקר)
● תוספת לסוויטה גדולה: 100 ש"ח ליום

בהשגח בד"צ רבנות ירושלים למהדרין, שמיטה לחומרא

להזמנות: 02־300333

לב ירושלים LEV YERUSHALAYIM

בחופש הגדול מבלים

בס"ד

ב'לביא' של בתי ההארחה

הצעה מיוחדת לציבור הדתי–לאומי

נותרו מספר חדרים לסוכות,

חול המועד, שבת חול המועד

ושמחת תורה.

10% הנחה על הארוח בשמחת תורה

(להזמנות ישירות בלבד)

למביא מודעה זו!

כשרות ושמיטה למהדרין

תמורה

צלצלו עכשיו:

בית הארחה לביא. טל: 06־799450

בית הארחה קבוץ לביא

מושב בית מאיר

מכרז **למשרת רב המושב**

מושב בית מאיר שבהרי יהודה,

מבקש הצעות למשרת רב הישוב.

מועמדים מתאימים בעלי "כושר" מהרבנות הראשית, יוצאי צבא רצוי בוגרי ישיבות "הסדר" מעל גיל 35 בעלי ניסיון של 5 שנים כרבני קהילות. יפנו בכתב בצירוף קורות־חיים, המלצות, תעודות ומסמכים למועצה הדתית מושב בית־מאיר ד.נ. הרי־יהודה 90865.

וזאת עד ערב סוכות תשנ"ה.

ב"ה

לאולפנת **"צביה"** בהרצליה

דרושה

מורה לתנ"ך + חינוך

טלפון 09־587995/3

בערב 06־366831

אביר שירי מזרח ותימן

שרשלום קשת

ולהקתו + חסידית

למופעים שמחת בית

השואבה והקפות שניות

03־5705813

10% הנחה לתושבי יר"ש

וגוש קטיף

הרבנות הראשית | המועצה הדתית

לתל־אביב יפו

עקב אי העסקת משגיח שבת ע"י

בית חולים ליולדות "הקריה"

אנו מסירים את אחריותנו

לכשרות בית החולים בשבת ויו"ט

הרב **דב חמניצקי**

רב מדור בתי החולים

ברכות מאליפות למעלת כ"ת

מורנו ורבנו הרה"ג ר' **דוד לבנון** שליט"א

מרביץ שעורי תורה ומגביר חילים לאורייתא בקהילתנו

לרגל התמנותו לתפקיד דיין בישראל.

יברכהו ה' וכל אשר יעשה יצליח, כדכתיב:

"ויהי **דוד** עשה משפט וצדקה לכל עמו"

וימשיך להגדיל כבוד שמים ולקדשו ברבים.

בי"כ מנין הורים ע"י בי"ס נעם

גבעת שאול, ירושלים

בס"ד

אתרוגי אחים אנטמן

כפר סבא

ניתן להשיג בכמויות סיטונאיות אתרוגים

מובחרים כשרים למהדרין

בהשגחת אוצר בית הדין

בדבר פרטים 09־929597 אפרים

בקרוב יפתח קורס

פרסום, שיווק ותקשורת

עם מרצים בכירים.

הקורס כולל: יחסי ציבור, תקציבנות, עיתונאות, קופירייטינג ותקשורת.

מוכר לגמול השתלמות.

לפרטים: שוהר טל 03־399475

ב"ה אלול תשנ"ד

קריאה לעזרה

אשה צעירה, רעיה ואם מסורה, לקתה במחלה קשה ל"ע. מדובר באם למשפחה הזקוקה לסייעתא דשמיא ולעזרה רבה והטיפול הרפואי כרוך בהוצאות גבוהות בחו"ל. קופת חולים אשרה הטיפול בחו"ל אך סכום השתתפותה מכסה רק חלק קטן מאד מההוצאות.

להלן מכתבו של מרן הרב מרדכי אליהו שליט"א:

מרדכי אליהו

הראשון לציון והרב הראשי לישראל לשעבר

ב"ה, ח' באלול תשנ"ד, 5־473 כד

הובאו לפני מסמכים רפואיים המעידים על מחלתה של הגב' מב"ת אשר חולה במחלה קשה ל"ע וזקוקה לשני ניתוחים דחופים בחו"ל.

הוצאות הניתוחים עולות ממון רב.

לפיכך מצוה רבה לעזור ולסייע בעין יפה וברוח נדיבה.

יבורכו העוזרים והמסייעים בכל מילי דמיטב, ברוחניות ובגשמיות, בבני חיי ומזוני רויחי, אכי"ר

מרדכי אליהו

ראשון לציון הרב הראשי לישראל לשעבר

אנו פונים לציבור בבקשה לתרום בעין יפה למצוה רבה זו.

ניתן לתרום באחת האפשרויות הבאות:

1. הפקדה לחשבון עמותת "קרן מאור" בבנק המזרחי המאוחד, סניף גבעת שאול, י־ם, מספר סניף: 58, חשבון מספר: 435־180, (עמותה רשומה מס' 8־586־016).
2. משלוח המחאה ישירות לתא דואר שנפתח לצורך כך: ת.ד. 34245, ירושלים או באמצעות: הרב יגאל שפרן, רחוב ריינס 6, ירושלים. או הרב עו"ד חיים שיין, רח' שברץ 4, רעננה. או ה"ה דוד קמחי, סמנכ"ל בכיר בנק המזרחי, רח' ציפמן 28 רעננה.

משמיים יבורכו כל התורמים

מכללת "שאנן" – המכללה הדתית לחינוך, חיפה

צוות המורים וההנהלה

משתתפים באבלם הכבד של

מכללת "תלפיות"

ומשפחת בבציק

עם פטירת מנהל מכללת "תלפיות"

ד"ר **מנחם בבציק** ז"ל

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

ולא תוסיפו לדאבה עוד.

במלאת 14 שנה לפטירתו של יקירנו

רבי **חיים יצחק ולנר** ז"ל

נקיים אזכרה ביום שלישי,

כ"ג באלול תשנ"ד (30.8.94) בשעה 4.30 אחה"צ

בבית העלמין בקרית שאול.

נפגשים ליד שער בית העלמין.

המשפחה

לאסתר גרוס שבדה והנהלה

השתתפותינו בצערך

במות האב יוסף ז"ל

בנחמת ציון וירושלים תנוחמו

ולא תוסיפו לדאבה עוד.

בנק המזרחי

ההנהלה המרכזית

מכללת "תלפיות"

המכללה הממלכתית הדתית להכשרת עובדי חינוך והוראה

רח' הורים 10, תל־אביב טל': 03־5128555

מכללת תלפיות, המורים, העובדים והתלמידות

מבכים מרה

על פטירתו ללא עת של מנהלנו הדגול

ד"ר **מנחם בבציק** ז"ל

איש החינוך ורב הפעלים,

עמוד התווך ואביר המעש אשר תרם מכוחו, מכשרונותיו ומכישוריו,

עד ליומו האחרון למען קידום המכללה ופיתוחה.

משפחת תלפיות

שולחת את תנחומיה העמוקים למשפחת המנוח,

בעבודתו החינוכית ובבנין ירושלים תנוחמו.

חבל על דאבדין ולא משתכחין.

משפחת תלפיות

ואגודת שוחרי תלפיות